Съфинансирано от Европейския съюз

ПРОГРАМА РАЗВИТИЕ НА РЕГИОНИТЕ

МИНИСТЕРСТВО НА РЕГИОНАЛНОТО РАЗВИТИЕ И БЛАГОУСТРОЙСТВОТО

НАСОКИ ЗА КАНДИДАТСТВАНЕ
за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ по Програма „Развитие на регионите“ 2021-2027

Процедура чрез директно предоставяне на безвъзмездна финансова помощ BG16FFPR003-2.002 „Подкрепа за интегрирано градско развитие в 40 градски общини“

НОЕМВРИ 2024 г.

СЪДЪРЖАНИЕ

1. НАИМЕНОВАНИЕ НА ПРОГРАМАТА: 5

2. НАИМЕНОВАНИЕ НА ПРИОРИТЕТА И СПЕЦИФИЧНАТА ЦЕЛ: 5

3. НОМЕР И НАИМЕНОВАНИЕ НА ПРОЦЕДУРАТА: 5

4. ИЗМЕРЕНИЯ ПО КОДОВЕ: 5

5. ТЕРИТОРИАЛЕН ОБХВАТ: 6

6. ЦЕЛИ НА ПРЕДОСТАВЯНАТА БФП ПО ПРОЦЕДУРАТА И ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ: 7

7. ИНДИКАТОРИ: 8

8. ОБЩ РАЗМЕР НА БФП ПО ПРОЦЕДУРАТА И РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ ПО КАТЕГОРИЯ РЕГИОНИ: 11

9. МИНИМАЛЕН И МАКСИМАЛЕН РАЗМЕР НА БФП ЗА КОНКРЕТНО ПРОЕКТНО ПРЕДЛОЖЕНИЕ: 14

10. ПРОЦЕНТ НА СЪФИНАНСИРАНЕ: 14

11. ДОПУСТИМИ КАНДИДАТИ: 18

12. ДОПУСТИМИ ПАРТНЬОРИ: 20

13. ДЕЙНОСТИ, ДОПУСТИМИ ЗА ФИНАНСИРАНЕ: 20

14. КАТЕГОРИИ РАЗХОДИ, ДОПУСТИМИ ЗА ФИНАНСИРАНЕ: 42

15. ДОПУСТИМИ ЦЕЛЕВИ ГРУПИ: 48

16. ПРИЛОЖИМ РЕЖИМ НА МИНИМАЛНИ/ДЪРЖАВНИ ПОМОЩИ: 49

16.1. За *инфраструктурни мерки за насърчаване на икономическата активност* 49

16.2.За Енергийна ефективност и устойчиво обновяване на жилищни и обществени сгради, вкл. студентски и ученически общежития: 61

16.2.1.Режим „непомощ“ 61

16.3.Устойчива мобилност, вкл. градска мобилност 67

16.4. За пътна инфраструктура, функционални връзки и пътна безопасност 76

16.5.Зелена градска инфраструктура и сигурност в обществени пространства 77

16.6.Образователна инфраструктура 83

16.7.Здравна инфраструктура 84

16.8 Социална инфраструктура 86

16.9. Жилищно настаняване 88

16.10. Култура, спорт и туризъм 89

17. ХОРИЗОНТАЛНИ ПРИНЦИПИ: 96

18. МИНИМАЛЕН И МАКСИМАЛЕН СРОК ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ПРОЕКТНО ПРЕДЛОЖЕНИЕ: 104

19. РЕД ЗА ОЦЕНЯВАНЕ НА ПРОЕКТНИТЕ ПРЕДЛОЖЕНИЯ: 104

20. КРИТЕРИИ И МЕТОДИКА ЗА ОЦЕНКА НА ПРОЕКТНИТЕ ПРЕДЛОЖЕНИЯ: 105

21. НАЧИН НА ПОДАВАНЕ НА ПРОЕКТНИТЕ ПРЕДЛОЖЕНИЯ:.....114

22. СПИСЪК НА ДОКУМЕНТИТЕ, КОИТО СЕ ПОДАВАТ НА ЕТАП КАНДИДАТСТВАНЕ:.....116

23. КРАЕН СРОК ЗА ПОДАВАНЕ НА ПРОЕКТНИТЕ ПРЕДЛОЖЕНИЯ: 124

24. ДОПЪЛНИТЕЛНА ИНФОРМАЦИЯ:.....125

25. ПРИЛОЖЕНИЯ КЪМ НАСОКИТЕ ЗА КАНДИДАТСТВАНЕ:. ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.

СПИСЪК НА ОСНОВНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ:

БФП	Безвъзмездна финансова помощ
ВЕИ	Възобновяеми енергийни източници
de minimis	Регламент (ЕС) № 2023/2831 относно прилагането на членове 107 и 108 от Договора за функциониране на Европейския съюз към помощта „de minimis“ (ОВ L 2831, 15.12.2023)
ГФО	Годишен финансов отчет
ЕС	Европейски съюз
ЕЕ	Енергийна ефективност
ЗОП	Закон за обществените поръчки
ЗУТ	Закон за устройство на територията
ЗСУ	Закон за социалните услуги
ЗЕЕ	Закона за енергийната ефективност
ЗУЕС	Закон за управление на етажната собственост
ИТИ	Интегрирани териториални инвестиции
КБ	Конкретен бенефициент
КСС	Количествено-стойностна сметка
КИТИ	Концепции за интегрирани териториални инвестиции
МРРБ	Министерство на регионалното развитие и благоустройството
МЖС	Многофамилна жилищна сграда
НИРД	Научноизследователска и развойна дейност
ОРГО	Регламент 651 (ЕС) № 651/2014 на Комисията от 17 юни 2014 година за обявяване на някои категории помощи за съвместими с вътрешния пазар в приложение на членове 107 и 108 от Договора *(ОВ L 187/26.6.2014)*.
ПМС/РМС	Постановление/Решение на Министерски съвет
ПП	Проектно предложение
ПУП	Подробен устройствен план
РУО на ПРР	Ръководител на Управляващия орган на Програма „Развитие на регионите“ 2021-2027 г.
СМР	Строително-монтажни работи
ЕФРР	Европейски фонд за регионално развитие

УСЛОВИЯ ЗА КАНДИДАТСТВАНЕ

1. НАИМЕНОВАНИЕ НА ПРОГРАМАТА:

Програма „Развитие на регионите“ 2021-2027 г. (ПРР)

2. НАИМЕНОВАНИЕ НА ПРИОРИТЕТА И СПЕЦИФИЧНАТА ЦЕЛ:

Приоритет 1 “Интегрирано градско развитие” на ПРР
Приоритет 2 „Интегрирано териториално развитие на регионите“ на ПРР

3. НОМЕР И НАИМЕНОВАНИЕ НА ПРОЦЕДУРАТА:

BG16FFPR003-2.002 „Подкрепа за интегрирано градско развитие в 40 градски общини“

4. ИЗМЕРЕНИЯ ПО КОДОВЕ:

001 - Безвъзмездни средства
003 - Неутралност по отношение на пола
019 - Функционални градски райони (Друг вид териториален инструмент)
Област на интервенция :
019 - Услуги и приложения за електронно здравеопазване (включително e-Care, интернет на нещата за физическа активност и интелигентна заобикаляща среда)
042 - Обновяване на наличния жилищен фонд с цел повишаване на енергийната ефективност, демонстрационни проекти и спомагателни мерки, които отговарят на критериите за енергийна ефективност
043 - Изграждане на нови енергийно ефективни сгради
045 - Обновяване на обществена инфраструктура или мерки за повишаване на енергийната ефективност на обществена структура, демонстрационни проекти и спомагателни мерки, които отговарят на критериите за енергийна ефективност
073 - Рехабилитация на промишлени площадки и замърсени терени
077 - Мерки за намаляване на шума и за качеството на въздуха
079 - Опазване на природата и биологичното разнообразие, природно наследство и ресурси, зелена и синя инфраструктура
081 - Инфраструктура за чист градски транспорт
082 - Подвижен състав за чист градски транспорт
083 - Велосипедна инфраструктура
084 - Цифровизация на градския транспорт

086 - Инфраструктура за алтернативни горива
090 - Новопостроени или модернизирани други национални, регионални и местни пътища за достъп
093 - Други реконструирани или модернизирани пътища (магистрала, национален, регионален или местен път)
095 - Цифровизация на транспорта, когато е посветена отчасти на намаляването на емисиите на парникови газове: автомобилен транспорт
121 - Инфраструктура в областта на образованието и грижите в ранна детска възраст
122 - Инфраструктура за начално и средно образование
123 - Инфраструктура за висше образование
124 - Инфраструктура за професионално образование и обучение и учене за възрастни
126 - Жилищна инфраструктура (различна от тази за мигранти, бежанци и лица под международна закрила или кандидатстващи за такава)
127 - Друга инфраструктура, която допринася за социалното приобщаване в общността
128 - Инфраструктура за здравеопазването
129 - Оборудване за здравеопазване
130 - Мобилни активи в областта на здравеопазването
131 - Цифровизация в областта на здравеопазването
165 - Опазване, развитие и популяризиране на публични туристически активи и туристически услуги
166 - Опазване, развитие и популяризиране на културното наследство и културните услуги
168 - Физическо обновяване и сигурност на обществените пространства

В раздел *Финансова информация* на формуляра за кандидатстване кандидатът избира съответния/те код/ове, по които изпълнението на проектното предложение предвижда принос.
!!!ЗА СЪОТВЕТНИТЕ ДЕЙНОСТИ (ГРУПИ МЕРКИ) СА ПРИЛОЖИМИ КОНКРЕТНИ ОБЛАСТИ НА ИНТЕРВЕНЦИЯ, ПОСОЧЕНИ В ПРИЛОЖЕНИЕ 9.4. „ПРИЛОЖИМИ ОБЛАСТИ НА ИНТЕРВЕНЦИЯ И ИНДИКАТОРИ ЗА ДОПУСТИМИТЕ МЕРКИ ПО ПРР“.

В раздел „*Бюджет*“ на формуляра за кандидатстване за всеки разход (всяко бюджетно перо) се избира кода, към който се съотнася разходът. В случай че даден проект или дейност от проект имат пряк принос към климатичните цели и може да бъде отнесен към един или няколко от кодовете на интервенция с принос към климата (Приложение 9.2.), същото се посочва в раздел „Финансова информация“ от Формуляра за кандидатстване (ФК).

5. ТЕРИТОРИАЛЕН ОБХВАТ:

Съгласно териториалния обхват (местоположение) на одобрените концепции за интегрирани териториални инвестиции (КИТИ) в Приложение 2.

6. ЦЕЛИ НА ПРЕДОСТАВЯНАТА БФП ПО ПРОЦЕДУРАТА И ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ:

6.1. Обща цел на процедурата:

Целта на настоящата процедура е да се подкрепи изпълнението на одобрени по процедура BG16FFPR003-2.001 „КОНЦЕПЦИИ ЗА ИНТЕГРИРАНИ ТЕРИТОРИАЛНИ ИНВЕСТИЦИИ" концепции за ИТИ, които предвиждат финансиране по ПРР.

Предоставянето на финансова подкрепа чрез БФП на одобрените концепции за ИТИ по процедура BG16FFPR003-2.001 „КОНЦЕПЦИИ ЗА ИНТЕГРИРАНИ ТЕРИТОРИАЛНИ ИНВЕСТИЦИИ" се извършва от УО на ПРР и управляващите органи на съответните програми, участващи в подхода ИТИ,[1] по реда на ЗУСЕФСУ, като за целта всеки УО подготвя и публикува отделни Насоки за кандидатстване (документи по чл. 26, ал. 1 от ЗУСЕФСУ), в съответствие с одобрените концепции за ИТИ и съгласно Индикативните годишни работни програми на финансиращите програми.

Настоящата процедура предвижда финансиране на проектни предложения за дейностите по ПРР, включени в одобрените по процедура BG16FFPR003-2.001 „КОНЦЕПЦИИ ЗА ИНТЕГРИРАНИ ТЕРИТОРИАЛНИ ИНВЕСТИЦИИ" концепции за ИТИ. За дейностите по останалите програми, включени в подхода ИТИ, всеки УО на съответната програма ще обяви процедура за кандидатстване.

За целите на координацията на изпълнението на дейностите на ниво концепция към Комитета за наблюдение на ПРР е създаден специален Подкомитет за координация на инструмента ИТИ, който ще следи за съгласуваното изпълнение на мерките по отделните програми.

Настоящата процедура е процедура на директно предоставяне на безвъзмездна финансова помощ (БФП), съгл. чл. 25, ал. 1, т. 2 и чл. 43, ал. 2, т. 1 от Закон за управление на средствата от Европейските фондове при споделено управление (ЗУСЕФСУ).

6.2. Очаквани резултати:

[1] · Програма „Научни изследвания, иновации и дигитализация за интелигентна трансформация" 2021-2027 г. (ПНИДИТ) с УО Главна дирекция „Европейски фондове за конкурентоспособност" в Министерство на иновациите и растежа;

· Програма „Конкурентоспособност и иновации в предприятията" 2021-2027 (ПКИП) с УО Главна дирекция „Европейски фондове за конкурентоспособност" в Министерство на иновациите и растежа;

· Програма „Образование" 2021-2027 г. (ПО) с УО Изпълнителна агенция „Програма за образование";

· Програма „Околна среда" 2021-2027 г. (ПОС) с УО Главна дирекция „Оперативна програма Околна среда" в Министерство на околната среда и водите;

· Програма „Развитие на човешките ресурси" 2021-2027 г. (ПРЧР) с УО Главна дирекция „Европейски фондове, международни програми и проекти" в Министерство на труда и социалната политика.

Изпълнението на предвидените мерки ще допринесе за създаването на жизнени, икономически силни и устойчиви региони като отговор на неблагоприятните демографски тенденции и задълбочаване на между- и вътрешнорегионалните различия, в т. ч. справяне с негативните демографски тенденции и намаляване на регионалните различия по отношение на населението; увеличаване на икономическия растеж на българските региони; насърчаване на балансирано териториално развитие чрез полицентрична мрежа от градове, подкрепена от интегрирани инвестиции.

От изпълнението на дейностите по процедурата се очаква да се постигнат следните резултати:

- повишаване на енергийната ефективност на жилищни и обществени сгради;
- намаляване на крайното енергийно потребление;
- намаляване емисиите на парникови газове;
- повишаване качеството на живот, социалното включване и подобряването на екологичната среда чрез благоустрояване на градската среда и междублоковите пространства в градовете;
- подобряване на инвестиционната активност чрез изпълнение на мерки за икономическа инфраструктура;
- осигурена подходяща социална инфраструктура, включително съвременни социални жилища за настаняване на уязвими и необлагодетелствани групи от населението;
- обновена и модернизирана образователна/ културна/ здравна инфраструктура;
- създаден по-ефективен, по-бърз и по-екологичен градски транспорт с по-малко потребление на енергия и възможности за алтернативни форми на транспорт;
- изградени нови или реконструирани/модернизирани съществуващи пътища;
- развитие на туристически услуги и културното наследство.

7. ИНДИКАТОРИ:

Изпълнението на предвидените дейности по процедурата ще се отчита чрез следните индикатори:

		за продукт	
	RCO18	Жилища с подобрени енергийни характеристики	жилищни сгради
	RCO19	Обществени сгради с подобрени енергийни характеристики	$м^2$
	RCO36	Зелена инфраструктура, подпомогната за цели, различни от адаптиране към изменението на климата	хектари
	RCO44	Дължина на новите или подобрени пътища - извън трансевропейската транспортна мрежа	км

	RCO46	Дължина на реконструираните или модернизирани пътища - извън трансевропейската транспортна мрежа	км
	RCO57	Капацитет на екологосъобразния подвижен състав за колективен обществен транспорт	пътници
	RCO58	Специализирана велосипедна инфраструктура, за която се отпуска подпомагане	км
	RCO 59	Инфраструктура за алтернативни горива (точки за зареждане/зарядни точки)	станции за зареждане с гориво/електроенергия
	RCO65	Капацитет на нови или модернизирани места за социално жилищно настаняване	лица
	RCO66	Капацитет на класните стаи на нови или модернизирани детски заведения	лица
	RCO67	Капацитет на класните стаи на нови или модернизирани образователни заведения	лица
	RCO69	Капацитет на нови или модернизирани здравни заведения	лица/година
	RCO70	Капацитет на нови или модернизирани структури за социални грижи (различни от жилищно настаняване)	лица/година
	RCO74	Жители, обхванати от проекти в рамките на стратегии за интегрирано териториално развитие	лица
	RCO75	Стратегии за интегрирано териториално развитие, които получават подпомагане	приноси към стратегии
	RCO76	Интегрирани проекти за териториално развитие	проекти
	RCO77	Брой културни и туристически обекти, които получават подпомагане	културни и туристически обекти
	RCO114	Незастроени площи, създадени или рехабилитирани в градските райони	$м^2$

	RCR26	Годишно първично енергийно потребление (от което: жилища, обществени сгради, предприятия, други)	MWh/година
	RCR29	Очаквани емисии на парникови газове	тонове еквивалент на CO_2/година
	RCR55	Годишен брой ползватели на новоизградени, реконструирани, усъвършенствани или модернизирани пътища	пътник/km/година
	RCR62	Годишен брой ползватели на нов или модернизиран обществен транспорт	потребители/година
	RCR67	Годишен брой ползватели на ново или модернизирано социално жилищно настаняване	потребители/година
	RCR70	Годишен брой ползватели на нови или модернизирани детски заведения	потребители/година
	RCR71	Годишен брой ползватели на нови или модернизирани учебни заведения	потребители/година
	RCR73	Годишен брой ползватели на нови или модернизирани здравни заведения	потребители/година
	RCR74	Годишен брой ползватели на нови или модернизирани заведения за социални грижи	потребители/година
	RCR95	Жители с достъп до нова или подобрена зелена инфраструктура	лица
		Подкрепени общопрактикуващи лекари в страната	брой

Индикаторите по процедурата са предварително зададени в Информационната система за управление и наблюдение на средствата от Европейските фондове при споделено управление (ИСУН). **Кандидатът следва да присъедини приложимия/те индикатор/и, които ще бъдат постигнати след реализацията на проектното предложение, включващо всички дейности, финансирани по ПРР,** като избере в раздел „Индикатори“ от Формуляра за кандидатстване (ФК) съотносимите от посочените по-горе индикатори. **ЗА СЪОТВЕТНИТЕ ДЕЙНОСТИ (ГРУПИ МЕРКИ) СА ПРИЛОЖИМИ КОНКРЕТНИ ИНДИКАТОРИ, ПОСОЧЕНИ В ПРИЛОЖЕНИЕ 9.4. „ПРИЛОЖИМИ ОБЛАСТИ НА ИНТЕРВЕНЦИЯ И ИНДИКАТОРИ ЗА ДОПУСТИМИТЕ МЕРКИ ПО ПРР“**

ВАЖНО!!!

Бенефициентите носят отговорност за пълното постигане на всички заложени стойности на индикаторите по даден договор за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ, независимо по коя дейност от концепцията за ИТИ се изпълняват и постигат.
Допълнителна информация за гореизброените индикатори е представена в Приложение 9.1. „Индикатори ПРР“.

8. ОБЩ РАЗМЕР НА БФП ПО ПРОЦЕДУРАТА И РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ ПО КАТЕГОРИЯ РЕГИОНИ:

За изпълнението на настоящата процедура са предвидени 60% от средствата по Приоритет 2 „Интегрирано териториално развитие на регионите“ и 30 % от средствата по Приоритет 1 „Интегрирано градско развитие“ на ПРР 2021-2027 г.
Общият размер на безвъзмездната финансова помощ по Приоритет 1 е, както следва:

Процедура/ Региони	ПРИОРИТЕТ 1					
	Общ размер на финансовите средства (100% БФП)		Съфинансиране от ЕФРР (70%/85%[2])		Национално съфинансиране (30%/15%)[3]	
	лева	евро	лева	евро	лева	евро
BG16FFPR003-2.002 „Подкрепа за интегрирано градско развитие в 40 градски общини“	**253 075 665,00**	**129 395 532,84**	**205 039 836,75**	**104 835 203,85**	**48 035 828,25**	**24 560 328,99**
По-слабо развити региони	**185 912 475,00**	**95 055 539,08**	**158 025 603,75**	**80 797 208,22**	**27 886 871,25**	**14 258 330,86**
СЗР	52 107 774,00	26 642 281,79	44 291 607,90	22 645 939,52	7 816 166,10	3 996 342,27
СЦР	67 122 843,00	34 319 364,67	57 054 416,55	29 171 459,97	10 068 426,45	5 147 904,70
СИР						
ЮИР	66 681 858,00	34 093 892,62	56 679 579,30	28 979 808,73	10 002 278,70	5 114 083,89
ЮЦР						
Региони в преход	**67 163 190,00**	**34 339 993,76**	**47 014 233,00**	**24 037 995,63**	**20 148 957,00**	**10 301 998,13**
ЮЗР	67 163 190,00	34 339 993,76	47 014 233,00	24 037 995,63	20 148 957,00	10 301 998,13

[2] Съфинансирането от ЕФРР е съответно 70% при региони в преход и 85% при по-слабо развити региони.
[3] Националното съфинансиране е съответно 30% при региони в преход и 15% при по-слабо развити региони.

Ресурсът по Приоритет 1 е разпределен по общини съгласно специфична методология, въз основа на която е разпределен ресурсът в процеса на програмиране.

Съгласно методологията разпределението на средствата по общини е следното:

Клъстер	Общини	Размер на БФП за клъстера по процедура	Размер на БФП по общини
Югозападен регион	София	67 163 190,00	33 563 150,08
	Благоевград		33 600 039,92
Югоизточен и Южен централен регион	Бургас	66 681 858,00	23 423 767,85
	Стара Загора		19 853 793,54
	Пловдив		23 404 296,61
Североизточен и Северен централен регион	Русе	67 122 843,00	20 305 254,12
	Велико Търново		23 602 958,90
	Варна		23 214 629,98
Северозападен регион	Плевен	52 107 774,00	28 095 724,47
	Видин		24 012 049,53
Общо		**253 075 665,00**	**253 075 665,00**

ВАЖНО!!!

Следва да се има предвид, че ресурсът по Приоритет 1 на ПРР, включен в таблицата, може да бъде изразходван само за инвестиции на територията на десетте големи градски общини от обхвата на Приоритет 1 - Видин, Плевен, Русе, Велико Търново, Варна, Бургас, Стара Загора, Пловдив, Столична община и Благоевград.

Общият размер на безвъзмездната финансова помощ по Приоритет 2 е, както следва:

Процедура/ Региони	ПРИОРИТЕТ 2					
	Общ размер на финансовите средства (100% БФП)		Съфинансиране от ЕФРР (70%/85%[4])		Национално съфинансиране (30%/15%)[5]	
	лева	евро	лева	евро	лева	евро

[4] Съфинансирането от ЕФРР е съответно 70% при региони в преход и 85% при по-слабо развити региони.
[5] Националното съфинансиране е съответно 30% при региони в преход и 15% при по-слабо развити региони.

BG16FFPR003-2.002 „Подкрепа за интегрирано градско развитие в 40 градски общини“	**1 300 000 000,00**	**664 679 445,56**	**1 083 550 000,00**	**554 010 317,87**	**216 450 000,00**	**110 669 127,68**
По-слабо развити региони	**1 157 000 000,00**	**591 564 706,54**	**983 450 000,00**	**502 830 000,56**	**173 550 000,00**	**88 734 705,98**
СЗР	286 000 000,00	146 229 478,02	243 100 000,00	124 295 056,32	42 900 000,00	21 934 421,70
СЦР	273 000 000,00	139 582 683,57	232 050 000,00	118 645 281,03	40 950 000,00	20 937 402,53
СИР	208 000 000,00	106 348 711,29	176 800 000,00	90 396 404,60	31 200 000,00	15 952 306,69
ЮИР	195 000 000,00	99 701 916,83	165 750 000,00	84 746 629,31	29 250 000,00	14 955 287,52
ЮЦР	195 000 000,00	99 701 916,83	165 750 000,00	84 746 629,31	29 250 000,00	14 955 287,52
Региони в преход	**143 000 000,00**	**73 114 739,01**	**100 100 000,00**	**51 180 317,31**	**42 900 000,00**	**21 934 421,70**
ЮЗР	143 000 000,00	73 114 739,01	100 100 000,00	51 180 317,31	42 900 000,00	21 934 421,70

При участие на кандидати/партньори от десетте големи градски общини по Приоритет 1 „Интегрирано градско развитие“ на ПРР, по настоящата процедура се използват средствата в рамките на бюджета на Приоритет 1, само когато инвестициите се осъществяват на територията на десетте големи градски общини. В случай на предвидени инвестиции на територията на останалата част от страната се използва бюджетът на Приоритет 2, независимо от седалището на кандидата/партньора.

!!!БФП не се предоставя за финансиране на разходи, които вече са финансирани със средства от ЕФСУ или чрез други инструменти на Европейския съюз в съответствие с чл. 63, параграф 9 от Регламент (ЕС) 2021/1060 на Европейския парламент и на Съвета от 24 юни 2021 година за установяване на общоприложимите разпоредби за Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд плюс, Кохезионния фонд, Фонда за справедлив преход и Европейския фонд за морско дело, рибарство и аквакултури, както и на финансовите правила за тях и за фонд „Убежище, миграция и интеграция“, фонд „Вътрешна сигурност“ и Инструмента за финансова подкрепа за управлението на границите и визовата политика[6], както и с други публични средства, различни от тези на кандидата. Във връзка с това условие, при подаване на проектно предложение, кандидатът следва да попълни в Информационната система за управление и наблюдение на средствата от ЕФСУ (ИСУН) Е-Декларация, че предвидените дейности не са финансирани от друг проект/програма/бюджетна линия или друга финансова схема с източник националния бюджет, бюджета на ЕС или друга донорска програма - Декларация за съответствие с изискванията на процедурата (ПРИЛОЖЕНИЕ №1).

[6] Регламент (ЕС) 2021/1060

9. МИНИМАЛЕН И МАКСИМАЛЕН РАЗМЕР НА БФП ЗА КОНКРЕТНО ПРОЕКТНО ПРЕДЛОЖЕНИЕ:

Минимален размер на безвъзмездната финансова помощ за проектно предложение: **Неприложимо**
Максимален размер на безвъзмездната финансова помощ за проектно предложение**: е до одобрения размер на средствата по ПРР, посочен в списъка с одобрени концепции за интегрирани териториални инвестиции (ИТИ), съгласно Приложение 2 - Колона „Наличен ресурс по П1 по процедурата“ и „Наличен ресурс по П2 по процедурата“**.

10. ПРОЦЕНТ НА СЪФИНАНСИРАНЕ:

- Размер на съфинансиране от ЕФРР:
  - 70% при проектни предложения в региони в преход
  - 85% при проектни предложения в по-слабо развити региони
- Размер на национален принос:
  - 30% при проектни предложения в региони в преход
  - 15% при проектни предложения в по-слабо развити региони

- **Съфинансиране от страна на бенефициента:**
  - За проектни предложения/дейности, изпълнявани при условията на режим на „непомощ“ **не се изисква** съфинансиране от кандидата, с изключение на проектни предложения за Енергийна ефективност на жилищни и обществени сгради, за които се изисква минимум 5% съфинансиране на допустимите разходи , като 5 % съфинансиране не се изисква за Енергийна ефективност на **ученически общежития и частите от жилищни сгради, представляващи самостоятелни обекти (с идеалните части към тях), които са собственост на енергийно бедни домакинства**.
    Във всички останали случаи интензитетът на помощта на проектно предложение в режим на финансиране „непомощ“ е 100% ***от общия размер на допустимите разходи на проекта/дейността***, а максималния праг на финансирането е до стойността на дейността в одобрената КИТИ.
  - За проектни предложения/дейности, при които инвестициите за даден кандидат ще се изпълнява при условията **на режим „de minimis“**, прагът на финансиране се изчислява съгласно Регламент (ЕС) № 2023/2831 относно прилагането на членове 107 и 108 от Договора за функциониране на Европейския съюз към помощта „de minimis“. Общия размер на помощта de minimis, предоставена на съответния кандидат/партньор, заедно с получени други минимални помощи на едно и също предприятие[7] за период от 3

[7] Предприятието - кандидат и предприятията, с които кандидат образува „едно и също предприятие“ по смисъла на чл. 2, пар. 2 на Регламент (ЕС) № 2023/2831

години[8] не може да надвишава 300 000 евро или 586 749 лв., при спазване на всички изисквания на Регламент (ЕС) № 2023/2831. При определяне дали е спазена максималната стойност (общия размер) на помощта за кандидата/партньора се взема предвид както размера на минималната помощ, за която се кандидатства по настоящата процедура, така и общият размер на вече получените минимални помощи за период от 3 (три) години (от-дата до дата).

- За проектни предложения и/или дейности, при които инвестициите ще се изпълнява при условията на държавна помощ, интензитетът и прагът на финансиране се изчисляват съгласно описаното в т. 16 към Насоките за кандидатстване и приложенията за държавна помощ, както следва:

  - **При режим на държавна помощ съгласно чл. 56 „Инвестиционни помощи за местни инфраструктури“ от Регламент (ЕС) № 651/2014 на Комисията от 17 юни 2014 година за обявяване на някои категории помощи за съвместими с вътрешния пазар в приложение на членове 107 и 108 от Договора, общият размер на помощта не може да надхвърля разликата между допустимите разходи за инфраструктурата и оперативната печалба от инвестицията.**
    Всяка помощ, предоставена съгласно член 56 от ОРГО, не може да надвишава 11 милиона евро за местна инфраструктура, нито може да се отнася за местна инфраструктура, за която общите разходи надхвърлят 22 милиона евро. Праговете в член 4, параграф 1, буква вв) се прилагат за инфраструктура, т.е. ако няколко предприятия изграждат една инфраструктура заедно, праговете се прилагат за всички тях заедно. Лимитът от 22 милиона евро за общите разходи включва всички разходи по проекта.
  - **При режим на държавна помощ съгласно чл. 26 „Инвестиционни помощи за научноизследователски инфраструктури“ от Регламент (ЕС) № 651/2014 на Комисията от 17 юни 2014 година за обявяване на някои категории помощи за съвместими с вътрешния пазар в приложение на членове 107 и 108 от Договора,** максимално допустимия размер на помощта е 35 млн. евро за инфраструктура.
    Интензитетът на помощта е до 50 % от допустимите разходи за дейността/проекта на инвестицията за инфраструктура за осъществяване на научно-изследователска и развойна дейност.
  - **При режим на държавна помощ съгласно Рамката за държавни помощи за научни изследвания, развитие и иновации (Рамката), интензитетът на помощта е 100% *от общия размер на допустимите разходи на проекта/дейността*, като максималния праг на финансирането е съгласно стойността на дейността в одобрената КИТИ при спазване на всички изисквания посочени в т. 16.1.4. буква)Б.**
  - **При режим на държавна помощ съгласно чл. 38а „Инвестиционна помощ за мерки за енергийна ефективност на сгради“ на Регламент (ЕС) № 651/2014 за обявяване на някои категории помощи за съвместими с вътрешния пазар в приложение на членове 107 и 108 от Договора,** общият размер на допустимите

[8] Изчисляването на периода от 3 години е съгласно Регламент (ЕИО, Евратом) 1182/71 за определяне на правилата, приложими за срокове, дати и крайни срокове. Периодът от 3 години, който трябва да се вземе предвид трябва да се оценява периодично – от дата до дата (на етапа на кандидатстване -три години към датата на подаване на проектното предложение/на етапа на сключване на административния договор за БФП - три години към датата на сключване на административния договор за БФП)

разходи не следва да надвишава 30 млн. евро и следва на ниво предприятие за инвестиционна помощ, за проект/дейност за енергийна ефективност да не се надхвърля прага от 30 милиона евро.

Интензитетът на средствата е, както следва:
1. Когато инвестицията се състои в инсталирането или замяната на повече от един тип сградни компоненти, по смисъла на член 2, параграф 9 от Директива 2010/31/ЕС, интензитетът на помощта е:
-Максимален интензитет на помощта (безвъзмездните средства) е 45% от допустимите разходи за предложения извън територията на ЮЗР (NUTS2)
-Максимален интензитет на помощта (безвъзмездните средства) е 35% от допустимите разходи за предложения на територията на ЮЗР (NUTS2)
2. Съгласно чл.38а, параграф 12 на Регламент (ЕС) № 651/2014, когато инвестицията се състои в инсталирането или замяната на само един тип сградни компоненти, по смисъла на член 2, параграф 9 от Директива 2010/31/ЕС, интензитетът на помощта е:
-Максимален интензитет на помощта 30% от допустимите разходи за ПИИ в ЮЗР (NUTS2)
- Максимален интензитет на помощта е 40% от допустимите разходи за ПИИ извън ЮЗР (NUTS2)
!!!Инсталирането или замяната на само един тип сградни компоненти е налице, когато избраният за изпълнение пакет от енергоспестяващи мерки включва една единствена мярка от посочените хипотези на член 2, параграф 9 от ДИРЕКТИВА 2010/31/ЕС.
Интензитетът на помощта може да се увеличи с 20 процентни пункта за помощи, предоставени на микро/малки предприятия, и с 10 процентни пункта за помощи, предоставени на средни предприятия.

- **Помощ в съответствие с изискванията на Регламент (ЕО) 1370/2007 относно обществените услуги за пътнически превоз с железопътен и автомобилен транспорт (Регламент (ЕО) 1370/2007)** ***интензитетът на помощта е 100% от общия размер на допустимите разходи на проекта/дейността в режим съгласно Регламент (ЕО) 1370/2007, а максималният праг на финансирането е до стойността на дейността в одобрената КИТИ, при спазване на изискванията посочени в т. 16.3.2.***
- **При режим на държавна помощ съгласно чл. 36а „Инвестиционни помощи за инфраструктури за зареждане с електроенергия или гориво“ от Регламент (ЕС) № 651/2014 на Комисията от 17 юни 2014 година за обявяване на някои категории помощи за съвместими с вътрешния пазар в приложение на членове 107 и 108 от Договора,** интензитетът на помощта не следва да надхвърля 20% от допустимите разходи. Интензитетът на помощта може да бъде увеличен с 20 процентни пункта за средни предприятия и с 30 процентни пункта за микро и малки предприятия. Интензитетът на помощта може да бъде увеличен с 15 процентни пункта за инвестиции, осъществявани в подпомагани региони (инвестиции извън ЮЗР), и с 5 процентни пункта за инвестиции, осъществявани в ЮЗР.

Вид предприятие[9]	Регион извън ЮЗР[10]	За Регион ЮЗР
Средно предприятие	40% + 15%	40% + 5%
Микро и Малко предприятие	50% + 15%	50% + 5%

!!!Максимално допустимият размер на помощта по чл. 4, пар. 1, буква „т“ от Регламент на Комисията (ЕС) № 651/2014 – е в размер на левовата равностойност на 30 млн. евро на предприятие за инвестиционен проект, както и средно годишния бюджет на настоящата схема по чл.36а на Регламент (ЕС) № 651/2014 не следва да превишава 300 милиона евро.
Помощта, предоставена на което и да било предприятие по процедурата, не може да нахвърля 40 % от общия бюджет на настоящата схема по чл.36а от Регламент (ЕС) № 651/2014.
Общият бюджет на настоящата схема по чл.36а от Регламент (ЕС) № 651/2014 е в размер на 75 млн.лв. т.е. помощта, предоставена на което и да било предприятие, не може да нахвърля 30 млн.лв. (40% от общия бюджет на схемата по чл.36а)

- **При режим на държавна помощ съгласно чл. 36б „Инвестиционна помощ за придобиването на чисти превозни средства или превозни средства с нулеви емисии и за модернизирането на превозни средства“, съгласно Регламент (ЕС) № 651/2014 на Комисията от 17 юни 2014 година за обявяване на някои категории помощи за съвместими с вътрешния пазар в приложение на членове 107 и 108 от Договора, максимално допустимия размер на помощта е в размер на левовата равностойност на 30 млн. евро на предприятие за инвестиционен проект/дейност.**
!!! Интензитетът на помощта съгласно чл. 36б на Регламент (ЕС) № 651/2014 не следва да надвишава 20 % от допустимите разходи. Интензитетът на помощ може да се увеличи с 10 процентни пункта за превозни средства с нулеви емисии и с 20 процентни пункта за средни предприятия или с 30 процентни пункта за микро/малки предприятия.

Интензитетът на помощта не надхвърля 40 % от допустимите разходи, като може да се увеличи с 10 процентни пункта за превозни средства с нулеви емисии, когато помощта се предоставя на предприятия, които са спечелили обществена поръчка за услуги, отнасяща се до предоставяне на **услуги за обществен превоз на пътници**, в хода на открита, прозрачна и недискриминационна публична тръжна процедура

[9] Определянето на категорията на предприятията е в съответствие с Приложение I „Определение за МСП“ към Регламент (ЕС) № 651/2014.
[10] ***Регион тип А*** (региони, отговарящи на условията за помощ съгласно член 107, параграф 3, буква а) от ДФЕС) - BG31 Северозападен, BG32 Северен централен, BG33 Североизточен, BG34 Югоизточен и BG42 Южен централен

единствено във връзка с придобиването на чисти превозни средства или превозни средства с нулеви емисии, използвани за предоставяне на услуги за обществен за превоз на пътници съгласно обществената поръчка (чл.36б, параграф 7 на Регламент (ЕС) № 651/2014).

- **При помощи, които представляват УОИИ в съответствие с Решение на ЕК 2012/21/ЕС относно прилагането на член 106, параграф 2 от Договора за функционирането на Европейския съюз за държавната помощ под формата на компенсация за обществена услуга, предоставена на определени предприятия, натоварени с извършването на услуги от общ икономически интерес, интензитетът на помощта е 100% от общия размер на допустимите разходи на проекта/дейността, като максималния праг на финансирането е до стойността на дейността в одобрената КИТИ, при спазване на изискванията посочени в т. 16.5.4.**

- **При режим на държавна помощ съгласно чл. 53 „Помощи за култура и опазване на културното наследство“ на Регламент (ЕС) № 651/2014 за обявяване на някои категории помощи за съвместими с вътрешния пазар в приложение на членове 107 и 108 от Договора (Общ регламент за групово освобождаване – ОРГО), общият размер на помощта по проекта, не следва да надхвърля разликата между допустимите разходи и оперативната печалба от инвестицията.**
  Прагът за финансиране (максималният размер на финансирането) за инвестиционни помощи за култура и опазване на културното наследство, не следва да надвишава левовата равностойност на 165 милиона евро за проект.

- **При режим на държавна помощ съгласно чл. 55 „Помощи за спортни инфраструктури и мултифункционални инфраструктури за отдих“ на Регламент (ЕС) № 651/2014 за обявяване на някои категории помощи за съвместими с вътрешния пазар в приложение на членове 107 и 108 от Договора, общият размер на помощта по проекта, не следва да надхвърля разликата между допустимите разходи и оперативната печалба от инвестицията.**
  Максимално допустимия размер на помощта за помощи за спортни и мултифункционални инфраструктури за отдих е левовата равностойност на 33 милиона евро или левовата равностойност на общите разходи, надхвърлящи 110 милиона евро на проект.
  Всяка помощ, предоставена съгласно член 55 от ОРГО, не може да надвишава 33 милиона евро за инвестиционна помощ, нито може да се отнася за проект, за който общите разходи надхвърлят 110 милиона евро. Лимитът от 110 милиона евро за общите разходи включва всички разходи по проекта.

11. ДОПУСТИМИ КАНДИДАТИ:

Допустими кандидати по настоящата процедура са обединения на кандидат, водещ партньор по одобрена концепция за интегрирани териториални инвестиции (КИТИ), и партньори, изпълняващи дейности по ПРР в одобрената КИТИ, определени за конкретни бенефициенти, в съответствие с чл. 43, ал. 1 от ЗУСЕФСУ, съгласно Приложение 2 към настоящите Насоки за кандидатстване.

Обединението се създава за целите на кандидатстването по настоящата процедура, като водещият партньор го представлява пред Управляващия орган, а съгласието на партньорите да бъдат представлявани от водещия партньор следва да бъде удостоверено със съответен документ/и, например декларация, пълномощно, споразумение, протокол от проведена среща и т.н.

ВАЖНО!!!

Само маркираните в зелен, син и розов цвят кандидати - водещи партньори в КИТИ съгласно Приложение 2 са определени за конкретни бенефициенти по настоящата процедура, при определените по-долу условия, и могат да подадат проектно предложение, което следва да включва всички дейности, изпълнявани от отделните партньори с финансиране от ПРР 2021 – 2027, включени в одобрената концепция за ИТИ.

- отбелязаните в зелен цвят са <u>конкретни бенефициенти</u> по настоящата процедура, за които е наличен ресурс в пълен размер по ПРР.

- отбелязаните в син цвят са <u>конкретни бенефициенти</u> по настоящата процедура при изпълнение на условието да осигурят собствен ресурс до общия размер на одобреното от РСР финансиране за дейностите по ПРР (кандидати с недостиг на ресурс по Приоритет 1).

- отбелязаните в розов цвят са <u>конкретни бенефициенти</u> по настоящата процедура при изпълнение на 2 алтернативни условия - осигуряване на собствен принос до общия размер на одобреното от РСР финансиране за дейностите по ПРР или подаване на официално становище за изчакване на кандидатстването до евентуално осигуряване на цялостно финансиране по ПРР.

отбелязаните в бял цвят са <u>резервни конкретни бенефициенти</u>, които могат да бъдат поканени в случай на наличие на свободен ресурс по настоящата процедура.

Проектното предложение следва да включва всички дейности и обекти на интервенция с финансиране от ПРР, съгласно одобрената КИТИ!!!

В случай, че определена дейност с финансиране по ПРР вече е изпълнена или ще бъде изпълнена с друго финансиране, с изключение на дейностите с финансиране от другите програми участващи в подхода ИТИ, същата се включва в проектното предложение, без да се предвижда индикатор за нея, а средствата за изпълнението ѝ се посочват като собствен принос!

Не могат да се подават самостоятелни проектни предложения от отделните партньори.

Не могат да отпадат партньори от вече одобрените концепции за ИТИ, с изключение на индикативни партньори в КИТИ, които подлежат на промяна съгласно одобрената КИТИ. В този случай партньорите се заменят с нови, като замяна на партньори от вече одобрените концепции за ИТИ се допуска само при условие, че новият партньор е от

същия вид като този, който се заменя (публичен орган, НПО, частен сектор) и ще изпълни същата дейност, която е трябвало да се изпълни от заменения партньор, по начина, по който е одобрена в концепцията за ИТИ. За замяната на партньора следва да се представи обосновка.

Не могат да отпадат или да се променят дейности от вече одобрените концепции за ИТИ.

Не може да се увеличава предвидената в одобрената концепция за ИТИ стойност на БФП по ПРР, както общо за концепцията, така и за всяка отделна дейност в нея.

В случай, че даден конкретен бенефициент НЕ подаде проектно предложение за одобрена КИТИ в указания срок за кандидатстване, с изключение на конкретните бенефициенти в розов цвят когато са подали официално становище за изчакване в срока на кандидатстването, се кани следващия по реда на класирането конкретен бенефициент вкл. от резервните конкретни бенефициенти в зависимост от наличния свободен финансов ресурс!

В случай на освобождаване на достатъчно ресурс в процеса на или след оценката на проектни предложения във връзка с редуциране на бюджети на ПП, се канят да подадат проектни предложения резервните конкретни бенефициенти, съгласно Приложение 2, за които стига наличния свободен финансов ресурс.

12. ДОПУСТИМИ ПАРТНЬОРИ:

Допустими партньори за целите на кандидатстване по процедурата са партньорите на конкретните бенефициенти, с дейности по ПРР, посочени в одобрените концепции, съгласно Приложение 2, колона „Партньори с дейности по ПРР“.

Важно!!! Проектно предложение с партньори и дейности, различни от одобрените в КИТИ няма да бъдат допуснати до оценка и ще бъдат отхвърлени. Изключение се прави за замяна на индикативни партньори и партньори в КИТИ, само в случаите посочени в т.11.

Партньорите участват при изпълнението на проекта, като направените от тях разходи в тази връзка са допустими по идентичен начин, както и разходите, направени от конкретния бенефициент.

13. ДЕЙНОСТИ, ДОПУСТИМИ ЗА ФИНАНСИРАНЕ:

13.1. Дейностите, допустими за финансиране по настоящата процедура, са:

1. **Инфраструктурни мерки за насърчаване на икономическата активност:**
   · Инфраструктура за бизнес и предприемачество (вкл. сгради);
   · Бизнес и индустриални паркове;

· Инфраструктура за иновации и развитие на малки и средни предприятия (МСП) .

По отношение на **довеждащата техническа инфраструктура (изграждане, реконструкция и/или рехабилитация),** собствеността на инфраструктурата следва да е публична държавна собственост, публична общинска собственост или собственост на субекта, притежаващ и/или експлоатиращ съответната техническа инфраструктура (служеща за присъединяване на парка/зоната към електропреносната/газопреносната и/или електроразпределителни/ газоразпределителни мрежи), до индустриалните паркове или зони.

Допустимо е изграждане на нова, реконструкция и/или рехабилитация на съществуваща техническа инфраструктура в границите на индустриалния парк или зона - транспортна инфраструктура (пътища, улици, алеи, площади, железопътни линии и съоръжения към тях, обществени паркинги и др.; транспортно-комуникационни мрежи и съоръжения); изграждане, реконструкция и/или рехабилитация на друга техническа инфраструктура - водоснабдителни и канализационни мрежи и съоръжения, пречиствателни станции и съоръжения за питейни и отпадъчни води, елементи на електроразпределителна и/или газоразпределителна мрежи, в т.ч. затворени такива, топлофикационна мрежа, физическа инфраструктура за разполагане на електронни съобщителни мрежи, присъединителни съоръжения, които имат характера и на елементи на вътрешната техническа инфраструктура и др. при необходимост.

Дейностите по изграждане на нова, реконструкция и/или рехабилитация на съществуваща вътрешна за индустриалния парк техническа инфраструктура се реализират в границите на индустриалния парк/зона съгласно нейния Подробен устройствен план.

По отношение на инфраструктура за иновации е допустимо изграждане, ремонт, реконструкция или преустройство на инфраструктура за осъществяване на научно-изследователска и развойна дейност, иновации и технологичен трансфер, лаборатории за изпитвания и тестове, свързани с дейността на предприятията, само в случай че предприятията имат необходимост от нея. Тази необходимост следва да се опише във формуляра за кандидатстване и да бъде подкрепена с доказателства!

Кандидатът/партньора/ите съгласно одобрената КИТИ следва да представи/ят документ/и за собственост, удостоверяващи, че са собственици на обекта/ите на интервенция. (документи за собственост на поземлените имоти и/или документи за учредени вещни права, необходими, в съответствие с изискванията на ЗУТ, удостоверяващи, че кандидата/партньора е собственик/носител на необходимите вещни права за изграждане/реконструкция на инфраструктурата – обект на интервенция по проекта).

В случай че в проектното предложение е включена дейност за изграждане на научноизследователска (иновативна) инфраструктура за осъществяване на научно-изследователска и развойна дейност, следва да се представи предварителен/окончателен договор, меморандум, споразумение или съвместно изявление за намерение, доказващ ангажимент на висше училище/научноизследователска организация или техни звена/институти, които ще осъществяват научно-изследователска дейност.

Към проектното си предложение кандидатът следва да представи също така следната *документация:*

1) Подробен устройствен план (ПУП) на индустриалния парк/зона[11], ведно с документ, който удостоверява влизането му в сила;
2) При довеждаща инфраструктура – ПУП Парцеларен план (ПУП ПП), в случай че е необходим такъв, за съответния елемент на довеждащата техническа инфраструктура до границите на индустриалния парк/зона, ведно с документ, който удостоверява влизането му в сила, ако е влязъл в сила;
3) Становище от страна на електропреносния оператор относно условията за присъединяване на парка към електропреносната мрежа, в случай че кандидатът планира присъединяването на оперираща на територията на парка затворена електроразпределителна мрежа;
4) Становище от газоопреносния оператор относно условията за присъединяване на парка към газопреносната мрежа, в случай че кандидатът планира присъединяването на оперираща на територията на парка затворена газоразпределителна мрежа;
5) Становище от страна на съответния оператор на електроразпределителна мрежа /ОЕРМ/, съответно на газоразпределителна мрежа (ОГРМ), за условията за присъединяване, в случай на присъединяване на парка към електро-/газоразпределителна мрежа.

Специфични изисквания за дейностите за Инфраструктурни мерки за насърчаване на икономическата активност, свързани с режимите на държавна помощ, са посочени в т.16.1. от настоящите Насоки за кандидатстване.

2. Енергийна ефективност (ЕЕ) и устойчиво обновяване на жилищни и обществени сгради, вкл. студентски и ученически общежития

· Кампании за повишаване на осведомеността и всички видове мерки за ЕЕ в сградите, вкл. конструктивно (и сеизмично) укрепване;

· Системи за отопление и климатизация;

· Интегрирани инсталации за възобновяема енергия на място;

· Оборудване за зареждане на електромобили;

· Цифровизация на сградите;

· Зелена инфраструктура;

· Други дейности, свързани с изпълнението на дейностите за енергийна ефективност - съпътстващи строително-монтажни работи (СМР), които са пряко свързани с енергоспестяващите мерки, като без тях изпълнението на мерките не би могло да се завърши с необходимото качество, вкл. допринасящи за завършеност и цялостен облик на обекта, и съответствие на изпълняваните видове работи с нормативните изисквания и с издадените

[11] ПУП за територията на парка/зоната; не се изисква специализиран ПУП на индустриален парк по смисъла на чл. 4, ал. 2 от Закона за индустриалните паркове.

строителни книжа в обхвата на разрешението за строеж. В други дейности се включват и такива, без които може да се наруши устойчивостта и да се компрометира ЕСМ, свързани с неотложни мерки в техническия паспорт на сградата, както и мерки за осигуряване на пожарна безопасност и за изграждане/ремонт/подмяна на мълниезащитна и заземителна инсталация, когато са предписани в техническия паспорт на сградата.

Мерките, свързани с обновяване на сграден фонд, трябва да се изпълняват интегрирано с мерки за зелена градска инфраструктура, включително с мерки за облагородяване на околните пространства на сградите, включително на територии с неблагоприятни социално-икономически характеристики, вземащи под внимание нуждите на местните общности. Следва да се предвидят мерки за облагородяване на околните пространства, които да гарантират устойчивостта на изпълнените мерки по сградата (например разрушени настилки около сградата могат да компрометират мерките за енергийна ефективност**). Приоритет ще се дава на проекти, изпълнявани в съответствие с принципите и ценностите на Новия Европейски Баухаус (Приложение № 5.2.).**

Допустими за финансиране са и следните съпътстващи дейности:

- Извършване на обследване за енергийна ефективност, изготвяне на сертификат за енергийни характеристики на сградите в експлоатация – първоначално обследване за енергийна ефективност за целите на подаване на предложение по настоящата процедура вкл. дейности по изготвяне на обследване на сградата за наличие на защитени видове в сградата обект на интервенция обследвания за установяване на техническите характеристики на сградите и технически паспорт.

За енергийно бедни домакинства и ученически общежития се допуска 100% БФП. За всички останали минималният изискуем собствен принос е в размер на 5% от допустимите разходи

Важни условия за дейностите за енергийна ефективност (ЕЕ):

- Мерките за енергийна ефективност се изпълняват въз основа на **обследване за енергийна ефективност на съответната сграда**. Обследването за енергийна ефективност следва да бъде придружено от валиден сертификат за енергийни характеристики на сграда в експлоатация, изготвени по реда на чл. 48 от Закона за енергийна ефективност (ЗЕЕ). Докладът от обследването за енергийна ефективност следва бъде изготвен в обхват и съдържание съгласно изискванията, опредени в приложимата подзаконова нормативна уредба (Наредбата по чл. 48 от ЗЕЕ). Наличието на обследване за енергийна ефективност, включително сертификат за енергийни характеристики на сграда в експлоатация, е условие за кандидатстване по настоящата процедура. Сертификатите за енергийна ефективност на сградите следва да бъдат издадени в съответствие с актуалната към момента на кандидатстване наредба по чл. 48 от ЗЕЕ.

!!!За проектни предложения дейности, които ще се финансират в режим по ОРГО, дейностите по изготвяне на обследвания за енергийна ефективност, сертификат за енергийни характеристики на сградите в експлоатация, обследвания за установяване на

техническите характеристики на сградите, технически паспорт са подготвителни към дейността за внедряване на мерки за ЕЕ на сградите и разходите за тях са допустими за финансиране ако са направени след подаване на проектното предложение в ИСУН.

- Инвестицията следва да предвижда всички енергоспестяващи мерки, предписани в обследването за енергийна ефективност, в т.ч. мерки за оползотворяване на енергия от възобновяеми енергийни източници (при доказана техническа осъществимост и икономическа целесъобразност), които водят до съответствие на сградата с поставените изисквания за енергийна ефективност – **сградата да постига минимум клас на енергопотребление „В" и минимум 30% намаляване на преките и непреките емисии на парникови газове**[12] **в сравнение с предварителните емисии.**

Допустими за енергийно обновяване по настоящата процедура са сгради, които са получили положителна оценка за сеизмична осигуреност, независимо дали са осигурени или неосигурени сеизмични въздействия, в съответствие с Наредба №РД-02- 20-2 от 27.01.2012 г. за проектиране на сгради и съоръжения в земетръсни райони. В тази връзка, за всяка сграда следва да се представи обследване за установяване на техническите характеристики, свързани с удовлетворяване на изискванията на свързани с удовлетворяване на изискванията по чл.169, ал.1 и ал.3 от ЗУТ (техническо обследване), което съдържа положителна оценка за сеизмичната осигуреност на строежа, в съответствие с действащите към момента на обследването нормативни актове. Оценката следва да доказва, че сградата може да понесе допълнителното вертикално натоварване, след изпълнение на СМР, предвидени за енергийно обновяване по проектното предложение. Минималната информация, която е необходима за оценката на сеизмичната осигуреност на строежа, е дадена в приложение № 1 към НАРЕДБА № РД-02-20-2 от 27 януари 2012 г. за проектиране на сгради и съоръжения в земетръсни райони

!!! За сгради, в които има енергийно бедните домакинства следва да се представи Приложение № 3а „Декларация, съдържаща информация за енергийно уязвимите лица в сградата" с информация за обектите (апартаментите) с лицата, подпомогнати по Наредба № РД-07-5 от 2008 г. за условията и реда за отпускане на целева помощ за отопление за последния отоплителен сезон и за лицата получавали месечни социални помощи по реда на Закона за социално подпомагане през предходните 12 месеца преди подаване на предложението. За декларираните лица в Приложение № 3а „Декларация, съдържаща информация за енергийно уязвимите лица в сградата" се представя справка от Компетентната Дирекция „Социално подпомагане" (предоставена при спазване на изискванията за законосъобразно обработване на

[12] % намаляване на преките и непреките емисии на парникови газове = {{Генерирани емисии CO_2 в нормализирано/базово състояние в тона/год. - Генерирани емисии CO_2 след ЕСМ в тона/год.} / Генерирани емисии CO_2 в нормализирано/базово състояние в тона/год.} x 100
Пояснение:
-Генерирани емисии CO_2 в нормализирано/базово състояние в тона/год. – стойността на показателя се взима от стр. 1 на сертификата;
-Генерирани емисии CO_2 след ЕСМ в тона/год. - стойността на показателя се взима от стр. 1 на сертификата.

лични данни по чл. 5 и чл. 6 от Регламент (ЕС) 2016/679 на Европейския парламент и на Съвета, както и на Закона за защита на личните данни);

- При интервенции върху многофамилни жилищни сгради, кандидата/партньора следва да сключи договор със съответното сдружение на собствениците, създадено по реда на ЗУЕС.

Специфични изисквания за дейностите за Енергийна ефективност, свързани с режимите на държавна помощ са посочени в т.16.2.

3. Устойчива мобилност, вкл. градска мобилност:

· Разработване на План за устойчива градска мобилност (ПУГМ);

· Въвеждане на интелигентни транспортни системи и др. мерки за дигитализация на транспорта;

· Подмяна на подвижния състав на обществения транспорт с екологично чист;

· Зарядна инфраструктура за чисти превозни средства;

· Велосипедна и пешеходна мрежа;

· Транспортна инфраструктура, вкл. улици и съоръжения във връзка с развитието на интегрирана система за обществен транспорт;

· Мерки за подобряване на достъпността и безопасността на транспорта;

· Подобряване на връзките между градски, междуградски автобусен, железопътен, въздушен, вътрешноводен и морски транспорт, като част от реализиране на интермодални превози и др.

Важни условия за дейностите за устойчива мобилност, вкл. градска мобилност:

!!!Дейностите за устойчива мобилност, вкл. градска мобилност следва да са в съответствие с Плана за устойчива градска мобилност (ПУГМ) на съответната община!!!

Общините, които не разполагат с ПУГМ и възнамеряват да инвестират в мерки за устойчива градска мобилност, следва да предвидят разработването на ПУГМ като мярка в проектното предложение, независимо от източника на финансиране.

Дейностите, свързани с развитието на устойчивата мобилност следва да бъдат проектирани и изпълнявани при стриктно съобразяване и осигуряване на всички необходими мерки за безопасност на движението с фокус върху най-уязвимите участници – пешеходци и велосипедисти.

Дейности за изграждане/ реконструкция/ рехабилитация трябва задължително да бъдат извършвани върху общинска/държавна недвижима собственост или върху терени с учредено право на строеж в полза на кандидата/партньора.

Дейности за рехабилитация/реконструкция/изграждане на улични мрежи и съоръжения към тях ще се допускат за финансиране в рамките на проектите за интегриран градски транспорт **само при доказана обвързаност със съществуващи или планирани маршрути на линиите на обществения градски транспорт** (напр. реконструкция на улично платно, в случай когато негова лента ще се обособи за движение на средствата на масовия градски транспорт, или осигуряване на инфраструктура за нови маршрутни линии). В случай на предвидени дейности за рехабилитация/реконструкция/изграждане на улични мрежи и съоръжения към **тях в Раздел „Допълнителна информация“, поле „Обосновка за необходимостта от рехабилитация/реконструкция/изграждане на улични мрежи и съоръжения към тях“ във формуляра за кандидатстване кандидатът следва да посочи** конкретните нови маршрутни линии, които ще се движат по обновената/новоизградена инфраструктура или конкретните линии на градския транспорт, за които се обособяват нови ленти (когато е приложимо).

Рехабилитация/реконструкция на улични мрежи/ пешеходни и велоалеи/ пешеходни зони/ тротоари **ще се финансира само при напълно изградени и/или реконструирани към момента на кандидатстване мрежи на подземната техническа инфраструктура** и при ясна обвързаност на предвидените интервенции с интегрираната система за обществения градски транспорт. **Няма да се финансират проекти, за които е необходимо изграждане на нови или реконструиране на съществуващи мрежи на подземната техническа инфраструктура в период до 5 години след одобряване на искането за окончателно плащане по проекта**. **Проектни предложения,** включващи рехабилитация и реконструкция на улични мрежи/ пешеходни и велоалеи/пешеходни зони и тротоари, **следва да бъдат придружени от декларация на кмета, че елементите на подземната техническа инфраструктура под обекта на интервенция са напълно изградени и/или реконструирани към момента на кандидатстване и не се предвижда планово изграждане или реконструкция на съществуващата подземна инфраструктура за период от 5 години след одобряване на искането за окончателно плащане или документ, с който бенефициентът се ангажира да осигури собствен ресурс или друг източник на финансиране за подземната инфраструктура, преди стартиране на СМР по ПРР 2021-2027.**

Мерките за устойчива градска мобилност, които предвиждат доставка на превозни средства или интервенции по спирки и гари, ще се изисква да се вземат под внимание нуждите на хората с увреждания (например звуково означаване на спирките и превозните средства, нископодови превозни средства и т.н.).

Когато кандидат/партньор ще изпълняват проекти/дейности за устойчива градска мобилност в режим на държавна помощ, съгласно Регламент (ЕО) №1370/2007 г. е необходимо на етапа на кандидатстване да се представи Договора/ите за обществена услуга с превозвачите, които ще експлоатират/ползват активи, придобити в рамките на проектите

Сключеният Договор за обществена услуга (ДОУ) за обществен превоз на пътници следва да съответства на правилата по Регламент (ЕО) №1370/2007 на Европейския

парламент и на Съвета от 23 октомври 2007 година относно обществените услуги за пътнически превоз с железопътен и автомобилен транспорт и за отмяна на регламенти (ЕИО) №1191/69 и (ЕИО) №1107/70 на Съвета (Регламент (ЕО) 1370/2007) и Наредба №2 от 15 март 2002 г. за условията и реда за утвърждаване на транспортни схеми и за осъществяване на обществени превози на пътници с автобуси (Наредба №2/2002 г.).

Компенсацията за обществена услуга, описана в ДОУ, следва да отговаря на изискванията на Регламент (ЕО) №1370/2007 като в Договора за обществена услуга:

1) Ясно са определени задълженията за извършване на обществени услуги, с които операторът на обществени услуги трябва да се съобрази, и съответните географски райони, както и всички предоставени изключителни права на оператора;

2) Предварително са установени, по обективен и прозрачен начин,

i) параметрите, въз основа на които се изчислява компенсацията, ако има такава, и

ii) естеството и обема на каквито и да било предоставени изключителни права, така че да се предотврати свръхкомпенсиране.

3) Определени са механизмите за разпределение на разходите, свързани с предоставянето на услугите. Тези разходи могат да включват по-специално разходите за персонал, енергия, инфраструктурни такси, поддръжка и ремонт на превозни средства за обществения транспорт, подвижен състав и инсталации, необходими за извършване на услугите за пътнически превоз, както и фиксирани разходи и подходяща възвръщаемост на капитала.

4) Определени са механизмите за разпределяне на приходите от продажба на билети, които или могат да останат в оператора на обществени услуги, или да бъдат изплатени на компетентния орган, или поделени между тях.

5) Определен е срок за предоставяне на обществената услуга не по-дълъг от 10 години.

6) Налице е списък/описание на активите, които се използват за предоставяне на услугата за обществен превоз.

6) Налице е описание на правилата/задълженията за осигуряване на разделно счетоводство.

7) Посочено е кой осъществява контрол върху дейността на оператора на услугата.

Специфични изисквания за дейностите за Устойчива мобилност, вкл. градска мобилност, свързани с режимите на държавна помощ са посочени в т.16.3. от настоящите Насоки за кандидатстване

4. Пътна инфраструктура, функционални връзки и пътна безопасност:

· Подобряване на свързаността между териториите чрез инвестиции в пътища от I, II и III клас от републиканската пътна мрежа (съгласно чл. 3 от Закона за пътищата) извън TEN-T мрежата;

· Инвестиции в местни общински пътища на територията на градските общини при солидна обосновка, демонстрираща подобряване на свързаността между териториите, създаване на функционални връзки и доказана необходимост от постигане на целите за социално включване и икономическо развитие;

· Обособяване на ленти за велосипеден транспорт;

· Мерки за цифровизация на транспорта по пътната мрежа с цел намаляване на емисиите на парникови газове;

· Всички видове мерки за пътна безопасност, интелигентни транспортни системи, превенция и повишаване на осведомеността и др.;

· Развитие на инфраструктура за алтернативни горива по новоизградените или модернизирани пътища.

Инвестициите в пътна инфраструктура трябва да са свързани с подобряване на достъпа на населените места на територията на общините до TEN-T мрежата или да са обвързани с инвестиции за устойчива градска мобилност за развитие на маршрутната мрежа на градския (вкл. междуселищния) транспорт. В тази връзка във формуляра за кандидатстване следва да се представи кратка обосновка за предвидените инвестиции в пътна инфраструктура.

Инвестициите в пътна инфраструктура задължително трябва да включват мерки за развитие на велосипедния транспорт, когато такива са предвидени в ПИРО на съответната община или в ИТСР на региона.

В случай на инвестиции в четвъртокласни пътища мерките следва да допринасят за подобряване на свързаността между териториите, създаване на функционални връзки и постигане на целите за социално включване и икономическо развитие. В тази връзка във формуляра за кандидатстване следва да се представи солидна обосновка (подкрепена с факти и доказателства за направените твърдения), която да демонстрира, че мерките допринасят за подобряване на свързаността между териториите, за създаване на функционални връзки и за постигане на целите за социално включване и икономическо развитие. Такива доказателства могат да бъдат извадки от стратегически или устройствени документи, картен материал, статистически данни от направени анализи и др. в зависимост от конкретното съдържание на обосновката.

Мерките за пътна безопасност трябва да бъдат изпълнявани в съответствие с европейската и национална стратегическа рамка в сектора, а именно Работен документ на службите на Комисията „Политическата рамка на ЕС за пътна безопасност 2021-2030 – Следващи стъпки към „Визия нула“, както и Националната стратегия за безопасност на движението по пътищата в Република България за периода 2021 – 2030 г. и Плана за действие 2021 – 2023 г.

При ново строителство проектните предложения/дейностите следва да бъдат съобразени с Наредба за процедурите за управление на безопасността на пътната инфраструктура (обн. ДВ. бр. 46 от 21 Юни 2022 г.), по отношение на следните дейности:

- изготвяне на Оценка на въздействието върху пътната безопасност за инфраструктурни проекти в обхват и съдържание съгласно Приложение № 2, към чл. 7, ал. 5 от Наредба за процедурите за управление на безопасността на пътната инфраструктура. Обобщените резултати от оценката на въздействието върху пътната безопасност се отразяват при изработването на задание за проектиране.
- изготвяне на Одит за пътна безопасност: Одитният доклад се изготвя съгласно Приложение 3, към чл. 13, ал. 1 от Наредба за процедурите за управление на безопасността на пътната инфраструктура. и е неразделна част от инвестиционния проект. Съгласно чл. 13 от Наредбата, Одитът за пътна безопасност се извършва на следните етапи:
- преди съгласуване и одобряване на идейния проект;
- преди съгласуване и одобряване на техническия/работния проект;
- непосредствено след подписване на констативния акт по чл. 176, ал. 1 от Закона за устройство на територията;
- при началната експлоатация на пътя.

В случай на населени места и селищни образувания, разположени в близост до пътя, проектите следва да предвиждат шумозащитни мерки (вкл. шумозащитни екрани), където е приложимо. Шумозащитните мерки следва да са включени в отделна проектна част на инвестиционния проект или да са обект на допълнителен, отделен Технически/работен проект, със съдържание акустична, архитектурна и конструктивна част.

В случай, че се кандидатства без инвестиционен проект следва горните изисквания да се включат в декларацията за проектна готовност.

Специфични изисквания за дейностите за Пътна инфраструктура, функционални връзки и пътна безопасност, свързани с режимите на държавна помощ са посочени в т.16.4. от настоящите Насоки за кандидатстване

5. Зелена градска инфраструктура и сигурност в обществени пространства:

· Изграждане на обществени зони за отдих и зелени площи, вкл. физически елементи на градската среда и зелена инфраструктура за сгради и междублокови пространства;

· Мерки за повишаване на сигурността, вкл. пътна безопасност и подобряване на готовността на институциите да реагират в случай на инциденти;

· Обновяване на квартали/специфични територии с неблагоприятни социално икономически характеристики, при спазване на принципа за несегрегация.

Проектни предложения следва да бъдат придружени от декларация на кмета, че елементите на подземната техническа инфраструктура под обекта на интервенция са

напълно изградени и/или реконструирани към момента на кандидатстване и не се предвижда планово изграждане или реконструкция на съществуващата подземна инфраструктура за период от 5 години след одобряване на искането за окончателно плащане или документ, с който бенефициентът се ангажира да осигури собствен ресурс или друг източник на финансиране за подземната инфраструктура, преди стартиране на СМР по ПРР 2021-2027.

Специфични изисквания за дейностите за Зелена градска инфраструктура и сигурност в обществени пространства, свързани с режимите на държавна помощ са посочени в т.16.5. от настоящите Насоки за кандидатстване

6. Образователна инфраструктура и оборудване:

· Образователна инфраструктура и оборудване (вкл. училищни автобуси) за предучилищно, училищно и висше образование, вкл. ученически общежития, както и детски ясли и градини при спазване на принципите за несегрегация.

Мерките, предвиждащи инвестиции в образователна инфраструктура по процедурата, следва задължително да бъдат комбинирани с подходящи „меки“ мерки, като същите могат да бъдат финансирани от различни източници, вкл. ЕСФ+.

Във формуляра за кандидатстване, в раздел “Допълнителна информация необходима за оценка на проектното предложение” следва да бъдат описани „меките“ мерки, предвидени да бъдат изпълнявани заедно с инвестициите в образователна инфраструктура.

Инвестициите в обекти от предучилищното и училищното образование следва да отговарят на изискванията, регламентирани в националното законодателство и да включват определен набор от мерки, препоръчани от МОН: спортни площадки, площадки за игри или за безопасност на движението, дидактически материали, уреди за пречистване на въздуха.

Специфични изисквания за дейностите за Образователна инфраструктура и оборудване, свързани с режимите на държавна помощ са посочени в т.16.6. от настоящите Насоки за кандидатстване.

7. Здравна и социална инфраструктура:

· Подпомагане на общопрактикуващи лекари (индивидуални и групови практики) с фокус върху отдалечените и труднодостъпни места;

· Мобилни кабинети в подкрепа на провеждане на информационни кампании и профилактика;

· Обновяване на медицинската апаратура в болниците, свързана с диагностиката на сърдечно-съдови и онкологични заболявания;

· Ново строителство на общинска здравна инфраструктура при солидна обосновка за необходимостта от допълнителен капацитет и в съответствие с картата на здравните услуги;

· Изграждане и оборудване на нови социални услуги в общността за резидентна грижа за лица над трудоспособна възраст (без увреждания и с възможност за самообслужване) - част от реформата в Дългосрочната грижа;

· Нови интегрирани здравно-социални услуги в общността за резидентна грижа за възрастни хора с трайни увреждания, нуждаещи се от постоянни медицински грижи и възрастни хора, които не могат да се обслужват сами и се нуждаят от постоянни медицински грижи - част от реформата в Дългосрочната грижа;

· Нови социални услуги в общността за спешно настаняване и осигуряване на подслон за лица в кризисна ситуация (временно настаняване за бездомни лица и семейства и временно настаняване в безопасна среда за лица в кризисна ситуация и жертви на домашно насилие, жертви на трафик или непридружени деца);

· Базирани в общността центрове за ранно детско развитие за подкрепа на деца и техните родители и семейства (предоставящи основно дейности за консултиране, обучение и терапия, както и работа в общността, застъпничество и посредничество).

Мерките, предвиждащи инвестиции в социална инфраструктура по процедурата, следва задължително да бъдат комбинирани с подходящи „меки“ мерки за социално включване, като същите могат да бъдат финансирани от различни източници, вкл. ЕСФ+.

Във формуляра за кандидатстване, в раздел “Допълнителна информация необходима за оценка на проектното предложение” следва да бъдат описани „меките“ мерки, предвидени да бъдат изпълнявани заедно с инвестициите в социална инфраструктура.

Инфраструктурата и оборудването за социалните услуги следва да отговарят на изискването на приложимия стандарт съгласно Наредбата за качеството на социалните услуги, приета с ПМС № 135 от 22.06.2022 г.

ВАЖНО!

Не е допустимо закупуването на превозни средства с цел употреба като линейки, санитарни автомобили или с друго предназначение, различно от мобилен кабинет. Мобилният кабинет представлява автомобил, оборудван със специализирана апаратура за диагностика и изследвания за определен вид заболявания (напр. сърдечносъдови, онкологични, неврологични, АГ и т. н.) и покупката му е обвързана с осигуряването на съответните

специалисти (според вида заболяване), които ще извършват прегледите в него. В тази връзка покупката на мобилни кабинети може да се осъществи **само от лечебно заведение или регионална здравна инспекция**, които следва да гарантират, че ще обезпечат функционирането на мобилния кабинет по предназначение.

Покупката на медицинска апаратура за диагностика на сърдечно-съдови и онкологични заболявания е **допустима само за болници, разполагащи с разрешение за дейност със съответното ниво на компетентност за конкретната специалност**. В тази връзка в случай на предвидена покупка на медицинска апаратура **кандидатът представя разрешение за дейност, доказващо наличието на необходимото ниво на компетентност според вида на апаратурата**.

Мерките в социалната и здравната инфраструктура трябва да се основават на резултатите от индивидуалните оценки на нуждите и картирането на инфраструктурата и услугите. Индивидуалната оценка на потребностите ще включва възможностите, които са били предложени на засегнатите лица, и преглед на това, което са избрали. Трябва да е ясно дали хората биха предпочели варианти, които все още не съществуват, но за които са необходими инвестиции. Инвестициите трябва да са в съответствие и да допринасят за стратегията за деинституционализация и политиките и правните рамки на ЕС за правата на човека: Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания, включително Общ коментар 5 и заключителните бележки на Комитета на ООН по правата на хората с увреждания, Европейския стълб на социалните права и Стратегията за правата на хората с увреждания, при надлежно зачитане на принципите на равенство, свобода на избор, право на независим живот, достъпност и забрана на всички форми на сегрегация.

!!!Във формуляра за кандидатстване следва да се представи обосновка, че е направено проучване сред целевата група за индивидуалните нужди на лицата ползватели на услугите.

Следвайки **принципа на партньорство**, независими организации в областта на основните права и правата на човека следва да участват в изпълнението, мониторинга и оценката на инвестициите в **социална инфраструктура**, за да се гарантира спазването на принципите на независим живот, несегрегация и недискриминация.

В тази връзка, при оценката на проектните предложения за инфраструктура за социални услуги, както и при мониторинга на изпълнението на проектите, УО на ПРР ще използва експертизата на такива организации, като бенефициентите ще трябва да се съобразят с техните препоръки по отношение на изградената инфраструктура (когато има отправени такива).

ВАЖНО!!!

На етапа на оценка на конкретните проектни предложения, УО на ПРР ще изисква по служебен път потвърждение от Агенцията за социално подпомагане, че предложеното от съответния кандидат/партньор създаване на нова социална услуга съответства на държавната политика и предоставянето ѝ ще бъде обезпечено финансово.

Специфични изисквания за дейностите за здравна и социална инфраструктура, свързани с режимите на държавна помощ, са посочени в т.16.7. и 16.8. от настоящите Насоки за кандидатстване.

8. Жилищно настаняване:

· Осигуряване на модерно и достъпно жилищно настаняване, вкл. и на уязвими групи от населението и други групи в неравностойно положение, в т.ч. роми;

· Подкрепа за прилагане на иновативни подходи за финансиране на жилищната политика в общините;

· Насърчаване на архитектурния дизайн и изграждането на жилища, прилагащи принципи за устойчивост на околната среда, със специално внимание към смекчаването и адаптирането на изменението на климата.

ВАЖНО!!!

Мерките, предвиждащи инвестиции в жилищно настаняване по процедурата, следва задължително да бъдат комбинирани с подходящи „меки“ мерки, като същите могат да бъдат финансирани от различни източници, вкл. ЕСФ+ като развитие на общността, социална работа, посредничество, обучения, дейности, генериращи приходи (напр. създаване на социални предприятия, програми за микрокредитиране), антидискриминационни дейности и др., развитие на общността и улесняване на публични дебати за подготовка за процеса на включване, обучение на специалисти в областта на образованието, обучение за медиатори и ментори, по-добра връзка между родители и специалисти, извънкласни дейности, повишаване на осведомеността и обществени кампании, индивидуална подкрепа за ученици в неравностойно положение, включително роми (прехвърлени от сегрегирани към масови среди).

Мерките, свързани с обновяване/изграждане на сграден фонд, трябва да се изпълняват интегрирано с мерки за зелена градска инфраструктура, включително с мерки за облагородяване на територии с неблагоприятни социално-икономически характеристики, вземащи под внимание нуждите на местните общности. Приоритет ще се дава на проекти, изпълнявани в съответствие с принципите и ценностите на Новия Европейски Баухаус.

В случай на интервенции, свързани с жилищно настаняване десегрегационният характер на модела следва да бъде осигурен чрез подкрепа за жилища, чието физическо местонахождение осигурява пространствена интеграция на маргинализираните групи в обществото и не допринася за тяхната сегрегация, изолация и изключване, като не се допуска създаването на обособени територии. Физическото местонахождение на жилищата следва да осигурява

техническа (комунална-вода, електричество, газ и други), социална и образователна инфраструктура (училища, детски градини, социални услуги, здравни заведения).

В подкрепените по ПРР общински жилища приоритетно се настаняват представители на следните целеви групи:

1. ***Бездомни хора и/или такива, живеещи в много лоши битови условия*** - лица, които нямат собствено жилище и не притежават движима или недвижима собственост и/или идеални части от нея, която може да бъде източник на доходи, както и не са сключили договор за безвъзмездно ползване на имот, не са настанени в специализирана институция на държавна и/или общинска издръжка, и в същото време отговарят на поне едно от следните условия:

- Живеят на улицата или на публични места, без осигурен подслон;
- Нямат обичайно място на пребиваване, които използват за нощуване приюти или други услуги за временно настаняване;
- Обитават жилище, което не отговаря на законоустановените стандарти за жилищно строителство и проектиране;
- Обитават жилище, което не е електрифицирано или няма достъп до питейна вода, или канализация и др.;
- Обитават пренаселено жилище, при което на един член от семейството се пада по-малко от:
  - За едночленно семейство – 1 стая;
  - За двучленно и тричленно семейство – 2 стаи;
  - За четиричленно семейство – 3 стаи;
  - За петчленно и по-голямо семейство – по 1 помещение на член на семейството.

2. ***Родители с деца, вкл. непълнолетни родители, многодетни семейства, деца с влошено здраве и увреждания***:

- „Родители" са биологичните родители и осиновители, както и родителите на доведени и заварени деца до 18-годишна възраст;
- „Непълнолетни родители" са майките, ненавършили 18-годишна възраст, които са родили (осиновили) и отгледали поне едно дете над едногодишна възраст;
- "Многодетни" са майките, родили (осиновили) и отгледали три и повече деца над едногодишна възраст;
- „Деца с влошено здраве и увреждания" са деца на възраст до 16 години с определен вид и степен на увреждане или дете/ лице на възраст от 16 до 20 години с определена степен на трайно намалена работоспособност.

3. ***Хора в риск от бедност и социално изключване*** - лица, чийто среден доход на член от семейството за предходните 12 календарни месеца от всички източници е по-нисък от

законоустановения месечен размер на гарантирания минимален доход за страната, определен с акт на Министерския съвет, за същия период от време. Семейството включва съпрузите, ненавършилите пълнолетие деца, както и навършилите пълнолетие, ако продължават да учат, до придобиване на средно общо или професионално образование, но не по-късно от навършване на 20-годишна възраст (родени, припознати, осиновени, доведени, заварени, с изключение на сключилите брак).

Лицата от целевите групи задължително следва да живеят/обитават жилищен фонд в лошо състояние и/или с лоша или липсваща инженерна инфраструктура (водопровод, канализация и др.), и да не притежават собственост върху недвижим имот.

Осигуряване на интегриран подход - Мерките за осигуряване на жилищно настаняване следва задължително да се съчетават с други видове интервенции, като такива в областта на образованието, здравеопазването, социалното приобщаване и заетостта

Във формуляра за кандидатстване, в раздел "Допълнителна информация необходима за оценка на проектното предложение" следва да бъдат описани „меките" мерки, предвидени да бъдат изпълнявани заедно с инвестициите в жилищно настаняване.

Специфични изисквания за дейностите за Жилищно настаняване, свързани с режимите на държавна помощ, са посочени в т.16.9. от настоящите Насоки за кандидатстване.

9. Култура, спорт и туризъм:

· Инфраструктура и оборудване за масов спорт;

· Съхранение и развитие на културното наследство: инфраструктура и оборудване за културни организации, обекти и сгради, вкл. за създаване на ключови регистри и дигитализация на културни ценности; разработване на планове за опазване и управление на обектите на недвижимото културно наследство;

· Съхранение и развитие на природното наследство, вкл. инвестиции в инфраструктура за планински туризъм (напр. хижи и заслони);

Общодостъпна дребномащабна инфраструктура и меки мерки за насърчаване развитието на местни забележителности и атракции, включително популяризирането на устойчиви форми на туризъм: екотуризъм (отговорно пътуване до природни места без да се засяга дивата природа), селски туризъм (насърчаващ алтернативна заетост в селските райони), културен туризъм (развитие на културни забележителности и атракции опазващи културното наследство, както и активно изживяване и участие в културни прояви и творчески процеси), крайбрежен, рекреационен и морски туризъм (с внимание към околната среда и местните традиции, свързани с рибарството и аквакултурите).

Инвестициите в сектор туризъм следва да съответстват на целите на Пътя за преход в туризма: ускоряване на зеления и цифров преход и подобряване на устойчивостта на туристическата екосистема.

!!!ПОДКРЕПАТА ЗА РАЗВИТИЕ НА ТУРИЗМА Е ОБВЪРЗАНА САМО С ИНФРАСТРУКТУРНИ ИНВЕСТИЦИИ ЗА РАЗВИТИЕ НА КУЛТУРНОТО И ПРИРОДНОТО НАСЛЕДСТВО.

Под **„общодостъпна дребномащабна инфраструктура**“ се има предвид, инфраструктура на стойност до 3 млн. евро, обвързана с **конкретен съществуващ обект на културното или природното наследство**, която включва туристически пътеки и пътеки на здравето, пътеки за катерене, езда и колоездене, места за пикник, указателни табели, хижи и заслони, посетителски центрове за представяне и експониране на местното природно и културно наследство, както и обслужващи съоръжения (като малки магазин или заведение) и съпътстващата техническа инфраструктура в района на атракциите като ВиК, детски площадки, съоръжения за отдих и спорт, паркинги, зелени площи, тоалетни, осветление и ел. инсталация, малки съоръжения за събиране на отпадъци, комунални услуги и съоръжения, обслужващи туристическата атракция и посетителите, които са необходими за развитието на цялостен туристически продукт.

В случаите на сгради културни ценности, включени в обхвата на Закона за културното наследство, същите се съгласуват по реда на Закона за културното наследство.

Специфични изисквания за дейностите за Култура, спорт и туризъм, свързани с режимите на държавна помощ, са посочени в т.16.10. от настоящите Насоки за кандидатстване.

10. Други съпътстващи допустими дейности:

- Извършване на обследване за установяване на техническите характеристики, свързани с удовлетворяване на изискванията на свързани с удовлетворяване на изискванията по чл.169, ал.1 и ал.3 от ЗУТ и изготвяне на технически паспорт;
- Изготвяне на инвестиционен проект съгласно ЗУТ;
- Оценка на съответствието на проектите, съгласно чл.142 и чл.169 от ЗУТ;
- Авторски и строителен надзор съгласно ЗУТ;
- Въвеждане на обекта в експлоатация;
- Други съпътстващи допустими дейности, в съответствие с допустимите дейности и разпоредбите на Регламент (ЕС) 2021/1060, пряко свързани и необходими за изпълнени на проектното предложение (като например финансов анализ, изготвяне на обследване за енергийна ефективност и на сертификат за енергийни характеристики на сградите, и др.);
- Видимост, прозрачност и комуникация на проекта;
- Организация и управление на проекта.

ВАЖНО!!!

За дейности в режим на финансиране ОРГО, за да бъдат допустими **разходите за допустимите** дейности същите следва да се извършени **след датата на подаването на проектното предложение, с изключение на разходите за предварителни дейности[13]. За да бъдат финансирани разходите за предварителни дейности, които попадат в обхвата на чл.2, пар.23 от ОРГО, *следва те да бъдат извършени след като кандидата уведоми УО на ПРР чрез подаване на заявление[14] съгласно Приложение 3 ЗАЯВЛЕНИЕ ЗА ПОМОЩ_ предварителни дейности.* Разходите за предварителни дейности по смисъла на чл.2, пар.23 от ОРГО могат да се финансират, ако са извършени след подаване на заявлението по образец (Приложение 3 ЗАЯВЛЕНИЕ ЗА ПОМОЩ_ Предварителни дейности).**

13.2. ОБЩИ ИЗИСКВАНИЯ КЪМ ВСИЧКИ ПРОЕКТНИ ПРЕДЛОЖЕНИЯ ЗА ВСИЧКИ ДЕЙНОСТИ, ОПИСАНИ В Т.13.1.

Всички проектни предложения, подадени по настоящата процедура, задължително трябва да отговарят на следните изисквания:

- Ø Предвидените дейностите в проектното предложение трябва да съответстват на допустимите дейности по настоящата процедура, както и на съответните планирани дейности по ПРР в одобрената концепция за ИТИ!

ВАЖНО!!!

В проектното предложение следва да бъде предвидена отделна дейност за всеки обект/и на интервенция (сграда, съоръжение или др.) от съответната група допустими дейности по ПРР (образователна, социална, здравна инфраструктура, енергийна ефективност и др.), включен в одобрената КИТИ и собственост на съответния партньор в КИТИ. В раздел „План за изпълнение/Дейности по проекта“ на формуляра за кандидатстване, поле „Описание“ се описва изпълнението на всички поддейности за съответния обект/и (напр. изпълнение на СМР, авторски и строителен надзор, въвеждане в експлоатация, организация и управление, публичност и др., приложими за съответния обект спрямо предвиденото за изпълнение в одобреното КИТИ). В поле „Организация отговорна за изпълнението на дейността” в същия раздел се посочва кандидата/партньора, отговорен за изпълнението й.

- Ø Проектното предложение следва да е в съответствие с одобрената концепция за ИТИ, включена в Общата програмна концепция за приноса на фондовете на ЕС към Интегрираната териториална стратегия за развитие на региона, одобрена от съответния

[13] Разходите за предварителни дейности по смисъла чл.2, пар.23 от ОРГО са допустими преди започване на работите по проекта, което означава първото от следните събития: започване на строителните работи, свързани с инвестицията, или поемане на първия правнообвързващ ангажимент за поръчка на оборудване или всеки друг ангажимент, който прави инвестицията необратима. Купуването на земя и подготвителните дейности като получаването на разрешителни и провеждането на проучвания на осъществимостта не се считат за започване на работите по проекта.

[14] Заявлението по образец се подава до УО на ПРР чрез изпращането му на официалния ел.адрес на ПРР: oprd@mrrb.government.bg или до деловодството на МРРБ.

Регионален съвет за развитие, както и са налични средства по ПРР за неговото финансиране;

- Ø **За всеки обект, включен в проектно предложение се представя информация по какъв начин ще се използва – кой ще бъде собственик/оператор и ползвател на обект на интервенция и какво е предназначението му - за стопански и/или нестопански дейност;**
- Ø За всяко проектно предложение следва да се гарантира устойчивост и поддръжка на инфраструктурата. Бенефициентите ще бъдат задължени с договора за финансиране да спазват чл. 65 от Регламент (ЕС) № 2021/1060 и да възстановят средствата от ПРР 2021-2027 г., ако в срок до 5 години от окончателното плащане или в рамките на периода от време, определен съобразно приложимите правила за държавни помощи, възникне някое от следните обстоятелства:

  1. прекратяване или преместване на производствена дейност извън региона от ниво 2 по NUTS, в който се е получавала подкрепата;

  2. промяна на собствеността на инфраструктура, което носи неправомерно предимство на търговско дружество или публичен субект;

  3. значителна промяна, която засяга естеството, целите или условията за изпълнение на операцията и която би довела до подкопаване на първоначалните ѝ цели.
- Ø За всеки обект/дейност следва да се представи становище на РИОСВ/МОСВ за съгласуване спрямо Закона за опазване на околната среда (ЗООС) и Закона за биологичното разнообразие (ЗБР), като се представи, когато е приложимо, съгласно националното законодателство:

  - писмо по чл. 2, ал. 2 от „Наредбата за условията и реда за извършване на оценка за съвместимостта на планове, програми, проекти и инвестиционни предложения с предмета и целите на опазване на защитените зони“ от съответната компетентна институция – РИОСВ/МОСВ, че не е необходимо провеждане на процедура по реда на Глава втора от същата наредба;

  и

  - становище от съответната компетентна институция – РИОСВ/МОСВ дали следва да бъдат проведени разрешителните и/или съгласувателните процедури по реда на Закона за опазване на околната среда (ЗООС) и Закона за биологичното разнообразие (ЗБР);

  или

  - Решение за преценяване на необходимостта от извършване на ОВОС, съгласно чл. 8 от Наредбата за условията и реда за извършване на оценка на въздействието върху околната среда и/или Решение по ОВОС, съгласно чл. 18 от същата наредба (в случай, че е необходимо провеждане на процедури по реда на ЗООС);

  или

  - решение по чл. 18 или съответно решение по чл. 20 и чл. 28 от Наредбата за условията и реда за извършване на оценка за съвместимостта на планове, програми, проекти и инвестиционни предложения с предмета и целите на опазване на защитените зони (в случай, че е необходимо провеждане на процедури по реда на ЗБР).

В случай на издадени Решения по ЗООС и ЗБР инвестиционният проект следва да е съобразен с условията и мерките в Решенията и да съответства на описаните параметри в тях.

- Всеки проект следва да предвижда мерки съгласно правилата в **Единен наръчник на бенефициента за прилагане на правилата за видимост, прозрачност и комуникация *(Приложение 14)* към Национална комуникационна стратегия 2021 - 2027 г.,** налични на електронен адрес: https://eufunds.bg/sites/default/files/uploads/eip/docs/2024-06/1.%20NCS%20Appendix%201_Beneficiary%27s%20Handbook%20final.pdf

При изпълнение на дейностите за видимост, прозрачност и комуникация конкретният бенефициент следва да съобразява мерките за видимост, прозрачност и комуникация и със задълженията, посочени в чл. 47 и чл.50 на Регламент (ЕС) 1060/2021:

- да публикува на уебсайта си, и на сайтове в социални медии, кратко описание на проекта, пропорционално на равнището на подкрепата, неговите цели и резултати, като откроява финансовата подкрепа от Съюза;

- да включва по видим начин текст, подчертаващ подкрепата от Съюза, в документите и комуникационните материали, свързани с изпълнението на проекта и предназначени за обществеността или за участниците;

- да поставя устойчиви табели или табла, ясно видими за обществеността, на които се откроява емблемата на Съюза в съответствие с техническите характеристики, веднага щом започне физическото изпълнение на проекта, включващи физически инвестиции, или инсталирането на закупеното оборудване, с общ размер на разходите над 500 000 евро.

Всеки кандидат трябва да опише в проектното си предложение в секция „План за изпълнение/Дейности по проекта“ от формуляра за кандидатстване към отделните дейности за отделните обекти на интервенция съответните приложими дейности за видимост, прозрачност и комуникация, които да популяризират приноса на ЕС и на програмата.

!!!Важно: Когато бенефициентът не изпълнява задълженията си по член 47 или параграфи 1 и 2 от член 50 от Регламент 1060/2021 и не са предприети корективни действия, Управляващият орган прилага мерки, отчитайки принципа на пропорционалност, като анулира до 3% от помощта за съответната дейност. В случай на по-нататъшно неизпълнение на тези задължения от страна на бенефициента, УО може да прекрати договора, като поиска възстановяване на вече отпуснатите безвъзмездни средства.

- **Всички инфраструктурни проекти следва да са в съответствие с НАРЕДБА № РД-02-20-2 от 26 януари 2021 г. за определяне на изискванията за достъпност и универсален дизайн на елементите на достъпната среда в урбанизираната територия и на сградите и съоръженията!**
- **Конкретният бенефициент трябва да предвиди строителен надзор съгласно чл.168, ал.2 от Закона за устройство на територията.**

- Ø **Завършването на строителството и въвеждането в експлоатация се извършва по реда на Закона за устройство на територията.**
- Ø **Степен на проектна готовност и документи, които да се представят за всеки инфраструктурен обект към проектното предложение:**
  - Работен/технически проект за обекта на инвестиция, съгласуван и одобрен, съгласно чл. 145, ал. 1 и ал. 3 от ЗУТ, придружен от подробни количествени сметки по приложимите части и подробна количествено-стойностна сметка (КСС);
  - Комплексен доклад за оценка на съответствието за инвестиционния проект с основните изисквания към строежа, изготвен от консултант по чл. 142, ал. 6, т. 2 от ЗУТ.
    или
  - изготвено конструктивно становище от строителен инженер на база Архитектурно заснемане, архитектурен план за предвидените промени, архитектурна записка и оглед на място (за обекти в хипотезата на чл.151 по ЗУТ)

Работният/технически проект следва да бъде изготвен в пълно съответствие със ЗУТ и Наредба № 4 за обхвата и съдържанието на инвестиционните проекти, Наредба № РД-02-20-2 от 26.01.2021 г. за определяне на изискванията за достъпност и универсален дизайн на елементите на достъпната среда в урбанизираната територия и на сградите и съоръженията (издадена от министъра на регионалното развитие и благоустройството).

Подробната Количествено-стойностна сметка (КСС) следва да бъде представена във формат Excel и следва да е в пълно съответствие с количествените сметки на проектантите по отделните части на идейния/работния/техническия проект.

Или

- За предложения с инфраструктурни обекти, за които на етапа на кандидатстване няма пълна проектна готовност, кандидатът или партньорът представя Декларация за степен на проектна готовност (Приложение № 7) за всеки отделен обект на интервенция, включен в проектното предложение, както и окрупнена КСС. **Окрупнена КСС следва да бъде представена във формат Excel. Декларацията се подписва от кандидата/партньора, отговорен за изпълнението на съответния инфраструктурен/а обект/дейност и се представя поотделно за всеки инфраструктурен обект/дейност.**

ВАЖНО !!!

В случай, че на етапа на кандидатстване, се констатират разходи, които не са допустими, същите следва да бъдат представени в отделна КСС и кандидатът следва да я представи, заедно с основната КСС, във формат „Excel“. Аналогично, в случай, че допустимите разходи за СМР са разделени между средства с източник на финансиране ПРР и собствен принос, разходите, финансирани от ПРР и тези, финансирани със собствен принос, следва да бъдат представени в отделни КСС.

На етапа на проектиране, кандидатът/партньорът има задължение да обособи възникналите при проектирането недопустими разходи в отделна КСС и да я представи, заедно с КСС - БФП

във формат „Excel“. Аналогично, в случай че допустимите разходи за СМР са разделени между средства с източник на финансиране ПРР и собствен принос, разходите, финансирани от ПРР и тези, финансирани със собствен принос, следва да бъдат представени в отделни КСС.
В случай, че на етапа на верификация бъдат установени разходи за СМР, които не са допустими, съгласно настоящите Насоки за кандидатстване, тези разходи няма да бъдат финансирани с БФП по процедурата и не подлежат на възстановяване към кандидата/партньора/ите.

!!! Всеки кандидат и партньор/и носят пълната отговорност за качеството и пълнотата на разработения инвестиционен проект в съответствие с действащата нормативна и подзаконова уредба в страната, включително за законосъобразността при изготвянето, съгласуването и одобряването на инвестиционния проект в качеството му на Възложител по ЗУТ на проекта.

13.3.<u>Специфични изисквания за определени групи дейности:</u>

- Ø Дейностите за **пътна, здравна, образователна, социална и културна инфраструктура** трябва да са в съответствие с националните стратегии и картите на нуждите в секторите, изготвени от органите, отговорни за съответните политики, в т.ч., тези, за които на Фаза 1 е било представено писмо за подкрепа, вече са включени в съответните национални стратегии или карти на нуждите. ***!!!Проверката за съответствие с картите за обектите, получили писма за подкрепа на Фаза 1, ще се осъществява по служебен път от УО на ПРР.***
- Ø Дейностите за **социална и здравна инфраструктура** се основават на резултатите от индивидуалните оценки на нуждите и потребностите на засегнатите лица. Инвестициите трябва да са в съответствие и да допринасят за стратегията за деинституционализация и политиките и правните рамки на ЕС за правата на човека: Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания, включително Общ коментар 5 и заключителните бележки на Комитета на ООН по правата на хората с увреждания, Европейския стълб на социалните права и Стратегията за правата на хората с увреждания, при надлежно зачитане на принципите на равенство, свобода на избор, право на независим живот, достъпност и забрана на всички форми на сегрегация.
  !!!Във формуляра за кандидатстване следва да се представи обосновка, че е направено проучване сред целевата група за индивидуалните нужди на лицата ползватели на услугите.
- Ø Дейностите за **социална, образователна инфраструктура и жилищно настаняване** се комбинират с подходящи меки мерки.
- Ø При изпълнение на дейностите, включени в проектното предложение, са предвидени подходи за гарантиране на равенството, приобщаване и недискриминация чрез насърчаване на достъпа до качествено, приобщаващо и предотвратяващо всички форми на сегрегация образование, жилищно настаняване, здравеопазване, социални и дългосрочни грижи, основни несегрегирани услуги за всички и по-специално за

маргинализирани групи като роми, хора с мигрантски произход, хора с увреждания и други специални нужди, възрастни хора, бездомни и др. Интервенциите директно адресират нуждите на най-уязвимите групи от населението и осигуряват равен достъп до основни услуги за всички. Задължителна мярка за всички видове интервенции ще бъде осигуряването на достъпна физическа среда за хората с увреждания в съответствие с изискванията на националното законодателство и в съответствие с Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания (КПХУ). *(приложимо за проектни предложения за образователна, социална и здравна инфраструктура, както и за жилищно настаняване).*

В Раздел „Допълнителна информация необходима за оценка на проектното предложение“ на Формуляра за кандидатстване кандидатът следва да опише съответствие с горепосочените изисквания.

14. КАТЕГОРИИ РАЗХОДИ, ДОПУСТИМИ ЗА ФИНАНСИРАНЕ:

14.1. Условия за допустимост на разходите.

Период на допустимост на разходите:

Разходите за изпълнение на проектно предложение са допустими за финансиране, ако са действително направени и платени в периода **от 01.01.2021 г. до 31.12.2029 г., с изключение разходите в проектни предложения в режим на финансиране по ОРГО.**

За проектите в режим на държавна помощ по ОРГО разходите са допустими след датата на подаването на проектното предложение, с изключение на разходите за предварителни дейности[15].

За да бъдат допустими за финансиране разходите за предварителни дейности, които попадат в обхвата на чл.2, пар.23 от ОРГО, следва те да бъдат извършени след като кандидатът уведоми УО на ПРР чрез подаване на заявление съгласно Приложение 3 ЗАЯВЛЕНИЕ ЗА ПОМОЩ_ Предварителни дейности. Разходите за предварителни дейности по смисъла на чл.2, пар.23 от ОРГО могат да се финансират, ако са извършени след подаване на заявлението по образец (Приложение 3 ЗАЯВЛЕНИЕ ЗА ПОМОЩ_Предварителни дейности).

!!!Всички разходи, извършени от кандидата/партньора след 31.12.2029 г., не се изплащат от отпуснатата безвъзмездна финансова помощ и не подлежат на верификация, съответно възстановяване им следва да се реализира за сметка на кандидата/партньора.

Допустимите разходи не трябва да противоречат на:

[15] Разходите за предварителни дейности по смисъла чл.2, пар.23 от ОРГО са допустими преди започване на работите по проекта, което означава първото от следните събития: започване на строителните работи, свързани с инвестицията, или поемане на първия правнообвързващ ангажимент за поръчка на оборудване или всеки друг ангажимент, който прави инвестицията необратима. Купуването на земя и подготвителните дейности като получаването на разрешителни и провеждането на проучвания на осъществимостта не се считат за започване на работите по проекта.

1. Правилата, описани в Регламент (ЕС) 2021/1060 на Европейския парламент и на Съвета от 24 юни 2021 година за установяване на общоприложимите разпоредби за Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд плюс, Кохезионния фонд, Фонда за справедлив преход и Европейския фонд за морско дело, рибарство и аквакултури, както и на финансовите правила за тях и за фонд „Убежище, миграция и интеграция“, фонд „Вътрешна сигурност“ и Инструмента за финансова подкрепа за управлението на границите и визовата политика[16];
2. Закона за управление на средствата от Европейските фондове при споделено управление (ЗУСЕФСУ, ред. ДВ бр.102 от 23 декември 2022 г.);
3. Постановление № 86 от 1 юни 2023 г. за определяне на национални правила за допустимост на разходите по програмите, финансирани от европейските фондове при споделено управление, за програмен период 2021 - 2027 г.[17], в сила от 06.06.2023 г.;
4. Всички други законови и подзаконови нормативни актове от приложимото право на Европейския съюз и българското законодателство и настоящите Насоки за кандидатстване.

Разходите се считат за допустими, ако са налице едновременно следните условия:

1. Разходите са за дейности, съответстващи на предвидените в одобрения проект и се извършват от допустими кандидати/партньори съгласно ПРР 2021-2027;
2. Разходите попадат във включени в настоящите Насоки за кандидатстване и в одобрения проект категории разходи;
3. Разходите не надхвърлят праговете за съответната категория в настоящите Насоки за кандидатстване и в одобрения проект;
4. Разходите са за реално доставени продукти, извършени услуги, строителни и монтажни работи и положен труд;
5. Разходите са извършени законосъобразно, съгласно приложимото право на Европейския съюз и българското законодателство;
6. Разходите са отразени в счетоводната документация на кандидата, чрез отделни счетоводни аналитични сметки или в отделна счетоводна система;
7. За направените разходи е налична одитна следа съгласно минималните изисквания на Приложение XIII от Регламент (ЕС) 2021/1060 и са спазени изискванията за съхраняване на документите съгласно чл. 82 от Регламент (ЕС) 2021/1060;
8. Разходите са съобразени с приложимите правила за предоставяне на държавни/минимални помощи;
9. Разходите са платени в срока за допустимост на разходите. В случаите на предоставяне на БФП под формите, описани в член 53, параграф 1, букви б), в) и е) на Регламент (ЕС) 2021/1060 разходите са допустими, ако действията, представляващи основание за възстановяването им, са извършени в срока за допустимост.

[16] Регламент (ЕС) 2021/1060
[17] Постановление № 86 от 1 юни 2023 г.

10. Разходите не са финансирани със средства от ЕФСУ или чрез други фондове и инструменти на ЕС в съответствие с чл. 63, параграф 9 от Регламент (ЕС) 2021/1060, както и с други публични средства, различни от тези на кандидата (чл. 4, ал. 4 от ЗУСЕФСУ);
11. Разходите са необходими за изпълнението на проекта и са извършени в съответствие с принципа на доброто финансово управление в съответствие с чл. 33 на Регламент (ЕС, ЕВРАТОМ) № 2018/1046 на Европейския парламент и на Съвета от 18 юли 2018 година за финансовите правила, приложими за общия бюджет на Съюза, и за отмяна на Регламент (ЕО, ЕВРАТОМ) № 2012/966[18];
12. Разходите не са за проекти или дейности, които са физически завършени или изцяло осъществени преди подаването на формуляра за кандидатстване от кандидата, независимо дали всички свързани плащания са извършени от него, освен в случаите на чл. 59а от ЗУСЕФСУ.
13. Разходите допринасят за изпълнение на условията и резултатите/индикаторите по проектните предложения.

14.2. Допустими разходи.
Допустими разходи по настоящата процедура, съгласно разпоредбите на ЗУСЕФСУ и съгласно ПМС № 86/01.06.2023 г., свързани с изпълнението на дейностите по проектните предложения, са:

14.2.1. Преки допустими разходи (Действително направени и платени допустими разходи):

Разходи, свързани с изпълнението на посочените в т. 13 дейности, допустими за финансиране, в следните категории:

- Разходи за строително-монтажни работи (СМР), вкл. разходи за инженеринг;
- Разходи за материални активи;
- Разходи за нематериални активи;
- Разходи за услуги;
- Невъзстановим данък добавена стойност;
- Други разходи, в съответствие с допустимите дейности и разпоредбите на Регламент (ЕС) *2021/1060.*

В рамките на общата стойност на СМР могат да се включат и непредвидени разходи за строително-монтажни работи в размер до 10% от общата стойност на разходите за СМР. В случай на „инженеринг“, непредвидени разходи за строително-монтажни работи не са допустими.

[18] Регламент (ЕС, Евратом) 2018/1046 на Европейския парламент и на Съвета от 18 юли 2018 година за финансовите правила, приложими за общия бюджет на Съюза, за изменение на регламенти (ЕС) № 1296/2013, (ЕС) № 1301/2013, (ЕС) № 1303/2013, (ЕС) № 1304/2013, (ЕС) № 1309/2013, (ЕС) № 1316/2013, (ЕС) № 223/2014 и (ЕС) № 283/2014 и на Решение № 541/2014/ЕС и за отмяна на Регламент (ЕС, Евратом) № 966/2012

Непредвидени разходи за строително-монтажни работи са разходите, свързани с увеличаване на заложени количества строително-монтажни работи и/или добавяне на нови количества или нови видове строително-монтажни работи, които към момента на разработване и одобряване на технически или работен инвестиционен проект обективно не са могли да бъдат предвидени, но при изпълнение на дейностите са обективно необходими за въвеждане на обекта в експлоатация. Разходите, определени като непредвидени, следва да отговарят на условията за допустимост на разходите по настоящата процедурата.

ВАЖНО!!!

Горепосочените преки разходи се възстановяват на кандидата под формата на чл. 55, ал. 1, т. 1 от ЗУСЕФСУ – възстановяване на действително направени и платени допустими разходи. Същите включват в себе си разхода за ДДС, когато същият не е допустим за възстановяване, съгласно националното законодателство.

!Включените в проектното предложение разходи следва да съответстват на предвидените дейности в проектното предложение.

14.2.2. Непреки разходи (Разходи, изчислени като единна ставка в размер на 7% от допустимите преки разходи):

- Разходи за организация и управление на проектното предложение (разходи за възнаграждения, вкл. здравни и осигурителни вноски за сметка на работодателя);
- разходи за изпълнение на мерки за видимост, прозрачност и комуникация.

Непреките разходи (разходи за организация и управление и за видимост, прозрачност и комуникация) се възстановяват на бенефициента под формата на чл. 55, ал. 1, т. 4 от ЗУСЕФСУ – финансиране с единна ставка, определена чрез прилагане на процент към една или няколко определени категории разходи.

По настоящата процедура се прилага единна ставка по реда на чл. 54, буква а) във връзка с чл. 53 параграф 1, буква г) на Регламент (ЕС) 2021/1060 – точно 7% от преките допустими разходи по проектното предложение.

Непреките разходи (за дейности за организация и управление и за видимост, прозрачност и комуникация) може да се възлагат изцяло по реда на ЗОП или само част от дейностите се възлагат по реда на ЗОП, а останалата част от дейностите се изпълняват от бенефициентите, включени в ПП, при спазване на приложимото национално законодателство.

Непреки разходи (разходи за организация и управление и за видимост, прозрачност и комуникация) се определят и включват във всяка отделна дейност в ПП!

ВАЖНО!!!

С оглед определяне на реалистичността на всички предвидени разходи, кандидатът следва да приложи към формуляра за кандидатстване в ИСУН **финансова обосновка** относно остойностяването на дейностите (за всяка отделна дейност), включени в проектното предложение. В обосновката се посочва въз основа на какви документи, други анализи или проучвания са остойностени дейностите и/или какви данни/ показатели/ оферти/ извлечение от каталог на производители/ доставчици, информация за вече сключени и изпълнени договори със сходни параметри и предмет, пазарни консултации по смисъла на ЗОП, пазарни проучвания и/или проучване в интернет, досегашен опит, калкулативен метод и др. са ползвани при остойностяването и др. При позоваване на вече сключени договори с избран/и изпълнители на дейности, предмет на проектното предложение, с което се кандидатства, то към анализа на остойностяването се прилага копие/я на тези договори или, ако са публично достъпни, се посочва активен линк към тях, като бенефициентът представя в анализа на остойностяването по какъв начин е определена прогнозна стойност на поръчката. При позоваване на оферти се прилагат самите оферти. В случаите, в които остойностяването е извършено единствено на базата на оферти, се представят минимум две такива. При позоваване на досегашен опит/ калкулативен метод се прилагат количествено-стойности сметки и др. Възможно е доказване на стойности по дейности чрез извадка на подобни услуги/доставки от страницата на АОП, като се посочват аналогичните характеристики между проведената поръчка със сключен договор и дейностите, предвидени в проектното предложение. В случаите, в които остойностяването е извършено на базата на оферти, проучвания или извадки от АОП, се представят минимум две от независими източници, като е възможно да се посочи и процент на допълнителни разходи (например % инфлация), като изрично следва да се обоснове приетия процент и необходимостта от прилагането му. При дейности, свързани със СМР в случай на наличен идеен проект се представя КСС в текущи цени по окрупнени показатели, и КСС в текущи цени в случай на наличен технически (работен) проект. **Всяка финансова обосновка следва да съдържа в поле „Забележка“ описателна част за принципите, които са използвани при определяне на стойността на отделна дейност: защо и как е определена стойността на дейността при получени две оферти, коя сума е приета – средноаритметична или по-ниската стойност на услугата/ доставката, какви обстоятелства са отчетени или следва да се отчитат при остойностяване на всяка конкретна дейност, друго по преценка на кандидата.**

Образец на финансова обосновка се съдържа в Приложение № 8 към Условията за кандидатстване.

14.2.3. Специфични допустими разходи:

Данъкът върху добавената стойност (ДДС) е допустим разход, когато ДДС не подлежи на възстановяване, съгласно националното законодателство в областта на ДДС.

Всички разходи в раздел „Бюджет“, раздел„ План за изпълнение/Дейности по проекта“ (поле „Стойност“) и раздел „План за външно възлагане“ (поле „Прогнозна стойност“) на Формуляра за кандидатстване следва да се посочват с ДДС.

14.3. Недопустими разходи за финансиране с БФП са:

- разходи, финансирани по друга операция, програма или каквато и да е друга финансова схема, произлизаща от националния бюджет, от бюджета на Общността или от друга донорска програма;
- комисионите и загубите от курсови разлики при обмяна на чужда валута;
- възстановим данък върху добавената стойност съгласно националното законодателство в областта на ДДС;
- закупуване на дълготрайни материални активи - втора употреба;
- разходите за гаранции, осигурени от банка или от друга финансова институция, с изключение на разходите по финансови инструменти;
- лихви по дългове, с изключение на свързани с безвъзмездна финансова помощ, предоставени под формата на лихвени субсидии или субсидии за гаранционни такси;
- субсидиране на лихва по одобрени схеми за държавни помощи и разноските за финансови транзакции;
- разходи за дейности, които са физически завършени или изцяло осъществени преди подаването на формуляра за кандидатстване от бенефициента, независимо дали всички свързани плащания са извършени от него;
- разходи за консултантски услуги, свързани с попълването на документите за кандидатстване по настоящата процедура, както и с подготовка на документация за възлагане на обществени поръчки;
- разходи, които не са свързани с допустими дейности по настоящата процедура/.

В допълнение от гореизброените условия за недопустими ще се считат всички разходи, които са в противоречие с правилата на Европейските фондове за споделено управление (Регламент (ЕС) 2021/1060 на Европейския парламент и на Съвета от 24 юни 2021 година за установяване на общоприложимите разпоредби за Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд плюс, Кохезионния фонд, Фонда за справедлив преход и Европейския фонд за морско дело, рибарство и аквакултури, както и на финансовите правила за тях и за фонд „Убежище, миграция и интеграция“, фонд „Вътрешна сигурност“ и Инструмента за финансова подкрепа за управлението на границите и визовата политика, Регламент (ЕС) 2021/1058 на Европейския парламент и на Съвета от 24 юни 2021 година относно Европейския фонд за регионално развитие и относно Кохезионния фонд, Регламент (ЕС, Евратом) 2018/1046 на Европейския парламент и на Съвета от 18 юли 2018 година за финансовите правила, приложими за общия бюджет на Съюза, за изменение на регламенти (ЕС) № 1296/2013, (ЕС) № 1301/2013, (ЕС) № 1303/2013, (ЕС) № 1304/2013, (ЕС) № 1309/2013, (ЕС) № 1316/2013, (ЕС) № 223/2014 и (ЕС) № 283/2014 и на Решение № 541/2014/ЕС и за отмяна на Регламент (ЕС, Евратом) № 966/2012), Закона за управление на средствата от европейските фондове при споделено управление и съответната поднормативна уредба, уреждаща национални правила за допустимост на разходите за средствата от ЕФСУ, приложимите Регламенти във връзка с прилагането на режима на държани/минимални помощи

Размерът на безвъзмездната финансова помощ е дължим до размера на сертифицираните допустими разходи. Извършените от конкретния кандидата/партньора недопустими разходи не подлежат на верификация.

15. ДОПУСТИМИ ЦЕЛЕВИ ГРУПИ:

- Държавни органи;
- Областни администрации и общински власти;
- Представителите на гражданското общество (неправителствени организации, организации на работодатели и на синдикати, фондации);
- Представители на бизнеса (предприятия);
- Научната общност;
- Сдруженията на собствениците на сгради в режим на етажна собственост;
- Населението на всички 40 градски общини, които ще бъдат подпомогнати в рамките на Приоритет 2 на Програма „Развитие на регионите 2021-2027 г. (ПРР), техни посетители и гости, както и населението на съседни селски общини и населени места.

В раздел „Допълнителна информация необходима за оценка на проектното предложение“, поле „Описание на целевите групи“ на Формуляра за кандидатстване кандидатът предоставя информация относно идентифицираните целеви групи и начина, по който ще бъдат обхванати от дейностите по проекта. Нуждите на целевите групи и съответствието им с дейностите, включени в проектното предложение следва да са ясно идентифицирани.

В случай, че проектното предложение адресира уязвими групи същите се посочват в поле „Описание на целевите групи“:

Уязвими групи са:

- хора в неравностойно положение, вкл. с увреждания;
- деца под 18 г.;
- малцинства (в това число маргинализирани общности като роми);
- безработни и/или неактивни лица/ младежи;
- лица в риск от отпадане или отпаднали от системата на образованието;
- лица без завършени класове от началния и/или прогимназиалния етап;
- неграмотни или слабо грамотни лица;
- лица, търсещи или получили закрила.

16. ПРИЛОЖИМ РЕЖИМ НА МИНИМАЛНИ/ДЪРЖАВНИ ПОМОЩИ:

Приложимите режими на помощи в зависимост от допустимите дейности по процедурата са:

16.1. За *инфраструктурни мерки за насърчаване на икономическата активност*

16.1.1. Режим „непомощ“

Помощ за обновяване или изграждане на публична инфраструктура, която е с отворен достъп и която не се използва (оперира) по икономически начин не представлява държавна помощ.

Елементи на довеждаща техническа инфраструктура[19] *до индустриални/бизнес паркове/зони* или друг вид инфраструктурни мерки за насърчаване на икономическата *активност* могат да са в режим на „непомощ“ когато не се използват (оперират) по икономически начин и когато крайния получател на средствата е орган на изпълнителната власт, публично предприятие или търговец в качеството му на собственик на инфраструктурата, както и възложител по реда на чл. 7 от Закона за обществените поръчки за проектирането и изграждането на инфраструктурата.

!!!Инфраструктурата ще бъде достъпна за всички съществуващи и потенциални потребители при равни и недискриминационни условия и инфраструктурата не е специализирана инфраструктура по смисъла на чл. 2, т. 33 от Регламент (ЕС) № 651/2014[20].

Предвид горното финансовата помощ не представлява държавна помощ, в случай че са изпълнени кумулативно следните условия:

- финансовото подпомагане е за изграждане на елементи на публична (държавна или общинска) техническа инфраструктура или за техническа инфраструктура, чрез която се предоставя услуга от обществен интерес на неопределен кръг лица (за пренос и разпределение на електроенергия и природен газ), **до границите на индустриалния парк/зона, съгласно ПУП;**
- средствата се предоставят на орган на изпълнителната власт, публично предприятие или търговец (притежаващ законов монопол[21]) в качеството му на собственик на инфраструктурата, съответен възложител по чл. 7 от Закона за обществените поръчки за проектирането и изграждането на инфраструктурата;
- дейностите се възлагат по реда на Закона за обществените поръчки;

[19] довеждаща техническа инфраструктура са подземни и/или надземни линейни мрежи на транспортната и инженерната инфраструктура, включително принадлежащите им трайно прикрепени към земята конструктивни елементи и/или съоръжения, за водоснабдяване, отвеждане на отпадните и дъждовните води, електроснабдяване, газоснабдяване, топлозахранване, улично осветление и електронни съобщителни мрежи;

[20] **„специализирана инфраструктура“ означава инфраструктура, която е изградена за предприятия, които могат да бъдат предварително идентифицирани, и е съобразена с техните нужди**

[21] „Електроенергиен системен оператор“ ЕАД и „Булгартрансгаз“ ЕАД, притежаващи единствена лицензия за цялата територия на страната за пренос съответно на електроенергия и на природен газ, на основание чл. 43, ал. 1, т. 1 и т. 3 от Закона за енергетиката, както и операторите на електроразпределителни мрежи (ОЕРМ) и операторите на газоразпределителни мрежи (ОГРМ), всяко притежаващо единствена лицензия за съответна обособена територия на страната за разпределението респективно на електрическа енергия и на природен газ, на основание чл. 43, ал. 2, т. 1 от Закона за енергетиката. Законовият монопол е потвърден от Европейската комисия за ЕСО ЕАД и „Булгартрансгаз“ ЕАД и от Комисията за енергийно и водно регулиране за ОЕРМ и ОГРМ.

- ползватели на инфраструктурата са всички съществуващи и потенциални потребители при равни и недискриминационни условия.

В случай че не са изпълнени горните изисквания, разходите за по тази дейност не могат да се финансират в режим на „непомощ“.

Изграждането на нова, реконструкция и/или рехабилитация на съществуваща довеждаща инфраструктура, която следва да присъедини парка/зоната към мрежи – публична държавна или общинска собственост, следва да бъде възложено от съответния партньор (носител на качеството-възложител, съгласно чл. 161, ал. 1 от ЗУТ) – държавата, чрез Агенция пътна инфраструктура, НКЖИ, съответната Община, ВиК оператор, ЕСО ЕАД, „Булгартрансгаз“ ЕАД, ОЕРМ, ОГРМ по реда на Закона за обществените поръчки (ЗОП).

В тази връзка, между кандидата и всеки от партньорите следва да бъдат ясно разпределени функциите по изпълнение на инвестиционния проект и изразходване на неговия бюджет, като обществените поръчки за изпълнението на съответния инфраструктурен елемент следва да се възлагат от съответния възложител по реда на ЗОП.

Довеждащата техническа инфраструктура и съоръженията към нея, които служат за присъединяване на индустриалния парк/зона към електропреносната мрежа, се изгражда и въвежда в експлоатация от ЕСО ЕАД в изпълнение на договор за присъединяване на обект на оператор на затворена електроразпределителна мрежа.

В тази връзка кандидатът следва да представи становище, издадено от ЕСО ЕАД, определящо начина на присъединяване на индустриалния парк/зона, както и индикативен бюджет и график за изграждане на довеждащата инфраструктура и присъединителните съоръжения.

Елементите на техническата инфраструктура, които са изградени в изпълнение на договора за присъединяване и имат характер на елементи на електропреносната мрежа, ще бъдат собственост на ЕСО ЕАД, като дружеството-монополист носи отговорност за тяхната поддръжка и експлоатация.

Довеждащата инфраструктура, която служи за присъединяване на индустриалния парк/зона към газопреносната мрежа, се изгражда, въвежда в експлоатация и оперира от „Булгартрансгаз“ ЕАД в изпълнение на договор за присъединяване на затворена газоразпределителна мрежа към газопреносната мрежа.

В тази връзка, кандидатът следва да представи становище за присъединяване към газопреносната мрежа, издадено от „Булгартрансгаз“ ЕАД, в което се определя точката на присъединяване на затворената газоразпределителна мрежа на индустриалния парк/зона, както и индикативен бюджет и график за изграждане на довеждащата инфраструктура и присъединителните съоръжения.

Присъединителните съоръжения, в това число присъединителният газопровод до границата на индустриалния парк/зона, които са изградени в изпълнение на договора за присъединяване и имат характер на елементи на газопреносната мрежа, ще бъдат собственост на „Булгартрансгаз“ ЕАД, като дружеството, в качеството си на оператор на газопреносна система, носи отговорност за тяхната поддръжка и експлоатация.

Довеждащата техническа инфраструктура и съоръженията към нея, които служат за присъединяване на индустриалния парк/зона към електро-, съответно газоразпределителна

мрежа, се изгражда и въвежда в експлоатация от съответното ОЕРМ/ОГРМ, в изпълнение на договор за присъединяване на обект.

В тази връзка, кандидатът следва да представи становище, издадено от компетентното ОЕРМ/ОГРМ, определящ начина на присъединяване на индустриалния парк/зона, както и индикативен бюджет и график за изграждане на довеждащата инфраструктура и присъединителните съоръжения.

Елементите на техническата инфраструктура, които са изградени в изпълнение на договора за присъединяване и имат характер на елементи на електро-/газоразпределителна мрежа, ще бъдат собственост на съответното ОЕРМ/ОГРМ, като дружеството-монополист носи отговорност за тяхната поддръжка и експлоатация.

За мерки за насърчаване на икономическата активност, които **са вътрешна инфраструктура, включително техническа инфраструктура, в границите на индустриалния парк/зона, съгласно нейния Подробен устройствен план,** кандидатът следва да избере в зависимост от характера на инвестицията, един от приложимите режими:

16.1.2. **Минимална помощ (помощ „de minimis") в съответствие с Регламент (ЕС) 2023/2831 на Комисията от 18 декември 2013 г. относно прилагането на членове 107 и 108 от Договора за функциониране на ЕС към помощта „de minimis",** съгласно който общият размер на помощта de minimis, предоставена на предприятието, заедно с получени други минимални помощи на едно и също предприятие[22] за период от 3 години[23] не може да надвишава 300 000 евро или 586 749 лв., при спазване на всички изисквания на Регламент (ЕС) № 2023/2831. При определяне дали е спазена максималната стойност (общия размер) на помощта за кандидата/партньора в ПП се взема предвид както размера на минималната помощ, за която се кандидатства по настоящата процедура, така и общият размер на вече получените минимални помощи за период от 3 (три) години.

Изисквания, които се прилагат за получаване на минимална помощ, съгласно Регламент (ЕС) 2023/2831 на Комисията от 18 декември 2013 г. относно прилагането на членове 107 и 108 от договора за функциониране на ЕС към помощта „de minimis" са описани в Приложение 5 „Условия за предоставяне на минимални помощи в съответствие с Регламент (ЕС) 2023/2831", неразделна част от настоящите Насоки.

Администратор на помощта е МРРБ.

Приложение 5 „Условия за предоставяне на минимални помощи в съответствие с Регламент (ЕС) 2023/2831" е неразделна част от административния договор за БФП,

[22] Предприятието - предприятието – кандидат/партньор и предприятия, с които предприятието – кандидат/партньор образува „едно и също предприятие" по смисъла на чл. 2, пар. 2 на Регламент (ЕС) № 2023/2831

[23] Изчисляването на периода от 3 години е съгласно Регламент (ЕИО, Евратом) 1182/71 за определяне на правилата, приложими за срокове, дати и крайни срокове. Периодът от 3 години, който трябва да се вземе предвид трябва да се оценява периодично – от дата до дата (на етапа на кандидатстване -три години към датата на подаване на проектното предложение/на етапа на сключване на административния договор за БФП - три години към датата на сключване на административния договор за БФП)

когато финансирането по дадена дейност се отпуска в режим на „минимална помощ“ (помощ “de minimis”).

Когато БФП се отпуска в режим “de minimis”, на етапа на кандидатстване се представя Приложение 4 „Декларация за държавни/минимални помощи“ и Приложение 4.1. Декларация получени минимални помощи.

16.1.3. Режим на помощ съгласно чл. 56 „Инвестиционни помощи за местни инфраструктури“ от Регламент (ЕС) № 651/2014 на Комисията от 17 юни 2014 година за обявяване на някои категории помощи за съвместими с вътрешния пазар в Приложение на членове 107 и 108 от Договора – за инфраструктура, вкл. вътрешна техническа инфраструктура в границите на индустриалния парк/зона, съгласно нейния Подробен устройствен план и която обслужва само дейности, осъществявани на територията на парка, и нейната свързаност с елементите на техническата инфраструктура по чл. 64, ал. 1 от ЗУТ.

А)СПЕЦИФИЧНИ УСЛОВИЯ ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА ПОМОЩТА:

Вътрешната техническа инфраструктура се проектира, изгражда и поддържа от собственика[24] или оператора (съгласно сключен договор с предоставени съответни права) на индустриалния парк върху урегулирани поземлени имоти, отредени за вътрешни улици и за друга техническа инфраструктура и при съблюдаване на договорите за присъединяване към техническата инфраструктура.

Безвъзмездното финансиране, за което се кандидатства под режим „Инвестиционни помощи за местни инфраструктури“, не може да надхвърля:

!!!Максимално допустимият размер на помощта по чл. 4, пар. 1, буква „вв“ от Регламент на Комисията (ЕС) № 651/2014 е в размер на левовата равностойност на 11 млн. евро или общите разходи, надхвърлящи левовата равностойност на 22 млн. евро за същата инфраструктура.

Всяка помощ, предоставена съгласно член 56 от ОРГО, не може да надвишава 11 милиона евро за местна инфраструктура, нито може да се отнася за местна инфраструктура, за която общите разходи надхвърлят 22 милиона евро. Праговете в член 4, параграф 1, буква вв) се прилагат за инфраструктура, т.е. ако няколко предприятия изграждат една инфраструктура заедно, праговете се прилагат за всички

[24] Собственикът на индустриалния парк/зона осигурява организационните, устройствените и техническите условия за създаването, изграждането, функционирането и развитието на парка/зоната. Собственик на индустриален парк/зона може да бъде държавата и/или една или повече общини, както и юридическо лице, регистрирано като търговец по смисъла на Търговския закон, или техни обединения. Държавата и/или една или повече общини могат да участват в юридически лица или техни обединения с блокираща квота по чл. 57а, ал. 2 от Закона за държавната собственост, съответно по чл. 51б, ал. 2 от Закона за общинската собственост, когато участието им е равно или по-голямо от 30 на сто.

тях заедно. Лимитът от 22 милиона евро за общите разходи включва всички разходи по проекта.

Инфраструктурата, финансирана по чл. 56 от Регламент (ЕС) № 651/2014, не трябва да е изградена и приспособена за нуждите на предварително идентифицирани предприятия. Достъп до инфраструктурата трябва да имат всички заинтересовани потребители на основание открита, прозрачна и недискриминационна основа и на пазарни цени. **Кандидатът следва да обоснове в <u>т. 10. Допълнителна информация, необходима за оценка на проектното предложение от Формуляра за кандидатстване</u>, как ще осигури достъпа на всички заинтересовани потребители до инфраструктурата при равни и недискриминационни условия и как цената ще бъде съобразена с актуалните пазарни цени за същите дейности. Посоченото ще бъде проверявано на етап изпълнение чрез проверки на място.**

При предоставяне на концесия или друго възлагане на трета страна на експлоатацията на инфраструктурата, финансирана по чл. 56 от Регламент (ЕС) № 651/2014, следва да се спазват изискванията, определени в т. 89 - т. 96 от Известие на комисията относно понятието за държавна помощ, посочено в чл.107, пар.1 от ДФЕС (2016/C 262/01). Всяка концесия или друго възлагане на трета страна на експлоатацията на подпомаганата инфраструктура, следва да се извършва по конкурентен, прозрачен и недискриминационен начин, като се зачитат и приложимите правила за възлагане на обществени поръчки.

Допустимите разходи за инвестиционни помощи за местни инфраструктури включват разходите за инвестиции в материални активи[25].

Съгласно чл. 56, пар. 6 от Регламент (ЕС) № 651/2014, общият размер на помощта не може да надхвърля разликата между допустимите разходи за инфраструктурата и оперативната печалба от инвестицията.

Оперативната печалба се приспада от допустимите разходи предварително въз основа реалистични предвиждания. През съответния период е позволено операторът на инфраструктурата да задържа разумна печалба (разумната печалба се включва в методологията за изчисляване на помощта в ОРГО чрез формулата за дисконтиране).

В случая на инвестиционни помощи размерът на помощта не следва да надхвърля разликата между допустимите разходи и оперативната печалба от инвестицията, т.е:

x = ДР[26]-ОП[27]

[25] За целите на процедурата „материални активи“ означава активи, състоящи се от вътрешна техническа инфраструктура (на територията на парка), сгради, съоръжения, машини и оборудване.

[26] Допустимите разходи също трябва да бъдат дисконтирани (вижте член 7, параграф 3, параграф 2 от ОРГО)

[27] Пример за изчисляване: Общите разходи (дисконтирани) за проекта/дейността за местна инфраструктура е в размер на €145 000, съставени изцяло от инвестиционни разходи. Това означава, че допустимите разходи ще бъдат 145 000 евро. Изчислено е, че оперативните печалби (сконтираните приходи и сконтираните оперативни разходи за целия икономически живот (амортизационен период) на инвестицията), въз основа на прогнози ще бъдат 90 000 евро. Следователно общата помощ ще бъде 145 000 € - 90 000 € = 55 000 €

Оперативната печалба се изчислява, като разликата между сконтираните приходи и сконтираните оперативни разходи през икономическия живот на инвестицията, като тази разлика е положителна стойност[28]. Оперативната печалба се приспада за целия живот на инвестицията (периодът на амортизация на инвестицията съгласно приложимите счетоводни стандарти). Оперативните разходи включват разходи за персонал, материали, услуги, възложени на външни изпълнители, комуникации, енергия, поддръжка, наем, управление, но не включват амортизационните разходи и разходите за финансиране, ако те са били покрити с инвестиционна помощ (Ако в изчислението на инвестиционната помощ не се включват амортизационните разходи, те могат да бъдат отразени в изчисляването на оперативните разходи). Сконтирането на приходите и оперативните разходи с подходящ дисконтов процент позволява реализирането на разумна печалба. За целите на процедурата за изчисляване на оперативната печалба сконтовия процент е равен на 4%. Сконтираните приходи и сконтираните оперативни разходи се изчислява съгласно финансов анализ[29] (чрез инкрементален метод, като се вземат предвид само промените в разходите/приходите, причинени от проекта).

!!!Изчисляването на размера на помощта чрез финансов анализ ще бъде обект на проверка от УО чрез предоставяне на становища от експерт-финансисти или независими оценители, които притежават съответната експертиза.

ВАЖНО:

Бенефициент се задължава да води отделна счетоводна отчетност за инфраструктурата, със съответните аналитични счетоводни сметки и партиди, необходими за проследяване на приходите и оперативните разходи за инфраструктурата.

По чл. 56 от Регламент (ЕС) № 651/2014 не са допустими помощите за инфраструктури, които влизат в обхвата на други раздели от глава III от Регламент 651/2014, с изключение на раздел 1 „Регионални помощи“, а именно: не са допустими за финансиране научноизследователски инфраструктури, публично достъпна инфраструктура за зареждане с електроенергия или гориво с нулеви и ниски емисии, енергийни инфраструктури, широколентови инфраструктури, инфраструктура за 4G и 5G мобилни мрежи, транс европейската инфраструктура за цифрова свързаност, културни, спортни и мултифункционални инфраструктури за отдих, пристанищна и летищна инфраструктура и инфраструктури, допустими по Регламент (ЕС) № 651/2014) по линия на фонд InvestEU и т.н. Не се допустими помощи за летищна и пристанищна инфраструктура.

Администратор на помощта е МРРБ.

[28] За целите на процедурата за изчисляване на оперативната печалба сконтовия процент е равен на 4%.

[29] За програмен период 2021-2027 г. Европейската комисия издаде наръчник за Икономическа оценка Vademecum 2021-2027 г. с общи принципи и секторни приложения. Този наръчник представя методи, базирани на богат опит, който е натрупан през 2014-2020 г. от Комисията и JASPERS. и се основава на АРП 2014-2020 г.

ОБЩИТЕ УСЛОВИЯ ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА НАСТОЯЩАТА ПОМОЩ СА ОПИСАНИ В ПРИЛОЖЕНИЕ 6.1. „Условия по чл. 56 ОРГО_Местни инфраструктури“, неразделна част от настоящите Насоки.

Приложение 6.1. „Условия по чл. 56 ОРГО_Местни инфраструктури“ е неразделна част от административния договор за БФП, когато финансирането по даден проект/дейност се отпуска в режим по чл. 56 ОРГО.

Когато БФП се отпуска като държавна помощ, на етапа на кандидатстване се представя Приложение 4 Декларация държавни_минимални помощи“ и Приложение 4.2. „Декларация за получена държавна/минимална помощ“.

16.1.4. **За дейности за изграждане на научноизследователска (иновативна) инфраструктура за осъществяване на научно-изследователска и развойна дейност кандидатите/партньорите могат да прилагат:**

А/Режим– „Инвестиционни помощи за научноизследователски инфраструктури“ съгласно чл. 26 от Регламент (ЕС) № 651/2014 на Комисията от 17 юни 2014 година за обявяване на някои категории помощи за съвместими с вътрешния пазар в приложение на членове 107 и 108 от Договора – Помощи за изграждане или модернизиране на научноизследователски инфраструктури, които извършват стопанска дейност.

АА) СПЕЦИФИЧНИ УСЛОВИЯ ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА ПОМОЩТА:

Подкрепяната научноизследователска инфраструктура по схемата следва да попада в обхвата на чл. 2, пар. 91 от Регламент (ЕС) № 651/2014.

Научноизследователската инфраструктура следва да се използва за провеждане на научни изследвания от научната общност като университети, научноизследователски институти, Центрове за компетентност, Центове за върхови постижения и други научни организации.

Допустимите разходи включват инвестиционните разходи в материални и нематериални активи за научноизследователска инфраструктура.

Максимално допустимият размер на помощта по чл. 4, пар. 1, буква „й“ от Регламент на Комисията (ЕС) № 651/2014 е 35 млн. евро за инфраструктура.

Интензитетът на помощта е до 50 % от допустимите разходи.

Предприятията, които са финансирали поне 10 % от инвестиционните разходи за инфраструктурата, могат да получат преференциален достъп до нея при по-изгодни условия[30]. За да бъде избегната свръхкомпенсация, този достъп е пропорционален на приноса на предприятието към инвестиционните разходи и условията се оповестяват публично.

Когато научноизследователската инфраструктура извършва както стопанска, така и нестопанска дейност, финансирането, разходите и приходите за всеки вид дейност се вземат

[30] Съгласно правилата, регламентирани в документацията на етап изпълнение (например нарочен дневник, електронен регистър, система за контрол и управление и др. подходящи).

предвид поотделно въз основа на последователно прилагани принципи за осчетоводяване на разходите, които могат да бъдат обективно оправдани.

Цената за експлоатацията или използването на инфраструктурата следва да отговаря на пазарната цена.
Достъпът до инфраструктурата следва да е отворен за няколко ползватели и се предоставя на прозрачна и недискриминационна основа.

Ако научноизследователската инфраструктура получава публично финансиране както за стопански, така и за нестопански дейности, кандидатът/партньорът въвежда механизъм за контрол и възстановяване на предоставените средства, за да се гарантира, че приложимият интензитет на помощта не е надхвърлен в резултат на увеличаването на дела на стопанските дейности в сравнение с очакваното положение към датата на предоставяне на помощта.

В случаите, когато обект на финансиране с държавна помощ са научноизследователски инфраструктури и те извършват както стопанска, така и нестопанска дейност задължително се води отделна счетоводна аналитичност за финансирането, разходите и приходите за всеки вид дейност въз основа на последователно прилагани принципи за осчетоводяване на разходите, които могат да бъдат обективно оправдани. В случай на държавна помощ за научноизследователски инфраструктури приходите се заприходяват по стопанска счетоводна аналитичност.

Когато научноизследователската инфраструктура получава финансиране както за стопански, така и за нестопански дейности, следва да се декларира дела на финансиране на съответния вид дейност, като посочва администратора, предоставил публично финансиране за нестопанските дейности.

Съгласно чл. 26, пар. 7 на Регламент (ЕС) № 651/2014 на Комисията от 17 юни 2014 година за обявяване на някои категории помощи за съвместими с вътрешния пазар в приложение на членове 107 и 108 от Договора, когато научноизследователската инфраструктура получава публично финансиране както за стопански, така и за нестопански дейности, следва интензитетът на помощта към датата на предоставяне на помощта да не се надхвърля в резултат на увеличаването на дела на стопанските дейности.

Делът от общия годишен капацитет на публично финансираните научноизследователски инфраструктури, който ще се използва за икономически дейности, се оценява към момента на отпускане на помощта чрез предоставяне на счетоводни документи/справки. Периодът, който трябва да се вземе предвид за целите на наблюдението на този дял на икономическите дейности е периодът на амортизация на съответните активи. Ако капацитетът на икономическите дейности бъде превишен спрямо този към момента на отпускане на помощта, бенефициентът възстановява годишния дял на инвестицията[31] умножен по капацитет на инфраструктурата за стопанска дейност (целия дял на икономическите дейности, а не само делът над превишението) умножен по 50%. [32]

[31] Например, ако инвестицията е € 100 и инфраструктурата има очаквана продължителност на живот от 10 години, то годишният дял на инвестицията възлиза на € 10.

[32] Например, ако капацитетът на икономическите дейности към момента на отпускане на помощта е 20%, а през петата година от амортизационния период на актива бъде установено че капацитета на икономическите дейности е 24%, бенефициентът възстановява € 10 * 0.24 *0.5 = € 1.2.

В случай че в хода на проверка от страна на Управляващия орган, бъде установено превишаване на приложимия интензитет на предоставеното финансиране за нестопански дейности, Управляващият орган уведомява другия финансиращ орган за всички относими обстоятелства, обуславящи правото да изиска възстановяване на неправомерно получените средства, представляващи разликата между получените и тези, които бенефициентът има правото да получи.

Кандидатът/ партньорът следва да обоснове в т. 10. Допълнителна информация, необходима за оценка на проектното предложение от Формуляра за кандидатстване, как ще бъде използва инфраструктурата от научната общност за провеждане на научни изследвания. В допълнение, кандидатът/партньорът следва да посочи как ще осигури ползване на инфраструктурата при пазарни цени и как ще бъде осигурен достъп до финансираните инфраструктури за няколко ползватели на прозрачна и недискриминационна основа, както и преференциално използване на научноизследователската инфраструктура от лица, финансирали поне 10% от инвестиционните разходи, така че да бъде избегната свръхкомпенсация. Посоченото ще бъде проверявано на етап изпълнение чрез проверки на място.

Администратор на помощта е МРРБ.

ОБЩИТЕ УСЛОВИЯ ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА НАСТОЯЩАТА ПОМОЩ СА ОПИСАНИ В ПРИЛОЖЕНИЕ 6.2. „Условия по чл. 26 ОРГО_Научноизследователски инфраструктури“, неразделна част от настоящите Насоки.

Приложение 6.2. „Условия по чл. 26 ОРГО_Научноизследователски инфраструктури“ е неразделна част от административния договор за БФП, когато финансирането по даден проект/дейност се отпуска в режим по чл. 26 ОРГО.

Когато БФП се отпуска като държавна помощ, на етапа на кандидатстване се представя Приложение 4 Декларация държавни_минимални помощи“ и Приложение 4.2 „Декларация за получена държавна/минимална помощ“.

Б) **Финансиране по Раздел 2.1. от Рамката за държавни помощи за научни изследвания, развитие и иновации**[33] **(Рамката) за инфраструктура, в която се осъществяват дейности с нестопански характер.**

Целта на финансирането е научноизследователска инфраструктура, съгласно т. 16, б. жж от Рамката.

„Научноизследователска инфраструктура“ означава съоръжения, ресурси и свързани с тях услуги, използвани от научната общност за провеждане на научни изследвания в съответните области, и обхваща научно оборудване или набори от инструменти, ресурси, основани на знанието, като колекции, архиви или структурирана научна информация, помощни

[33] (C(2022) 7388 final /19.10.2022 г.).

инфраструктури, базирани на информационни и телекомуникационни технологии, като мрежи, компютърна техника, софтуер и средства за комуникация, както и всички останали средства с уникален характер, позволяващ провеждането на научни изследвания. Тези инфраструктури могат да бъдат съсредоточени в един субект или „разпръснати“ (организирана мрежа от ресурси)[34]

В този случай инвестицията по процедурата се реализира в условията на раздел **2.1.1 Публично финансиране на нестопански дейности от Рамката.**

„Научноизследователската инфраструктура“ следва да осъществява дейности с нестопански характер, които са определени в чл. 20 на Рамката. Към дейностите с нестопанска цел спадат дейности, свързани с обучение и повишаване на квалификацията, независими НИРД, включително съвместни НИРД, при които организацията участва в ефективно сътрудничество, широко разпространение на резултатите от научните изследвания, при неизключителни и недискриминационни условия.

Интензитетът на помощта е 100% от допустимите разходи.

Финансирането по Рамката се отнася за научноизследователска инфраструктура в университети, центрове за върхови постижения, центрове за компетенции и други подобни научни организации.

Нестопански по своя характер са фундаменталните научни изследвания, отговарящи на т. 16, б. „н“ от Рамката[35]. Индустриалните научни изследвания (т. 16, б. „с“[36] от Рамката), експерименталното развитие (т. 16, б. „к“[37] от Рамката) и проучването на осъществимостта (т.

[34] Вж. член 2, буква а) от Регламент (ЕО) № 723/2009 на Съвета от 25 юни 2009 г. относно правната рамка на Общността за консорциум за европейска научноизследователска инфраструктура (ERIC) (OB L 206, 8.8.2009 г., стр. 1).

[35] фундаментални научни изследвания“ означава експериментална или теоретична работа, предприета основно с цел придобиване на нови знания за причините за явленията или наблюдаемите факти без очаквано пряко търговско приложение или използване

[36] „индустриални научни изследвания“ означава планирани научни изследвания или проучвания от изключително значение, предназначени за придобиването на нови знания и умения за разработване на нови продукти, процеси или услуги или насочени към постигане на съществени подобрения на съществуващи продукти, процеси или услуги, включително цифрови продукти, процеси или услуги, във всяка област, технология, промишленост или сектор (включително, но и не само цифрови отрасли и технологии, като например изчисления със суперкомпютър, квантови технологии, блокчейн технологии, изкуствен интелект, киберсигурност, големи информационни масиви и облачни технологии). Индустриалните научни изследвания обхващат създаването на компоненти на сложни системи и могат да включват конструирането на прототипи в лабораторна среда или среда със симулирани интерфейси към съществуващи системи, както и създаването на пилотни линии, когато това е необходимо за индустриалните научни изследвания, по-специално за валидирането на технологии с широко приложение

[37] „експериментално развитие“ означава придобиване, съчетаване, оформяне и използване на съществуващи научни, технологични, търговски и други важни знания и умения с цел разработване на нови или усъвършенствани продукти, процеси или услуги, включително цифрови продукти, процеси или услуги във всяка област, технология, промишленост или сектор (включително, но и не само цифрови отрасли и технологии, като например изчисления със суперкомпютър, квантови технологии, блокчейн технологии, изкуствен интелект, киберсигурност, големи информационни масиви и облачни технологии или технологии за периферни изчисления). Това може да включва и например дейности, имащи за цел определянето на концепция, планирането и документирането на нови продукти, процеси или услуги. Експерименталното развитие може да включва разработване на прототипи, демонстрация, разработване на пилотни проекти, изпитване и валидиране на нови или усъвършенствани продукти, процеси или услуги в среда, която е представителна за оперативните условия в реалния живот, когато главната цел е по-нататъшното техническо подобряване на продукти, процеси или услуги, които не са в окончателния си вид. Това може да включва разработване на търговски използваеми прототипи или пилотни проекти, които са необходими за крайния търговски продукт и чието производство е твърде скъпо, за да бъдат използвани само за демонстрации и валидиране. Експерименталното развитие не включва рутинни и периодични изменения, въвеждани в съществуващи продукти, производствени линии, производствени процеси, услуги или други операции в процес на изпълнение, дори ако тези изменения могат да представляват подобрения;

16, б. „л“[38] от Рамката) от Рамката могат да бъдат класифицирани като нестопански, **ако са изпълнени в ефективно сътрудничество по смисъла на т. 16, б.„з“[39] от Рамката и се спазват условията на т. 28 и т. 29 от Рамката за ефективно сътрудничество с предприятия**. Редът и условията на сътрудничеството по т. 28 и т. 29 от Рамката по-специално по отношение на приноса за разходите, споделянето на рисковете и резултатите, разпространението на резултатите, достъпът до и правилата за разпределението на правата върху интелектуалната собственост (ПИС), се договорят преди началото на дейностите и се включват в съответния договор за сътрудничество.

При изпълнение на някои от условията на т. 29, (т.е. резултатите от сътрудничеството, които не пораждат ПИС, могат да бъдат широко разпространени и всички ПИС, произтичащи от дейността на научноизследователските организации, се предоставят изцяло на тях, или всички ПИС, произтичащи от проекта за съответната разработка, както и свързаните с тях права на достъп, се разпределят между сътрудничещите си партньори по начин, който отразява адекватно техните работни пакети, вноски и съответни интереси), се приема, че научната организация не предоставя непряка държавна помощ. Реинвестирането на приходите от дейностите по трансфер на знания, извършени от организацията, в основните ѝ дейности с нестопанска цел, определя дейностите по трансфер на знания като нестопански.

Предоставяната безвъзмездна финансова помощ не представлява държавна помощ по смисъла на чл. 107 от Договора за функционирането на Европейския съюз, при спазването на т. 20 от Рамката за държавна помощ за научни изследвания, развитие и иновации (Рамката). Съгласно т. 20 от Рамката, когато: (i) научноизследователската организацията или (ii) инфраструктура се използва (iii) почти изключително за извършването на нестопанска дейност, нейното финансиране може цялото да попадне извън обхвата на правилата за държавната помощ, ако (iv) стопанската дейност е с чисто допълващ характер, т.е. ако е пряко свързана и необходима за функционирането на научноизследователската организацията или инфраструктура или е неразривно свързана с нейното основно нестопанско използване, и е с (v) ограничен обхват. Последните условия са налице, ако стопанските дейности потребяват точно същите ресурси (като материали, оборудване, труд и постоянен капитал) като нестопанските дейности и капацитетът, отпускан всяка година за тези дейности, не надвишава 20% от съответния общ годишен капацитет на субекта.

Финансирането по Рамката ще бъде предоставено при спазване на следните изисквания:

- Преди предоставяне на финансирането, УО ще извърши проверка на последния годишен финансов отчет на кандидата за спазването на т. 19 от Рамка за държавна помощ за научни изследвания, развитие и иновации и установи, че съотношението на двата вида дейности и на

[38] „проучване на осъществимостта“ означава оценката и анализа на потенциала на даден проект, които имат за цел да подкрепят процеса на вземане на решения чрез обективно и рационално разкриване на неговите силни и слаби страни, на възможностите и заплахите, както и чрез определяне на необходимите ресурси за неговото осъществяване, и в крайна сметка на неговите перспективи за успех

[39] „ефективно сътрудничество“ означава сътрудничество между най-малко две независими страни за обмен на знания или технологии или за постигане на обща цел, основана на разделението на труда, при което страните определят заедно приложното поле на съвместния проект, допринасят за осъществяването му и споделят рисковете и резултатите от него. Една или няколко страни могат да поемат пълните разходи на проекта и по този начин да облекчат другите страни от финансовите рискове, свързани с него. Извършването на научни изследвания, възложени по силата на договор, и предоставянето на научноизследователски услуги не се считат за форми на сътрудничество;

техните разходи, финансиране и приходи могат да бъдат ясно разделени, така че ефективно да се избегне кръстосаното субсидиране;

- Преди предоставяне на финансирането, УО ще извърши проверка на последния годишен финансов отчет на кандидата за спазването на т. 21 от Рамка за държавна помощ за научни изследвания, развитие и иновации и установи, че стопанските дейности потребяват точно същите ресурси (като материали, оборудване, труд и постоянен капитал) като нестопанските дейности и капацитетът, отпускан всяка година за тези дейности, не надвишава 20 % от съответния общ годишен капацитет на субекта;

- Преди предоставяне на финансирането, УО ще извърши проверка дали всяка една извършена дейност през годината правилно е определена като стопанска или нестопанска и дали разходите за нея са отнесени коректно на базата на последния годишен финансов отчет на кандидата.

Към момента на кандидатстване се представя декларация (Приложение 4.6. Декларация т.19 и т.21 от Рамката), за спазване на изискванията на т. 19 и т. 21 от Рамката. Преди предоставяне на безвъзмездната финансова помощ кандидатът/партньорът трябва да представи на УО за проверка доказателства за спазване на изискванията на т. 19 и т. 21 от Рамката. Доказателство за надлежното разпределение на разходите, финансирането и приходите ще бъде последния годишен финансов отчет. Ако в резултат на проверката се установи неспазване на условията на т. 19 и т. 21 от Рамката и превишаване на прага от 20 % предоставен капацитет за стопанска дейност от общия годишен капацитет на субекта, то тогава субектът се превръща в „предприятие“ за целите на държавните помощи и не би могъл да получи финансиране в режим „непомощ“ за извършване на стопански дейности от публични източници. В случаите, когато при извършване на проверка УО установи, че е налице превишение на прага по т. 21 от Рамката, УО извършва проверка дали помощта може да бъде предоставена в обхвата и условията на глава I и чл. 26 от Регламент № 651/2014 на Комисията за обявяване на някои категории помощи за съвместими с вътрешния пазар в приложение на членове 107 и 108 от Договора съгласно т. 16.1.4.А на настоящите Насоки за кандидатстване. В случай, че проекта може да отговори на условията на глава I и чл. 26 от Регламент № 651/2014, съгласно т. 16.1.4.А на настоящите Насоки за кандидатстване, **интензитетът на помощта може да е до 50 % от допустимите разходи.**

Всяка календарна година, УО ще изисква ГФО, приложенията към него, както и други финансови документи и справки, и ще извършва проверка за спазване на изискванията на т. 19 и 21 от Рамката за държавна помощ за научни изследвания, развитие и иновации за установяването на:

- спазването на изискването делът на икономическите дейности да не превишава размера от 20 % от общия годишен капацитет на субекта,

- дали извършваните разходи, получените финансирания и приходи са ясно разделени по икономически неикономически дейности,

- икономическите дейности да потребяват точно същите ресурси (материали, оборудване, труд и постоянен капитал) като извършваните неикономически дейности,

- дали всяка една изпълнена дейност през годината е определена правилно като икономическа или неикономическа и дали разходите за нея са отнесени коректно с оглед характера на дейността.

В случаите, когато при извършване на проверка се установи, че е налице превишение на прага по т. 21 от Рамката, УО извършва проверка дали помощта може да се отпусне съгласно условията на разработената схема по чл. 26 от Регламент № 651/2014 на Комисията за обявяване на някои категории помощи за съвместими с вътрешния пазар в приложение на членове 107 и 108 от Договора, описани в т. 16.1.4. на настоящите Насоки за кандидатстване. В случай, че помощта може да отговори на условията на разработената схема по чл. 26 от Регламент № 651/2014, следва бенефициента да възстанови 50% от инвестиционните разходи, използвани за стопанска дейност, отнесени към процента, предоставен капацитет за стопанска дейност за годината на превишаването[40].

В случай, че помощта не може да отговори на условията на разработената схема по чл. 26 от Регламент № 651/2014 следва бенефициента да възстанови 100% от инвестиционните разходи, използвани за стопанска дейност, отнесени към процента, предоставен капацитет за стопанска дейност за годината на превишаването.

16.2.За Енергийна ефективност и устойчиво обновяване на жилищни и обществени сгради, вкл. студентски и ученически общежития:

16.2.1.Режим „непомощ“

Мерките от тази група дейности ще представляват непомощ, когато сградите не се ползват за изпълнение на стопански дейности (такива са в общия случай мерки в жилищни сгради, ученически общежития и в публични сгради на общинската и държавната администрация). Също така ако сградата е с нестопанско предназначение, и е собственост на публични органи, които ги използват за осъществяване на своите обичайни (властнически) функции е налице непомощ.

В случай, че инфраструктурата е обществено достъпна и не се експлоатира по икономически начин, т.е. когато не се реализират приходи от управлението или ползването ѝ, или ако се реализират приходи от тази инфраструктура, те са в резултат на дейност, която е неделима и спомагателна спрямо неикономическата, не е налице помощ. Това трябва да се счита за случая, когато икономическите дейности консумират същите суровини като основните неикономически дейности, например материали, оборудване, труд или основен капитал. Спомагателните икономически дейности трябва да останат ограничени по обхват по отношение на капацитета на инфраструктурата. В това отношение икономическото използване на инфраструктурата може да се счита за спомагателно, когато капацитетът, разпределен всяка година за такава дейност, не надвишава 20% от общия капацитет на инфраструктурата (20% от общата разгъната площ или 20% от времевия капацитет на сградата). Освен това финансиране, предоставено за обичайни съоръжения (например ресторанти, магазини или платен паркинг) на инфраструктурата, които се използват *почти изключително за нестопанска дейност*, обикновено не оказва влияние върху търговията между държавите членки, тъй като тези обичайни съоръжения е малко вероятно да привлекат клиенти от други държави членки и тяхното финансиране е малко вероятно да окаже повече от пренебрежим ефект върху трансграничните инвестиции или установяване.

[40] Ако бъде установено че капацитета на икономическите дейности е 24% бенефициента възстановява € 10 * 0.24 *0.5 = € 1.2, когато сме в хипотеза на направената инвестиция в размер на € 100 с очаквана продължителност на живот от 10 години, и съответно годишният дял на инвестицията е в размер на € 10.

Същевременно, в публичните (обществените) сгради често част от помещенията се ползват по стопански начин – в тях са разположени дребни по размер стопански обекти (дребномащабни стопанските обекти), които не служат за изпълнение на властническите функции на администрациите (например магазини, заведения, пощенски офиси, малки лекарски практики, банки). При наличието на такива съоръжения няма да се промени характера на финансираната инфраструктура, ако помещенията, които не се ползват за осъществяване на обичайните дейности на администрациите, са ограничени по размер и заемат само малка площ от общата площ на сградите. В тази връзка и в съответствие с цитирания по-горе пар. 207 от Известието, **мерките за енергийна ефективност на такива сгради ще попаднат извън обхвата на правилата по държавните помощи, в случай че помещенията, ползвани за тази стопанска дейност, не надвишават 20% от общата разгъната площ или от времевия капацитет на сградата**.

В случай, че обществена (публична) сграда се предоставя за ползване срещу наем (възмездно ползване) или на концесия - отдаването под наем или на концесия е стопанска дейност, поради което собственикът се явява предприятие, както и когато, собственикът на сградата (вкл. ако собственик е държавата/общината), оперира сградата по икономически начин (извършва икономически дейности), включително и когато в жилищни сгради има стопански обект, са възможни следните режими на помощ по т.16.2.2 и 16.2.3.:

***16.2.2.*Минимална помощ (помощ „de minimis") в съответствие с Регламент (ЕС) 2023/2831 на Комисията от 18 декември 2013 г. относно прилагането на членове 107 и 108 от Договора за функциониране на ЕС към помощта „de minimis",** съгласно който общия размер на помощта de minimis, предоставена на предприятието, заедно с получени други минимални помощи на едно и също предприятие за период от 3 години не може да надвишава 300 000 евро или 586 749 лв., при спазване на всички изисквания на Регламент (ЕС) № 2023/2831. При определяне дали е спазена максималната стойност (общия размер) на помощта за кандидата се взема предвид както размера на минималната помощ, за която се кандидатства по настоящата процедура, така и общият размер на вече получените минимални помощи за период от 3 (три) години.

Изискванията, които се прилагат за получаване на минимална помощ, съгласно Регламент (ЕС) 2023/2831 на Комисията от 18 декември 2013 г. относно прилагането на членове 107 и 108 от договора за функциониране на ЕС към помощта „de minimis", са описани в Приложение 5 „Условия за предоставяне на минимални помощи в съответствие с Регламент (ЕС) 2023/2831", неразделна част от настоящите Насоки.

Администратор на помощта е МРРБ. В случай на инвестиции в жилищни сгради МРРБ може да възложи функциите си на администратор на помощта спрямо крайните получатели на общините в съответствие с чл. 5 на Закона за държавните помощи.

Приложение 5 „Условия за предоставяне на минимални помощи в съответствие с Регламент (ЕС) 2023/2831" е неразделна част от административния договор за БФП, когато финансирането по даден проект се отпуска в режим на „минимална помощ" (помощ "de minimis").

Когато БФП се отпуска в режим "de minimis", на етапа на кандидатстване се представят Приложение 4 **Декларация за държавни/минитални помощи** и Приложение 4.1. „Декларация за получени минимални помощи".

!!!В случай, на жилищни сгради, в които самостоятелни обекти в сградата (ССО)се използват за извършване на стопанска дейност, както и в случаите на отдаване под наем или извършване на дейност от търговци и/или лица със свободни професии, ССО ще се третират като получатели на минимална помощ (de minimis), съгласно Закона за държавните помощи. За тях се прилага изискванията на Приложение 5.1. „Условия деминимис за жилищни сгради", като на етап кандидатстване се прилагат Приложение 4.3. „Разходи ССО стоп. предн" – за обектите в сградата със стопанско предназначение (съгласно Указанията в Приложение 4.3.1.) и Приложение 4.3.2. Справка за собствениците на самостоятелни обекти.

***16.2.3.*Режим на групово освобождаване, съгласно чл. 38а „Инвестиционна помощ за мерки за енергийна ефективност на сгради" на Регламент (ЕС) № 651/2014 за обявяване на някои категории помощи за съвместими с вътрешния пазар в приложение на членове 107 и 108 от Договора (ОРГО).**

А)СПЕЦИФИЧНИ УСЛОВИЯ ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА ПОМОЩТА:

При тази хипотеза- чл. 38а на Регламент (ЕС) № 651/2014, на етапа на кандидатстване следва към проектното предложение да се представи Приложение 4.4 и Приложение 4.4.1. от собственика/ците на съответната сграда (кандидат/партньор).

Приложимите изисквания за предоставяне на помощта са посочени по-долу, както и в Приложение 6.3. „Условия по чл. 38а ОРГО", неразделна част от настоящите Насоки.

Общият размер на допустимите разходи не следва да надвишава 30 млн. евро и следва на ниво предприятие за инвестиционна помощ за проект за енергийна ефективност да не се надхвърля прага от 30 милиона евро.

В случай на Инвестиционна помощ за мерки за повишаване на енергийната ефективност, съгласно чл. 38а на Регламент (ЕС) № 651/2014 за обявяване на някои категории помощи за съвместими с вътрешния пазар в Приложение на членове 107 и 108 от Договора максималният интензитет на средствата е, както следва:

1. **Когато инвестицията се състои в инсталирането или замяната на повече от един тип сградни компоненти, по смисъла на член 2, параграф 9[41] от Директива 2010/31/ЕС, интензитетът на помощта е:**

   -Максимален интензитет на помощта (безвъзмездните средства) е 45% от допустимите разходи за предложения извън територията на ЮЗР (NUTS2)

[41] „сграден компонент" означава техническа сградна инсталация или компонент от външните ограждащи елементи на сградата. Техническа сградна инсталация означава техническо оборудване за отопление на помещения, охлаждане на помещения, вентилация, топла вода за битови нужди, вградено осветление, сградна автоматизация и управление, производство на електроенергия на място или комбинация от такива системи, включително системите, използващи енергия от възобновяеми източници, на дадена сграда или обособена част от сграда; външни ограждащи елементи на сградата" означава интегрираните компоненти на дадена сграда, които отделят вътрешната от външната среда на сградата;

-Максимален интензитет на помощта (безвъзмездните средства) е 35% от допустимите разходи за предложения на територията на ЮЗР (NUTS2)

2. **Съгласно чл.38а, параграф 12 на Регламент (ЕС) № 651/2014, когато инвестицията се състои в инсталирането или замяната на само един тип сградни компоненти, по смисъла на член 2, параграф 9 от Директива 2010/31/ЕС, интензитетът на помощта е:**

   -Максимален интензитет на помощта 30% от допустимите разходи за ПИИ в ЮЗР (NUTS2)

   - Максимален интензитет на помощта е 40% от допустимите разходи за ПИИ извън ЮЗР (NUTS2)

!!!Инсталирането или замяната на само един тип сградни компоненти е налице, когато избраният за изпълнение пакет от енергоспестяващи мерки включва една единствена мярка от посочените хипотези на член 2, параграф 9 от ДИРЕКТИВА 2010/31/ЕС.

! Интензитетът на помощта може да се увеличи с 20 процентни пункта за помощи, предоставени на микро и малки предприятия, и с 10 процентни пункта за помощи, предоставени на средни предприятия. ***Когато кандидат иска да се възползва от по-високия интензитет представя Декларация за обстоятелствата по чл. 3 и чл. 4 от Закона за малките и средните предприятия и Справка за обобщените параметри на предприятието (Приложение 4.7. МСП), като категорията предприятие е обект на проверка преди сключване на административен договор за предоставяне на БФП по процедурата.***

Член 38а на Регламент (ЕС) № 651/2014 се прилага за инвестиционна помощ, позволяваща да се постигне по-високо ниво на енергийна ефективност по смисъла на член 2, параграф 103 и икономии на енергия по смисъла на 103е от Регламент (ЕС) 2023/1315[42]. Настоящата мярка е изцяло насочена към дейности за постигане на по-високо ниво на енергийна ефективност на сграда, поради което член 38а от Регламент (ЕС) 2023/1315 е приложим. Съгласно т.103 на параграф 2 на ОРГО „енергийна ефективност“ означава съотношението на изходното количество производителност, услуга, стока или енергия спрямо вложеното количество енергия. „Икономии на енергия“ означава икономии на енергия съгласно определението в член 2, точка (5) от Директива 2012/27/ЕС, т.е. означава количеството спестена енергия, определено чрез измерване и/или преценка за потреблението преди и след прилагането на мярка за повишаване на енергийната ефективност, като същевременно се осигурява нормализиране на външните условия, които оказват въздействие върху потреблението на енергия.

В случай че избраният от кандидата режим на държавна помощ е групово освобождаване, съгласно чл. 38а от Регламент (ЕС) 2023/1315 на Регламент (ЕС) № 651/2014 „инвестиционна помощ за мерки за енергийна ефективност в сградите“, не са допустими за финансиране дейности, които са с цел гарантиране, че потенциалните

[42] „енергийна ефективност“ означава енергийна ефективност съгласно определението в член 2, точка (4) от Директива 2012/27/ЕС на Европейския парламент и на Съвета.
Директива 2012/27/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 25 октомври 2012 г. относно енергийната ефективност, за изменение на директиви 2009/125/ЕО и 2010/30/ЕС и за отмяна на директиви 2004/8/ЕО и 2006/32/ЕО (ОВ L 315, 14.11.2012 г., стр. 1).“

кандидати по процедурата <u>спазват стандартите на ЕС, *които вече са приети и са влезли в сила*</u>. Ако кандидат не отговаря на приложими за него стандарти, трябва да се провери дали дейността за енергийна ефективност, за която иска помощ, не би била необходима, за да се отговори на тези стандарти. Ако дадена дейност е необходима, за да отговаря на стандарт на Съюза, кандидатът/партньора ще бъде задължен да предприеме съответните дейности (или еквивалентна дейност) така или иначе и помощта няма да има стимулиращ ефект. Съответствието с посоченото изискване се декларира от страна на кандидата в рамките на Декларацията Приложение 4.4.

В допълнение, съгласно параграф 3 на чл.38а от Регламент (ЕС) 2023/1315, помощи могат да се предоставят, предприети с цел спазване на стандартите на Съюза, които вече са приети, но все още не са влезли в сила. Когато съответните стандарти на Съюза са минимални стандарти за енергийни характеристики, помощта трябва да бъде предоставена, преди стандартите да станат задължителни. В такъв случай бенефициентите представят точен план и график за мерките за енергийна ефективност, които показват, че подпомаганото саниране (финансираните мерки за енергийна ефективност по процедурата) е най-малкото достатъчно, за да се осигури съответствие с минималните стандарти за енергийни характеристики. Когато съответните стандарти на Съюза са различни от минималните стандарти за енергийни характеристики, инвестицията трябва да бъде изпълнена и завършена най-малко 18 месеца преди стандартът на Съюза да влезе в сила.

Следва да се има предвид, че по настоящата процедура се финансират мерки за енергийна ефективност на сградния фонд, съгласно предписаните в обследването за енергийна ефективност мерки в изпълнение на Директива 2010/31/ЕС относно енергийните характеристики на сградите, като техническите изисквания за енергийна ефективност към сградите по процедурата са определени в българското (национално) законодателство за техническите изисквания към енергийните характеристики на сгради и са **национални изисквания за енергийна ефективност** и като такива не представляват стандарти на Европейския съюз/минимални стандарти за енергийни характеристики по смисъла на Директива 2010/31/ЕС относно енергийните характеристики на сградите (Директива 2010/31/ЕС или ДЕХС/EPBD). Все още изискванията за енергийна ефективност към сградите **<u>са национални изисквания за енергийна ефективност</u>** и **<u>НЕ са стандарти на Европейския съюз/ минимални стандарти за енергийни характеристики по смисъла на действащата Директива 2010/31/ЕС относно енергийните характеристики на сградите</u>** (Директива 2010/31/ЕС или ДЕХС/EPBD).

<u>Поради това действащата към момента Директива 2010/31/ЕС[43] относно енергийните характеристики на сградите не определя задължителни стандарти на Съюза.</u>

[43] Съгласно чл. 3 и чл. 4 от действащата Директива 2010/31/ЕС, определянето на минимални изисквания за енергийните характеристики е в правомощията на държавите-членки, а именно: „*Държавите-членки прилагат методика за изчисляване на енергийните характеристики на сградите в съответствие с общата рамка, изложена в приложение I. Тази методика **се приема на национално** или регионално равнище*“ (чл. 3 от ДЕХС). Съгласно чл. 4 от ДЕХС „*Държавите-членки предприемат необходимите мерки, за да осигурят определянето*

Очаква се с предстоящото изменение на Директива 2010/31/ЕС да се въведат стандарти за енергийна ефективност на нови и на съществуващи сгради на ниво Европейски съюз. Минималните стандарти за енергийните характеристики, определени на национално равнище, не представляват „стандарти на Съюза“ по смисъла на правилата за държавна помощ, докато минималните стандарти за енергийна ефективност, валидни за целия Съюз, може да се считат за такива „стандарти на Съюза“. Държавна помощ за енергийна ефективност на сгради може да се предоставя, за да се съобразят със стандартите за енергийни характеристики, валидни за целия Съюз, а именно за постигане на определен клас енергийни характеристики, докато тези стандарти, валидни за целия Съюз, станат задължителни. След като стандартите станат задължителни, държавна помощ за саниране на сгради могат да продължат да предоставят, попадащи в обхвата на валидните за целия съюз стандарти за енергийни характеристики, при условие че санирането на сградите има за цел постигането на по-висок стандарт от определения минимален клас на енергийни характеристики.

Важно е да се отбележи, че съгласно изискванията на процедурата сградите, обект на интервенция, трябва да достигнат минимум клас на енергопотребление „В“. Така заложените минимални изисквания по процедурата надхвърлят заложените стандарти за енергийна ефективност в предстоящото изменение на Директива 2010/31/ЕС, което ще е предпоставка да се предостави помощ, предвид че санирането на сградите по процедурата има за цел постигането на по-висок стандарт от определения минимален клас на енергийни характеристики в проекта на изменение на Директива 2010/31/ЕС.

Следва да се има предвид, съгласно член 38а, параграф 5 на Регламент (ЕС) № 651/2014, допустими разходи включват общите инвестиционните разходи, като не са допустими разходите, които не са пряко свързани с постигането на по-високо равнище на енергийна ефективност в сградата.

В тази връзка в Приложение 6.3.„Условия по чл. 38а ОРГО“ е определен обхватът на недопустимите разходи за дейности в режим по чл. 38а „Инвестиционна помощ за мерки за енергийна ефективност в сградите“ на Регламент (ЕС) № 651/2014 за обявяване на някои категории помощи за съвместими с вътрешния пазар в приложение на членове 107 и 108 от Договора (ОРГО).

Администратор на помощта е МРРБ.

ОБЩИТЕ УСЛОВИЯ ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА НАСТОЯЩАТА ПОМОЩ СА ОПИСАНИ В ПРИЛОЖЕНИЕ 6.3. „Условия по чл. 38а ОРГО“, неразделна част от настоящите Насоки.

Приложение 6.3. „Условия по чл. 38а ОРГО“ е неразделна част от административния договор за БФП, когато финансирането по даден проект/дейност се отпуска в режим по чл. 38а ОРГО.

на минимални изисквания за енергийните характеристики на сгради или на обособени части от сгради с оглед постигане на равнищата на оптимални разходи…..“.

16.3. Устойчива мобилност, вкл. градска мобилност

16.3.1. Режим „непомощ“

В режим непомощ попадат дейностите по изграждане на общодостъпна инфраструктура, като рехабилитация на улични мрежи, тротоари и пешеходни зони, велосипедни алеи, мостове, тунели и др., **които няма да бъдат експлоатирани по икономически начин**.

Инфраструктурата се използва по неикономически начин, когато кандидатът не реализира приходи от управлението или ползването ѝ, или ако реализира приходи от тази инфраструктура, те са в резултат на дейност, която е неделима и спомагателна спрямо неикономическата. Такива са например приходите от ползване на части от тротоари, алеи и пешеходни зони за търговска дейност или приходите от такси за паркиране на места/зони за паркиране по уличното платно, тротоарите и други част от общата транспортна инфраструктура, чието основно предназначение не е за паркиране.

Към тази група мерки спадат също дейностите по:

- разработване на планове за управление на трафика и внедряване на интелигентни транспортни системи, включително автоматизирани билетни системи;
- подобряване на достъпността на спирките на масовия градски транспорт и довеждащата до тях инфраструктура;
- обновяване на транспортна инфраструктура с изключение на обслужващата инфраструктура като депа и бази за ремонт, поддръжка и оборудване;
- осигуряване на системи за защита от шума;
- обновяване на общински автогари, които не генерират приходи, както и предгарови пространства, общинска собственост или спирки на масовия градски транспорт.

ВАЖНО: Горепосочените дейности следва да се възлагат в рамките на открита, прозрачна и недискримиинационна процедура.

За останалите дейности по тази група мерки, за които не може да бъде обоснован режим „непомощ“, ще бъдат прилагани следните режими:

16.3.2. Помощ в съответствие с изискванията на Регламент (ЕО) 1370/2007 относно обществените услуги за пътнически превоз с железопътен и автомобилен транспорт (Регламент (ЕО) 1370/2007).

Този вид мерки включва дейности, при които активите, предмет на интервенция се експлоатират икономически. Доколкото придобитите по процедурата активи могат да служат за изпълнението на икономически дейности, на нивото на оператора на обществената услуга за превоз на пътници има наличие на държавна помощ.

Мерки, финансирани по настоящата процедура, към които е приложим този регламент, са всички мерки за обществена услуга за превоз на пътници.

!!!От обхвата на мерките по Регламент (ЕО) 1370/2007 са изключени услуги за превоз на пътници, които се поддържат главно поради историческия интерес към тях или туристическото им значение.

Общините (конкретните бенефициенти) се явяват администратори на държавна помощ по отношение на активите, предоставяни на операторите на обществена услуга за превоз на пътници. **Предоставените средства по процедурата, по реда на Регламент (ЕО) 1370/2007 представляват част от компенсацията за изпълнението на обществената услуга за превоз на пътници.**

В тази група мерки попадат тези дейности, чиито продукти **се предоставят за ползване от оператори** на обществена услуга за превоз на пътници, като например:

- закупуване и доставка на нови превозни средства (автобуси и тролейбуси) на обществения транспорт;
- обновяването на депа и бази за ремонт, поддръжка и оборудване;
- изграждане на зарядни станции, доставка и монтаж на зарядни станции/точки за бързо зареждане на превозните средства на обществения транспорт.

Тези дейности (придобитите от тях активи) следва да са свързани и необходими единствено за изпълнението на конкретна възложена услуга за обществен превоз на пътници и същите не следва да се използват за друга дейност!

За финансирането на посочените дейности, които се изпълняват съвместно с оператори на обществена услуга за превоз на пътници или чиито продукти се предоставят за ползване от оператори на обществена услуга за превоз на пътници, се прилага Регламент (ЕО) №1370/2007 на Европейския парламент и на Съвета относно обществените услуги за пътнически превоз с железопътен и автомобилен транспорт и за отмяна на регламенти (ЕИО) №1191/96 и (ЕИО) №1107/70 на Съвета (Регламент 1370/2007).

Операторите на обществени услуги за превоз на пътници, които са дружества с предмет на дейност извършване на обществен превоз на пътници, са предприятия по смисъла на действащото законодателство. **Предоставянето на активи на тези предприятия представлява държавна помощ.** За да бъде съвместима с вътрешния пазар, тази помощ следва да бъде предоставена в съответствие с изискванията на РЕГЛАМЕНТ (ЕО) №1370/2007 под формата на компенсация за извършвана обществена услуга за превоз на пътници.

Размерът на компенсацията се определя в съответствие с Регламент (ЕО) №1370/2007, така че да не е възможно изплащането на компенсация да надвиши сумата, необходима за покриване на нетния финансов ефект върху направените разходи и реализираните приходи при изпълнение на задълженията за обществени услуги, като се отчитат приходите от тази дейност, които остават в оператора, и разумната печалба.

В тази връзка кандидатът или партньорът следва да имат Договор за обществена услуга за обществен превоз на пътници (ДОУ), съгласно изискванията посочени в РЕГЛАМЕНТ (ЕО) №1370/2007, с оператора на обществени услуги за превоз на пътници (партньорът). **В сключения ДОУ е необходимо да са включени основните реквизити, изискуеми съгласно Регламент (ЕО) №1370/2007.**

Договорът за обществена услуга, съгласно Регламент (ЕО) №1370/2007 следва да определя, че при изчислението на компенсацията за транспортните оператори се включат приходите от ползване на придобитите по настоящата процедура активи.

ВАЖНО: Собствеността на активите, придобити по настоящата процедура, остават на общината или на оператора-държавно/общинско предприятие. Предоставянето на

активите на оператора може де е безвъзмездно, под наем или друга форма на предоставяне за ползване, съгласно конкретните нужди. Предоставянето на тези активи се отразява по подходящ начин при изчислението на нетния финансов ефект от възложените задължения за обществен превоз на пътници.

Активите по проекта, предоставени за ползване от оператора за извършване на обществен превоз на пътници се разглеждат като част от компенсацията за предоставянето на транспортната услуга и се натрупват с всяка друга помощ или компенсация (субсидия), получавани от съответното предприятие – транспортен оператор.

ДОУ следва да включва детайлен механизъм за изчисляване на компенсацията в съответствие с изискванията на Регламент (ЕО) №1370/2007 и приложимото национално законодателство (например Наредбата за условията и реда за предоставяне на средства за компенсиране на намалените приходи от прилагането на цени за обществени пътнически превози по автомобилния транспорт, предвидени в нормативните актове за определени категории пътници, за субсидиране на обществени пътнически превози по нерентабилни автобусни линии във вътрешноградския транспорт и транспорта в планински и други райони и за издаване на превозни документи за извършване на превозите, приета с ПМС №163 от 29.06.2015 г. – за вътрешноградски и междуселищни пътнически превози в слабонаселени планински и други райони в страната), при отчитане на всички бъдещи изгоди от ползване на придобитите по настоящата процедура активи и следва да съдържа условията, при които операторът се задължава да използва придобитите по проекта активи.

!Активите, придобити по проекта по настоящата процедура и начинът на предоставяне им следва да бъде описан в ДОУ и да бъде отразен в размера на компенсацията. При вече сключен ДОУ в съответствие с Регламент (ЕО) №1370/2007, ако това не противоречи на Закона за обществените поръчки, е възможно активите да бъдат предоставени и с отделен гражданско-правен договор безвъзмездно или срещу заплащане (например наем, лизинг) за срок не по-дълъг от срока, за който е възложена обществената услуга. В този случай договорът, с който се предоставят активите, следва задължително да прави връзка с ДОУ, сключен между общината и оператора. Ако активите се предоставят за ползване без заплащане, това се отразява при формирането на компенсацията. Придобиването на активите следва задължително да се отрази в размера на компенсацията за предоставянето на обществена услуга в съответствие с Регламент (ЕО) №1370/2007.

Споразумение/договор за предоставянето на активите на оператора се представя на УО на ПРР към датата на предоставяне на цитираните активи за ползване/експлоатация от страна на съответните оператори.

Конкретният бенефициент следва да не допуска предоставяне на свръхкомпенсация при извършването на обществената услуга. В тази връзка, в съответствие с приетия към съответния договор за обществен превоз на пътници механизъм, конкретният бенефициент следва да извършва ежегодно проверка за свръхкомпенсация за срока на ДОУ. **Проверката към края на годината на въвеждане в експлоатация на активите, придобити по настоящата процедура, следва да бъде предоставена на УО на ПРР.**

За целите на извършваните проверки следва да се вземе предвид следното:

Компенсацията се изчислява в съответствие с Приложението към Регламент (ЕО) № 1370/2007 и не може да надвишава сумата, съответстваща на нетния финансов ефект, който се равнява

на сбора от последиците — положителни или отрицателни — от изпълнението на задължението за обществени услуги върху приходите и разходите на оператора на обществени услуги.

Нетен финансов ефект се изчислява, съгласно предвидените параметри и условия на действащия ДОУ по следната формула: Разходи за изпълнение на услугата – Приходи от изпълнение на услугата (всякакви положителни финансови резултати, реализирани в рамките на мрежата, експлоатирана съгласно въпросното/ите задължение/я за извършване на обществени услуги) - Тарифните приходи или всякакви други постъпления, реализирани при изпълнение на въпросното/ите задължение/я за извършване на обществени услуги + Разумна печалба.

ВАЖНО: Приходите и разходите трябва да се изчисляват в съответствие с действащите счетоводни и данъчни правила.

В случай, че нетният финансов ефект, за съответния период е отрицателен, е налице свръхкомпенсиране, което операторът възстановява.

В допълнение, в случай, че даден оператор извършва не само компенсирани услуги в изпълнение на задължения за обществени превозни услуги, но развива и други дейности, трябва да се води аналитично счетоводство за посочените обществени услуги така че:

- Текущите сметки по всяка една от тези дейности трябва да са отделни и делът на съответните активи, както и фиксираните разходи, трябва да са разпределени в съответствие с действащите счетоводни и данъчни правила.
- Всички променливи разходи, подходяща вноска към фиксираните разходи и разумна печалба, свързани с каква да е друга дейност на оператора на обществени услуги, не могат при никакви обстоятелства да бъдат начислявани към въпросната обществена услуга;
- Разходите за обществените услуги трябва да се уравновесяват с приходите от дейността и плащанията на публичните органи, без никаква възможност за прехвърляне на приходи към друг сектор от дейността на оператора на обществени услуги;

Придобитите по проекта активи следва да се използват по предназначение, а именно за обществена услуга за превоз на пътници, като конкретният бенефициент трябва да гарантира устойчивост чрез определен ясен механизъм за компенсиране (субсидиране) на оператора, като са възможни следните хипотези:

- предоставяне на средства от централния бюджет, за което се прилага приложимото законодателство (изискванията на Наредбата за условията и реда за предоставяне на средства за компенсиране на намалените приходи от прилагането на цени за обществени пътнически превози по автомобилния транспорт, предвидени в нормативните актове за определени категории пътници, за субсидиране на обществени пътнически превози по нерентабилни автобусни линии във вътрешноградския транспорт и транспорта в планински и други райони и за издаване на превозни документи за извършване на превозите, приета с ПМС №163 от 29.06.2015 г. и други нормативни актове, с които се предоставят средства за превоз на пътниците по маршрути, подлежащи на субсидиране) - за вътрешноградския транспорт и/или за превози по междуселищния автомобилен транспорт, за които се предоставят средства от централния бюджет;

- предоставяне на средства от общинския бюджет - за междуселищен превоз по маршрути, за всички останали линии, извън утвърдения от министъра на транспорта и съобщенията списък на подлежащите на субсидиране междуселищни автобусни линии по Наредбата. Общините следва да поемат задължение за осигуряване на собствен ресурс за компенсиране на нетния финансов ефект за извършване на обществени услуги за превоз на пътници.

ВАЖНО: При всички случаи конкретния бенефициент следва да има механизъм за компенсиране (субсидиране) на включените в ДОУ услуги за пътнически превоз с цел гарантиране, че придобитите в рамките на процедурата активи ще бъдат използвани по предназначение.

16.3.3. Режим „Инвестиционни помощи за инфраструктури за зареждане с електроенергия или гориво“, съгласно чл. 36а от Регламент (ЕС) № 651/2014

А)СПЕЦИФИЧНИ УСЛОВИЯ ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА ПОМОЩТА:

Прилагането на Чл.36а от Регламент (ЕС) № 651/2014 обхваща единствено помощта, отпусната за инфраструктури за зареждане с електроенергия или гориво, с които превозните средства, мобилното оборудване за обслужване на терминал и мобилното оборудване за наземно обслужване се снабдяват с електроенергия или водород.

За подпомаганата инфраструктура за зареждане с гориво, доставяща водород, бенефициентът следва да се ангажира пред УО на ПРР, че най-късно до 31 декември 2035 г. инфраструктурата за зареждане с гориво вече ще доставя единствено водород от възобновяеми източници.

Допустимите разходи по чл. 36а от Регламент (ЕС) № 651/2014 са тези за изграждане, инсталиране, модернизиране или разширяване на инфраструктура за зареждане с електроенергия или гориво. Към тези разходи може да спадат разходите за самата инфраструктура за зареждане с електроенергия или гориво или свързаното с нея техническо оборудване, разходите за инсталиране или модернизиране на електрически или други компоненти, включително електрически кабели и силови трансформатори, които са необходими за свързване на инфраструктурата за зареждане с електроенергия или гориво към мрежата или към местна единица за производство или съхранение на електроенергия или водород, както и разходите за строителни работи, адаптация на земя или път, инсталационните разходи и разходите за получаване на необходимите разрешителни.

Допустимите разходи може също така да обхващат инвестиционните разходи за производство на място на електроенергия от възобновяеми източници или водород от възобновяеми източници и инвестиционните разходи на единиците за съхранение, свързани със съхранението на електроенергия от възобновяеми източници или водород от възобновяеми източници.

Номиналният производствен капацитет на инсталацията за производство на електроенергия от възобновяеми източници или водород от възобновяеми източници на място не следва да надхвърля максималната обявена изходна мощност или капацитета за зареждане с гориво на инфраструктурата за зареждане с електроенергия или гориво, към която инсталацията е свързана.

!Интензитетът на помощта по чл. 36а от Регламент (ЕС) № 651/2014 не надхвърля 20% от допустимите разходи. Интензитетът на помощта може да бъде увеличен с 20 процентни пункта за средни предприятия и с 30 процентни пункта за малки

предприятия. Интензитетът на помощта може да бъде увеличен с 15 процентни пункта за инвестиции, осъществявани в подпомагани региони (инвестиции извън ЮЗР), и с 5 процентни пункта за инвестиции, осъществявани в ЮЗР. ***Когато кандидат иска да се възползва от по-високия интензитет представя Декларация за обстоятелствата по чл. 3 и чл. 4 от Закона за малките и средните предприятия и Справка за обобщените параметри на предприятието (Приложение 4.7. МСП), като категорията предприятие е обект на проверка преди сключване на административен договор за предоставяне на БФП по процедурата.***

Когато инфраструктурата за зареждане с електроенергия или гориво е с отворен достъп за ползватели, различни от бенефициента на помощта, помощта се предоставя само за изграждането, инсталирането, модернизирането или разширяването на публично достъпна инфраструктура за зареждане с електроенергия или гориво, осигуряваща недискриминационен достъп на ползвателите, включително по отношение на тарифи, автентификация и методи на плащане, както и други условия за използване. Начисляваните такси на ползватели, различни от бенефициента на помощта, за използването на инфраструктурата за зареждане с електроенергия или гориво трябва да съответстват на пазарните цени.

Операторите на инфраструктура за зареждане с електроенергия или с гориво, които предлагат или позволяват плащания, отнасящи се до тяхната инфраструктура, въз основа на договор, не следва да дискриминират доставчиците на услуги за мобилност, например като прилагат необосновани преференциални условия за достъп или чрез диференциране на цените, което не почива върху обективна обосновка.

Чл. 36а, пар. 10 от Регламент (ЕС) № 651/2014 не е приложим в конкретния случай на настоящата схема по чл.36а, предвид че съгласно регистъра на превозните средства, поддържан от Министерство на вътрешните работи (МВР), дирекция КИАД, към 01.04.2024 на територията на България са регистрирани общо 13 680 превозни средства, задвижвани изключително с електроенергия. Информация от МВР за броя на регистрираните превозни средства на територията на България може да бъде намерена на следния линк: *https://data.egov.bg/data/view/e1aad408-40a2-41ff-9a86-5fccc3347d37*.

В таблицата по-долу може да се види, че процентното съотношение на електромобили към общо регистрираните превозни средства от съответната категория е по-малко от 3% както за общия брой превозни средства, така и по съответните категории.

Табл. 1

Категория ПС	**Електромобили**	**Общо регистрирани ПС**	**% от общия брой**
Лек автомобил	13 052	3 014 969	0,43
Товарен автомобил	627	436 407	0,14
Специален автомобил	0	45 930	0
Влекач	1	47	2,13

Общо	**13 680**	**3 497 353**	**0,39**

!!!Всяка концесия или всяко друго възлагане на трета страна на експлоатацията на подпомаганата инфраструктура за зареждане с електроенергия или гориво се извършва по конкурентен, прозрачен и недискриминационен начин, като се спазват приложимите правила за възлагане на обществени поръчки.

Когато помощ се предоставя за разгръщането на нова инфраструктура за зареждане с електроенергия, която дава възможност за пренос на електроенергия с изходна мощност по-малка или равна на 22 kW, инфраструктурата трябва да е в състояние да поддържа функции за интелигентно зареждане[44].

!!!Максимално допустимият размер на помощта по чл. 4, пар. 1, буква „т“ от Регламент на Комисията (ЕС) № 651/2014 – е в размер на левовата равностойност на 30 млн. евро на предприятие за инвестиционен проект, както и средно годишния бюджет на настоящата схема по чл.36а на Регламент (ЕС) № 651/2014 не следва да превишава 300 милиона евро.

Помощта, предоставена на което и да било предприятие по настоящата схема по член 36а от Регламент (ЕС) № 651/2014, не може да нахвърля 40 % от общия бюджет на настоящата схема по чл.36а от Регламент (ЕС) № 651/2014.

Общият бюджет на настоящата схема по чл.36а от Регламент (ЕС) № 651/2014 е в размер на 75 млн.лв.

Член 36а позволява инвестиционна помощ за инфраструктура за презареждане или зареждане с гориво да се използва изключително от бенефициента на помощта или да бъде достъпна и за други субекти. Предвид горното кандидатът/партньорът следва да обоснове в т. 10. Допълнителна информация, необходима за оценка на проектното предложение от Формуляра за кандидатстване, как ще бъде използва инфраструктурата и как начисляването на такси на ползватели, различни от бенефициента, съответстват на пазарните цени, в случаите когато инфраструктурата е с отворен достъп за други ползватели. Посоченото ще бъде проверявано на етап изпълнение чрез проверки на място вкл. че операторите на инфраструктура за зареждане с електроенергия или с гориво, които предлагат или позволяват плащания, въз основа на договор, не дискриминират доставчиците на услуги за мобилност, например като прилагат необосновани преференциални условия за достъп или чрез диференциране на цените, което не почива върху обективна обосновка.

Администратор на помощта е МРРБ.

ОБЩИТЕ УСЛОВИЯ ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА ПОМОЩТА СА ОПИСАНИ В ПРИЛОЖЕНИЕ 6.4. „Условия по чл. 36а „Инвестиционни помощи за инфраструктури за зареждане с електроенергия или гориво“, неразделна част от настоящите Насоки.

[44] „интелигентно зареждане“ означава операция за зареждане с електроенергия, при която големината на тока, подаван на акумулаторната батерия, се регулира в реално време въз основа на информация, получена чрез електронни съобщения;

Приложение 6.4. „Условия по чл. 36а „Инвестиционни помощи за инфраструктури за зареждане с електроенергия или гориво,“ е неразделна част от административния договор за БФП, когато финансирането по даден проект/дейност се отпуска в режим по чл. 36а ОРГО.

Когато БФП се отпуска като държавна помощ, на етапа на кандидатстване се представя Приложение 4 Декларация държавни_минимални помощи“ и Приложение 4.2. „Декларация за получена държавна/минимална помощ“.

16.3.4. Режим помощ „Инвестиционна помощ за придобиването на чисти превозни средства или превозни средства с нулеви емисии и за модернизирането на превозни средства“, съгласно чл. 36б на Регламент (ЕС) № 651/2014 - в случай на превозни средства.

А) СПЕЦИФИЧНИ УСЛОВИЯ ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА ПОМОЩТА:

Помощ се предоставя за покупката на чисти превозни средства, задвижвани поне частично с електроенергия или водород, или за превозни средства с нулеви емисии, както и за модернизирането на превозни средства, така че да отговарят на изискванията за чисти превозни средства или превозни средства с нулеви емисии.

Допустимите разходи включват:

- за инвестиции, които се състоят в покупката на чисти превозни средства или превозни средства с нулеви емисии — **допълнителните разходи за покупката на чисти превозни средства или превозни средства с нулеви емисии. Те се изчисляват като разликата между инвестиционните разходи за покупката на чистото превозно средство или превозното средство с нулеви емисии и инвестиционните разходи за покупката на превозно средство от същата категория, което отговаря на приложимите стандарти на Съюза[45], които вече са в сила, и би било придобито без помощта. Те могат да бъдат определени като разликата между инвестиционните разходи на проект, гарантиращ по-високо ниво на опазване на околната среда (позволяващ на предприятието да надхвърли приложимите стандарти на Съюза) и инвестиционните разходи на друг технологично сравним проект, който постига по-ниско ниво на опазване на околната среда (което позволява на предприятието просто да отговаря на приложимите стандарти на Съюза).**

[45] „стандарт на Съюза“ означава:
а) задължителен стандарт на Съюза, въз основа на който се определят равнищата, които отделните предприятия трябва да постигнат в екологично отношение, с изключение на стандартите или целите, определени на равнището на Съюза, които са задължителни за държавите членки, но не и за отделните предприятия; или
б) задължението да се използват най-добрите налични техники (НДНТ) съгласно определението в Директива 2010/75/ЕС на Европейския парламент и на Съвета (23) и да се гарантира, че равнищата на емисиите не са по-високи, отколкото биха били, когато се прилагат НДНТ; когато равнищата на емисиите при използване на НДНТ са определени в актовете за изпълнение, приети в съответствие с Директива 2010/75/ЕС или с други приложими директиви, тези равнища ще се прилагат за целите на Регламент 651; когато тези равнища са изразени като диапазон, ще се прилага пределната стойност, постигната за първи път с НДНТ за съответното предприятие; Директива 2010/75/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 24 ноември 2010 г. относно емисиите от промишлеността (комплексно предотвратяване и контрол на замърсяването) (ОВ L 334, 17.12.2010 г., стр. 17)

Съпоставителният фактор следва да се състои в придобиването на ново превозно средство (i) предоставящо еквивалентна функционалност; и (ii) сравнимо с превозното средство, придобито с помощ, по отношение на капацитет, експлоатационен живот и други технически характеристики (напр. конски сили), различни от системата за задвижване. Превозното средство, използвано за целите на установяване на разходите по съпоставителния сценарий, трябва да отговаря на приложимите стандарти на Съюза, които вече са в сила. В тази връзка помощта, предоставена съгласно член 36б, трябва да покрива разликата в инвестиционните разходи между покупката на чистото превозно средство или превозното средство с нулеви емисии и инвестиционните разходи за покупката на превозно средство от същата категория, което отговаря на приложимите стандарти на Съюза, които вече са в сила (например разликата в покупната цена на електрическо превозно средство в сравнение с конвенционален превозно средство с вътрешно горене, които са една и съща категория и еднакви функционалности- капацитет, експлоатационен живот и други технически характеристики, напр. конски сили).

В тази връзка е необходимо кандидата/партньора да предостави оферти с цената, както и техническите параметри за ново превозно и конвенционален превозно средство с вътрешно горене (което отговаря на приложимите стандарти на Съюза, които вече са в сила, и би било придобито без помощта), които са една и съща категория и еднакви функционалности- капацитет, експлоатационен живот и други технически характеристики, напр. конски сили, за да бъде оценен коректността на съответния съпоставителен сценарий.

- за инвестиции, които се състоят в модернизиране на превозни средства, така че да отговарят на изискванията за чисти превозни средства или превозни средства с нулеви емисии — разходите, свързани с инвестицията в модернизирането.

!!! Интензитетът на помощта съгласно чл. 36б на Регламент (ЕС) № 651/2014 не надвишава 20 % от допустимите разходи. Интензитетът на помощ може да се увеличи с **10 процентни пункта за превозни средства с нулеви емисии, както и** с 20 процентни пункта за средни предприятия или с 30 процентни пункта за микро/малки предприятия. ***Когато кандидат иска да се възползва от по-високия интензитет представя Декларация за обстоятелствата по чл. 3 и чл. 4 от Закона за малките и средните предприятия и Справка за обобщените параметри на предприятието (Приложение 4.7. МСП), като категорията предприятие е обект на проверка преди сключване на административен договор за предоставяне на БФП по процедурата.***

Интензитетът на помощта не следва да надхвърля 40 % от допустимите разходи, като може да се увеличи с 10 процентни пункта за превозни средства с нулеви емисии, когато помощта се предоставя на предприятия, които са спечелили обществена поръчка за услуги, отнасяща се до предоставяне на услуги за обществен превоз на пътници, в хода на открита, прозрачна и недискриминационна публична тръжна процедура, единствено във връзка с придобиването на чисти превозни средства или превозни средства с нулеви емисии, използвани за предоставяне на услуги за обществен за превоз на пътници съгласно обществената поръчка (чл.36б, параграф 7 на Регламент (ЕС) № 651/2014).

Безвъзмездното финансиране, за което се кандидатства под режим „Инвестиционна помощ за придобиването на чисти превозни средства или превозни средства с нулеви

емисии и за модернизирането на превозни средства“ не може да надхвърля следния размер:

!!!Максимално допустимият размер на помощта по чл. 4, пар. 1, буква „т“ от Регламент на Комисията (ЕС) № 651/2014 е в размер на левовата равностойност на 30 млн. евро на предприятие за инвестиционен проект.

Администратор на помощта е МРРБ.

ОБЩИТЕ УСЛОВИЯ ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА НАСТОЯЩАТА ПОМОЩ СА ОПИСАНИ В ПРИЛОЖЕНИЕ 6.5.„Условия по чл. 36б „Инвестиционна помощ за придобиването на чисти превозни средства или превозни средства с нулеви емисии и за модернизирането на превозни средства“, неразделна част от настоящите Насоки.

Приложение 6.5. „Условия по чл. 36б „Инвестиционна помощ за придобиването на чисти превозни средства или превозни средства с нулеви емисии и за модернизирането на превозни средства,“ е неразделна част от административния договор за БФП, когато финансирането по даден проект/дейност се отпуска в режим по чл. 36а ОРГО.

Когато БФП се отпуска като държавна помощ, на етапа на кандидатстване се представя Приложение 4 Декларация държавни_минимални помощи“ и Приложение 4.2. „Декларация за получена държавна/минимална помощ“.

16.4. За пътна инфраструктура, функционални връзки и пътна безопасност

16.4.1.Режим „непомощ“

Мерките от тази група дейности в общия случай не представляват държавна помощ, защото се осъществяват върху обществена инфраструктура с отворен достъп. Изграждането на пътна инфраструктура, която не е от икономически характер и експлоатацията ѝ не е с цел извършване на търговска дейност.

Изграждането на пътна инфраструктура е операция за създаване на обществена инфраструктура, достъпна за всички потребители по недискриминационен начин, която е предназначена за дейности, които държавата/общинските власти извършват, като упражнява своите официални правомощия като публичен орган.

Бенефициентите, изпълняващи проекти за пътна инфраструктура, функционални връзки и пътна безопасност са органи на публичната власт и са задължени да спазват законодателството в областта на обществените поръчки при възлагане на дейностите по настоящата процедура и да не допускат средствата, получени по договора за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ, да бъдат предоставени на трети лица в нарушение на режима на държавни помощи.

В случай на пътна инфраструктура, която включва елементи за зареждане на електрически превозни средства, същите следва да са собственост на публични власти и следва да бъдат предоставени на заинтересованите потребители по открит, прозрачен и недискриминационен начин, безплатно или на цена, която ще покрие част от разходи за поддръжка и поддържане, за да се гарантира тяхната работа и няма да бъде генерирана печалба. Ако е предвидено икономическото използване на тази инфраструктура, тогава

инвестициите в зарядни станции/точки ще представляват държавна помощ, за която може да се приложи описания в т.16.3.3. от настоящият раздел „**Режим „Инвестиционни помощи за инфраструктури за зареждане с електроенергия или гориво“, съгласно чл. 36а от Регламент (ЕС) № 651/2014**.

В случай на икономическа експлоатация на пътна инфраструктурата, функционални връзки и пътна безопасност е възможно да се приложи:

16.4.2.Режим на минимална помощ (помощ „de minimis”) съгласно условията в приложение 5 **„Условия за предоставяне на минимални помощи в съответствие с Регламент (ЕС) 2023/2831“**, неразделна част от настоящите Насоки.

16.5.Зелена градска инфраструктура и сигурност в обществени пространства

16.5.1.Режим „непомощ“

Мерките, свързани със зелена градска инфраструктура и сигурност в обществени пространства, които са инфраструктура с отворен достъп, която ще бъде обществено достъпна, няма да бъде експлоатирана по икономически начин, не представляват държавна помощ.

В тази връзка, мерките, които предвиждат изграждане/реконструкция/рехабилитация на инфраструктура с отворен достъп, например зони за обществен отдих, елементи на градската среда, улични мрежи и обществени паркинги, които ще бъдат обществено достъпни и няма да бъдат експлоатирани по икономически начин и съответно няма да бъдат предоставени за управление и ползване от общински дружества са в режим „непомощ“. Инфраструктурата се използва по неикономически начин, когато кандидата не реализира приходи от управлението или ползването ѝ, или ако реализира приходи от тази инфраструктура, те са в резултат на дейност, която е неделима и спомагателна спрямо от неикономическата (съгласно пар. 18 от Известието). Такива са например приходите от ползване на части от тротоари, алеи и пешеходни зони за търговска дейност или приходите от такси за паркиране на места/зони за паркиране по уличното платно, тротоарите и други част от общата транспортна инфраструктура, чието основно предназначение не е за паркиране.

Когато инфраструктурата ще се експлоатира икономически, приложимите режими са:

16.5.2. Режим на Минимална помощ (помощ „de minimis”) съгласно условията, описани в приложение 5 **„Условия за предоставяне на минимални помощи в съответствие с Регламент (ЕС) 2023/2831“**, неразделна част от настоящите Насоки.

16.5.3. Мерки за инвестиционни помощи за местни инфраструктури в съответствие с чл. 56 на Регламент (ЕС) № 651/2014. За този вид помощ важи посоченото в т. 16.1.3. от настоящите насоки за кандидатстване.

16.5.4. Помощи, които представляват УОИИ в съответствие с Решение на ЕК 2012/21/ЕС относно прилагането на член 106, параграф 2 от Договора за функционирането на Европейския съюз за държавната помощ под формата на компенсация за обществена услуга, предоставена на определени предприятия, натоварени с извършването на услуги от общ икономически интерес, когато е налице неефективност на пазара по отношение на услугата т.е. когато пазарът не може да

осигури определени обществени стоки или услуги при социално приемливи условия. Услугата е насочена към гражданите и в интерес на обществото като цяло.

УОИИ са икономически дейности, които без публична намеса не биха били предоставени от пазара или биха били предоставени при различни условия по отношение на обективното качество, безопасността, достъпността, равното третиране или универсалния достъп. Когато други предприятия, които работят при нормални пазарни условия и на които не са възложени УОИИ, вече предоставят или могат да предоставят услуга по задоволителен начин и при условия (цена, обективни качествени характеристики, непрекъснатост и достъп до услугата), отговарящи на публичния интерес, определен от държавата, се счита, че не би било уместно такава услуга да бъде обвързана със задължение за УОИИ. Възможно е, дори и услугата да се предоставя вече от пазара, това да става при условия, които се считат за незадоволителни, например тъй като пазарът не може да я предостави с качеството, ефективността или на цената, които публичните органи считат, че са в интерес на обществото (например завишена цена спрямо цената, която би била платена при експлоатиране на собствена инсталация, недостатъчен капацитет и т.н.), такава услуга може да бъде определена като УОИИ. Възлагането на УОИИ се извършва със сключването на договор/заповед/наредба или друг акт за възлагане, който следва да отговаря на изискванията и да съдържа задължителните реквизити по чл. 4 от Решение 2012/21/ЕС (възлагане на предприятие чрез изричен акт на публична власт).

Дейностите по настоящия режим следва да попадат в услугите за УОИИ:

- компенсация, която не надвишава размер от 15 млн. EUR на година за предоставянето на услуги от общ икономически интерес в области, различни от транспорт и транспортна инфраструктура
- компенсация за предоставяне на услуги от общ икономически интерес от болници, предоставящи медицинско обслужване, включително, според случая, спешно обслужване;
- услуги от общ икономически интерес за посрещане на социални нужди във връзка със здравеопазването и дългосрочните грижи, грижите за децата, достъпа до пазара на труда и реинтегрирането в него, социалното жилищно настаняване и грижите и социалното включване на уязвимите групи.

Съгласно допустимите дейности по процедурата възможни дейности/проекти, *които биха могли да бъдат възложени като УОИИ,* ако отговарят на всички изисквания за УОИИ, съгласно Решение на ЕК 2012/21/ЕС относно прилагането на член 106, параграф 2 от Договора за функционирането на Европейския съюз за държавната помощ под формата на компенсация за обществена услуга, предоставена на определени предприятия, натоварени с извършването на услуги от общ икономически интерес, са:

- от група мерки „Зелена градска инфраструктура и сигурност в обществени пространства“
- Мерки за повишаване на сигурността, вкл. пътна безопасност и подобряване на готовността на институциите да реагират в случай на инциденти[46];

[46] Например: УОИИ за охраняем паркинг и осигуряване на пътна безопасност предвид следните индикации за пазарната неефективност и за уместността на мярката:
- Наличие на високи инвестиционни разходи за участниците на пазара, които не позволяват предлагане на социално приемливи условия, приемственост и сигурност в услугите.

- Обновяване на квартали/специфични територии с неблагоприятни социално-икономически характеристики, при спазване на принципа за несегрегаци
- Всички допустими дейности от група мерки „Здравна и социална инфраструктура“ и „Жилищно настаняване“

ВАЖНО! Решение 2012/21/ЕС не се прилага за държавна помощ във вид на компенсация за обществени услуги, предоставена на предприятия в областта на наземния транспорт!

В съответствие с разпоредбата на чл. 5, параграф 1 от Решение 2012/21/ЕС, размерът на държавната помощ под формата на компенсация за предоставяне на УОИИ с обхват съгласно настоящите условия за кандидатстване, не може да надхвърля сумата, необходима за възстановяване на нетните разходи, извършвани при изпълнението на задължението за обществена услуга, включително разумна печалба.

Принцип на прозрачност - осигуряване на правила за публичност при предоставянето и разходването на публични средства по начин, който позволява достъп, използване и анализ на информация за финансовите взаимоотношения и който дава възможност за извършване на наблюдение, координация и контрол. Информация относно размера и условията, при които се предоставя помощта за УОИИ се публикува съгласно чл. 7 от Решение 2012/21/ЕС и подлежи на докладване съгласно чл. 9 от Решение 2012/21/ЕС. В съответствие с чл. 5, пар. 9 от Решението, доставчиците на услугата (операторите) трябва да водят отделна счетоводна аналитична отчетност за приходите, разходите, активите и пасивите за дейностите, представляващи УОИИ, и за другите извършвани от тях дейности. Размерът на компенсацията не следва да надвишава това, което е необходимо за покриване на нетния разход, направен при изпълнение на задълженията за обществена услуга. Нетният разход може да се изчисли като разликата между разходите и приходите. За приходи от предоставянето на УОИИ се считат таксите, които потребителите заплащат на доставчика на услугата, както и всички други приходи на доставчика (оператора), получени в резултат от предоставянето на УОИИ, независимо дали те са определени като държавна помощ по смисъла на чл. 107 от ДФЕС или не. Размерът на таксите, които потребителите ще заплащат се определя от съответния държавен/общински орган в съответствие с приложимото за услугата законодателство.

Компенсацията за обществената услуга се изчислява в съответствие с изискванията на чл. 5 от Решението за УОИИ, съгласно който размерът на компенсацията не надвишава това, което е необходимо за покриване на нетния разход, направен при изпълнение на задължението за обществена услуга, включително разумна печалба.

Разходите, които трябва да се отчитат, съдържат всички разходи, направени при извършването на услугата от общ икономически интерес. Те се изчисляват въз основа на общоприети счетоводни принципи, както следва:

а) когато дейностите на въпросното предприятие се ограничават до услугата от общ икономически интерес, могат да се отчетат всички разходи на това предприятие;

б) когато предприятието извършва също така дейности, попадащи извън обхвата на услугата от общ икономически интерес, се отчитат само разходите, свързани с услугата от общ икономически интерес;

- Доходоносна експлоатация не е възможна без публична подкрепа.
-Проектът е насочен към борба с престъпността.
- Мярката може да има стимулиращ ефект

в) разходите, определени за услугата от общ икономически интерес, могат да включват всички преки разходи, направени при извършването на услугата от общ икономически интерес, и подходящ дял от разходите, които са общи както за услугата от общ икономически интерес, така и за другите дейности;

г) разходите, свързани с инвестиции, особено във връзка с инфраструктурата, могат да бъдат отчетени, когато е необходимо, за извършването на услугата от общ икономически интерес.

Приходът, който трябва да се вземе предвид, включва най-малко всички приходи, получени от услугата от общ икономически интерес, независимо дали приходите са определени като държавна помощ по смисъла на член 107 от Договора. Ако въпросното предприятие притежава специални или изключителни права, свързани с дейности, различни от услуга от общ икономически интерес, за която е предоставена помощта, които генерират печалба, надвишаваща разумната печалба, или се ползва от други предимства, предоставени от държавата, те следва да бъдат включени в неговия приход, независимо от класифицирането им за целите на член 107 от Договора.

„Разумна печалба“ означава процентът на възвръщаемост на капитала, който би бил изискван от типично предприятие, което обмисля дали да предоставя или не услуга от общ икономически интерес за целия срок на възлагането, като се взема предвид равнището на риска. Разумната печалба следва да съответствие на чл. 5, пар. 7 от Решението, съгласно който за целите на Решението на Комисията от 20.12.2011 г., процент на възвръщаемост на капитала, който не надхвърля съответния суапов процент плюс 100 базисни пункта, се смята за разумен при всички положения. Съответният суапов процент е суаповият процент, чиито падеж и валута съответстват на продължителността и валутата на акта за възлагане. Когато предоставянето на услуга от общ икономически интерес не е свързано със значителен търговски или договорен риск, по-специално когато нетният разход, направен при предоставянето на услуга от общ икономически интерес, е като цяло напълно компенсиран ex post, разумната печалба не може да надхвърля съответния суапов процент плюс 100 базисни пункта.

„Процентът на възвръщаемост на капитала“ означава вътрешният процент на възвръщаемост, който предприятието получава от инвестирания капитал за периода на възлагане. Равнището на риска зависи от съответния сектор, вида на услугата и характеристиките на компенсацията.

С оглед изчисляване на нетния финансов ефект компетентният орган се ръководи от следната схема:

Разходи, извършени във връзка със задължението за извършване на обществени услуги или група задължения за извършване на обществени услуги, наложени от компетентния/те орган/и и съдържащи се в обществена поръчка за услуги и/или в общо правило, минус всякакви положителни финансови резултати, реализирани при експлоатацията на предоставената инфраструктура съгласно въпросното/ните задължение/я за извършване на обществени услуги, минус приходите от наем или всякакви други постъпления, реализирани при изпълнение на въпросното/ите задължение/я за извършване на обществени услуги,

+ (плюс) разумна печалба

= нетен финансов ефект.

Изграждането на инфраструктура, което е свързано със задължението за предоставяне на обществена услуга и поради това е необходимо за предоставянето на услугата, може да бъде

счетено за разход, свързан с предоставянето на УОИИ (член 5, параграф 3, буква г) от Решението).

За да може да се счита за такава, за тази услуга освен изискването да е от обществен интерес следва да е налице и доказана пазарна неефективност. Отговорност на бенефициента е да докаже както наличието на обществен интерес, така и пазарната неефективност.

В този случай безвъзмездна финансова помощ може да се отпусне само като част от компенсацията за предоставяне на съответната обществена услуга, като експлоатацията на инфраструктурата може да се определи или като самостоятелна дейност, или като част от друга услуга. Приложимият режим на държавна помощ се прилага за обществената услуга като цяло, а не за отделния обект (финансираната по проекта инфраструктура).

УО на ПРР ще подготви указания за осигуряване на съответствието на проектите с приложимия режим по държавна помощ и изискванията към съдържанието на актовете за възлагане на услуги от общ икономически интерес, които ще бъдат част от Ръководството за изпълнение на договори по процедурата.

Когато финансирането представлява компенсация за осъществяване на УОИИ администратор на помощта е органът, който възлага задължението за обществена услуга, контролира и компенсира изпълнението й. В тази връзка, независимо дали държавата/общината извършва дейността по управление на инфраструктура директно или я възлага на държавно/общинско предприятие или търговско дружество, общината/съответния държавен орган се явява администратор на помощ с всички произтичащи от това задължения, и по-специално задължението да спази условията за държавната помощ под формата на компенсация за обществена услуга, предоставена на определени предприятия.

За прилагането на този режим бенефициентът следва да обоснове, че съответната услуга, която се предоставя с финансирана по проекта инфраструктура, действително представлява УОИИ (да докаже наличие на обществен интерес и пазарна неефективност) и да включи БФП за конкретната инфраструктура в размера на компенсацията за предоставянето на тази услуга. Проектното предложение трябва да отговаря на следните основни критерии:

- **Компенсацията, предоставяна на съответното предприятие, не следва да надвишава левовата равностойност <u>на 15 млн. евро годишно</u>, като в този праг се включват всички разходите за компенсиране на нетните разходи за изпълнение на услугата, в това число и относимата за съответната година част от общия размер на БФП по процедурата;**
- **Дейността по изпълнение на услуга от общ интерес трябва да е възложена чрез съответен акт на възлагане, в който се съдържа позоваване на Решението на Комисията 2012/21/ЕС. Акт на възлагане може да бъде нормативен акт, включително на Общинския съвет, решение, договор или друг подобен, който има съдържанието и реквизитите, определени в Решението на ЕК 2012/21/ЕС.**

В Акта на възлагане са определени:

а) съдържанието и продължителността на задълженията за обществена услуга;

б) предприятието и където е приложимо – съответната територия;

в)същността на всички изключителни или специални права. Предоставени на предприятието от предоставящия орган;

г) описание на компенсационния механизъм и параметрите за изчисляване, контролиране и преглед на компенсацията;

д) мерките за избягване и възстановяване на свръх-компенсации;

е) позоваване на Решение на Комисията от 20.12.2011 г. относно прилагането на член 106, параграф 2 от ДФЕС за държавната помощ под формата на компенсация за обществена услуга.

- **Срокът на възлагане не трябва да надвишава 10 години (от датата на възлагане), освен ако инвестициите не са в такъв размер, че да изискват период на амортизация по-дълъг от 10 години.**
- **Размерът на компенсацията не надвишава това, което е необходимо за покриване на нетния разход, направен при изпълнение на задълженията за обществена услуга, включително разумна печалба. Съгласно чл. 5, пар. 5 от Решението „разумна печалба“ означава процентът на възвръщаемост на капитала, който би бил изискван от типично предприятие, което обмисля дали да предоставя или не услуга от общ икономически интерес за целия срок на възлагането, като се взема предвид равнището на риска. При определянето на разумната печалба следва да бъдат взети под внимание всички приложими изисквания на Решението.**

Компенсацията за обществени услуги отговарят на всяко едно от изискванията по чл. 5 от Решението на Комисията от 20.12.2011 г. относно прилагането на член 106, параграф 2 от ДФЕС за държавната помощ под формата на компенсация за обществена услуга и по-специално:

А)Размерът на компенсацията не надвишава това, което е необходимо за покриване на нетния разход, направен при изпълнение на задълженията за обществена услуга, включително разумна печалба.

Б)В разходите се съдържат всички разходи за УОИИ

В)В приходите са включени всички приходи от УОИИ

Г)Разумната печалба е равна на вътрешната норма на възвръщаемост на капитала на типично предприятие, предоставящо УОИИ

Когато предприятието, което трябва да изпълнява задължения за обществена услуга, в конкретен случай не е избрано вследствие на процедура за възлагане на обществена поръчка, която би позволила да бъде избран оферентът, който е в състояние да предостави тези услуги на най-ниската цена за общността, равнището на нужната компенсация трябва да се определи въз основа на анализ на разходите, които би направило едно типично предприятие, добре управлявано и снабдено с достатъчно оборудване.

Разработването на акта за възлагане в съответствие с изискванията на Решението е ангажимент на конкретния бенефициент (КБ), който те ще поемат със сключването на договора за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ.

В съответствие с чл. 5, пар. 9 от Решението, доставчиците на услугата (операторите) трябва да водят отделна счетоводна аналитична отчетност за приходите, разходите, активите и пасивите за дейностите, представляващи УОИИ, и за другите извършвани от тях дейности.

Контролът за свръхкомпенсация включва проверка от страна на КБ за действителните разходи и приходи, свързани с услугата, изпълнение на възложената услуга с определените качествени параметри и съответно налагане на санкции, ако има такива.

Администраторите на помощта съхраняват за срока на възлагането и най-малко за срок от десет години, считано от края на срока на възлагане, цялата информация, необходима за определяне на съвместимостта на предоставената компенсация с Решението, като тази информация трябва да бъде достъпна за проверки от Управляващия орган на ПРР, министъра на финансите, проверяващи и одитиращи органи и при поискване се предоставя на Европейската комисия. На всеки две години всяка държава-членка на ЕС предоставя на Европейската комисия доклад за изпълнението на Решение 2012/21/ЕС. За целта администраторът на помощта, ще следва да предоставят на Министерство на финансите изискуемата информация за целите на доклада по чл. 9 от Решение 2012/21/ЕС, а именно:

а) описание на прилагането на Решение към услугите, попадащи в приложното му поле, включително дейностите, извършвани от самото предприятие;

б) общия размер на помощта, предоставена в съответствие с настоящото решение, с разбивка по икономически сектор на получателите;

в) посочване на това, дали прилагането на настоящото решение е довело за определен вид услуга до трудности или оплаквания от трети страни; и

г) всяка друга информация относно прилагането на настоящото решение, изисквана от Комисията, която ще бъде своевременно уточнена, преди да бъде представен докладът.

При писмено искане на Комисията се предоставят цялата информация, която Комисията счита за необходима, за да реши дали мерките за компенсация, които са в сила, са съвместими с настоящото решение.

В случай че Управляващият орган на ПРР, проверяващ или одитиращ орган установи нарушения и отпускане на неправомерна или несъвместима държавни помощи от страна на конкретния бенефициент, Управляващият орган има правото да изиска от конкретния бенефициент да възстанови всички изплатени суми, ведно със законоустановената лихва. Възстановяването на неправомерна и несъвместима държавна помощ се извършва по реда на глава шеста от Закона за държавните помощи. Съгласно чл. 44 от Закона за държавните помощи, администраторът на помощ е длъжен да не предоставя нова държавна помощ на предприятие, което не е изпълнило решение на Европейската комисия за възстановяване на помощ и не е възстановило изцяло неправомерна и несъвместима държавна помощ или неправилно използвана държавна помощ.

16.6.Образователна инфраструктура

16.6.1.Режим „непомощ“

За общинска и държавна образователна инфраструктура, вкл. ученически общежития, в общия случай може да бъде обоснован режим „непомощ“.

Инвестициите в образователна инфраструктура не представляват държавна помощ, тъй като съгласно практиката общественото образование, организирано в рамките на

обществената образователна система, финансирано и контролирано от държавата, се счита за неикономическа дейност. Според съдебната практика на ЕС неикономическото естество на общественото образование по принцип не се засяга от факта, че учениците или техните родители понякога трябва да заплатят такси за обучение или записване, които подпомагат оперативните разходи на системата. Тези финансови вноски често обхващат само малка част от реалните разходи за услугата и затова не могат да бъдат смятани за възнаграждение за предоставената услуга. Следователно те не променят неикономическия характер на общообразователната услуга, която се финансира предимно с публични средства.

В случай на икономическа експлоатация на инфраструктурата (частни детски градини, училища и др.) е възможно да се прилагат:

16.6.2. Режим на Минимална помощ (помощ „de minimis") съгласно условията, описани в Приложение 5 „Условия за предоставяне на минимални помощи в съответствие с Регламент (ЕС) 2023/2831", неразделна част от настоящите Насоки.

16.7.Здравна инфраструктура

16.7.1. Режим „непомощ"

Режим на „непомощ" е възможен, когато:

- Бенефициента на помощта (кандидата или партньор в ПП) е неразделна част от националното здравно обслужване, като предоставяните от него здравни услуги са основани на принципа на солидарността и се финансират пряко от вноските за социална сигурност **и предоставя услугите си безплатно въз основа на здравното осигуряване на пациентите**, то в този случай кандидата/партньора не действат като предприятие;
- **се финансират активи, свързани с неикономически дейности и предвидените здравни продукти/услуги се предоставят безплатно до крайния потребител.**
- **се осигурява медицинска помощ, която е изцяло финансирана от бюджета и е общодостъпна.**

Съгласно т. 24 от Известие на Комисията относно понятието за държавна помощ, посочено в чл. 107, параграф 1 от Договора за функционирането на Европейския съюз (2016/C 262/01), обществените болници са неразделна част от националното здравно обслужване и са почти изцяло основани на принципа на солидарността. Тези болници са финансирани пряко от вноските за социална сигурност и други държавни средства и предоставят услугите си безплатно въз основа на всеобщо осигуряване. Съдилищата на Съюза са потвърдили, че когато съществува такава структура, съответните организации не действат като предприятия.

Обществените болници в България са неразделна част от националната здравно-осигурителна система и дейността им почти изцяло е основана на принципа на солидарността. Тези болници са финансирани пряко от вноските за социална сигурност, чрез Националната здравноосигурителна каса и други държавни средства и предоставят услугите си безплатно на здравно-осигурените лица въз основа на всеобщо осигуряване, в съответствие с чл. 4 от Закона за здравното осигуряване.

Съгласно чл. 5 от Закона за здравното осигуряване, задължителното здравно осигуряване се осъществява чрез задължително участие при набирането на вноските, солидарност на осигурените при ползването на набраните средства, равнопоставеност при

ползването на медицинска помощ, публичност в дейността на НЗОК и публичен контрол върху извършваните от нея разходи.

Съгласно чл. 4 от Закона за здравното осигуряване, задължителното здравно осигуряване гарантира свободен достъп на осигурените лица до медицинска помощ чрез определен по вид, обхват и обем пакет от здравни дейности, както и свободен избор на изпълнител, сключил договор с районна здравноосигурителна каса. Правото на избор е валидно за цялата територия на страната и не може да бъде ограничавано по географски и/или административни основания.

!!!При описанието на проектите/дейностите бенефициента/партньора следва да обоснове неикономическия характер на предвидените за изпълнение дейности.

Независимо от това следва да се вземе под внимание факта, че лечебните заведения и общопрактикуващите лекари (ОПЛ) могат да извършват и икономическа дейност. Съгласно т. 10 от Известие на Комисията относно понятието за държавна помощ, посочено в чл. 107, пар. 1 от ДФЕС „субект, който извършва както стопански, така и нестопански дейности, трябва да се разглежда като предприятие само във връзка със стопанските дейности.“ С оглед на посоченото, за да се гарантира избягването на кръстосано субсидиране и да се осигури съответствие на проектното предложение с правилата по държавните помощи е необходимо лечебните структури, на които се предоставя финансиране по проекта, задължително да водят разделна счетоводна отчетност за икономическите и неикономическите дейностите по предоставяне на медицинска помощ. За целта е необходимо те да поддържат аналитична счетоводна отчетност, гарантираща разделяне на активите, пасивите, приходите и разходите, свързани с всяка от двете дейности (икономическа и неикономическа), от което да е видно, че финансирането по настоящата процедура е само за неикономическата дейност на кандидата/партньора/и.

В случай че кандидат/партньор по проекта изпълнява и други дейности, които са с икономически характер, следва да бъдат описани механизми за разграничаване на икономическите и неикономическите дейности, включително чрез система за водене на аналитична счетоводна отчетност, чрез която се отделя стопанската от нестопанската дейност.

В случай на икономическа експлоатация на здравната инфраструктура т.е. ако здравните услуги в обекта на интервенция по настоящата процедура се предлагат срещу възнаграждение, т.е. има наличие на икономическа експлоатация на инфраструктурата, е възможно да се прилагат:

16.7.2. Режим на Минимална помощ (помощ „de minimis”) съгласно условията, описани в Приложение 5 „Условия за предоставяне на минимални помощи в съответствие с Регламент (ЕС) 2023/2831“, неразделна част от настоящите Насоки.

***16.7.3.* Режим съгласно Решение на ЕК 2012/21/ЕС от 20 декември 2011 година относно прилагането на член 106, параграф 2 от Договора за функционирането на Европейския съюз за държавната помощ под формата на компенсация за обществена услуга, предоставена на определени предприятия, натоварени с извършването на услуги от общ икономически интерес.**

За този вид помощ важи посоченото в т. 16.5.4 от настоящите Насоки за кандидатстване.

В случай, че финансирането на здравната инфраструктура е съгласно т. 16.5.4 от настоящите Насоки за кандидатстване, съгласно Решение на ЕК 2012/21/ЕС от 20 декември 2011 година относно прилагането на член 106, параграф 2 от Договора за функционирането на Европейския съюз за държавната помощ под формата на компенсация за обществена услуга, предоставена на определени предприятия, натоварени с извършването на услуги от общ икономически интерес (Решението), за здравна инфраструктура НЕ се прилага ограничението компенсацията, предоставяна на съответното предприятие, да не надвишава левовата равностойност на 15 млн. евро годишно (посочени в т. 16.5.4.), предвид чл.2, параграф 1, буква „б“ на Решението.

16.8 Социална инфраструктура

16.8.1. Режим „непомощ“

Дейностите, предвидени за финансиране за социална инфраструктура следва да съответстват на картите на нуждите в сектора, изготвени от МТСП. За инвестиции в социални услуги, съответните общини следва да се съобразят с актуалните анализи на нуждите от социални услуги в съответствие с чл. 37, ал. 1 от Наредбата за планиране на социалните услуги (НПСУ). Конкретните дейности следва да бъдат потвърдени от Агенцията за социално подпомагане, че предложеното от съответната община създаване на нова социална услуга съответства на държавната политика и предоставянето й ще бъде обезпечено финансово.

Държавната политика в областта на социалните услуги се осъществява в сътрудничество с държавните органи, органите на местното самоуправление и други, които създават условия и съдействат за реализирането на програми и проекти в тази област. В тази връзка, органите на изпълнителната власт са публични органи, създадени да осъществяват държавно-властнически правомощия, като подпомагат реализирането на държавната политика в своята област на компетенции. Ролята на държавата е в осигуряването на средства за социални услуги и във формирането на политиките. Това право на социални услуги се осигурява именно чрез държавния бюджет. Създавайки и поддържайки социални услуги, които се финансират от държавния бюджет, държавата чрез общините изпълнява своята отговорност за осигуряване на социална подкрепа за гражданите в уязвимо положение. Съгласно чл. 42 от ЗСУ дългосрочното планиране на финансирането на социалните услуги от държавния бюджет се осъществява въз основа на Националната карта на социалните услуги. Съгласно чл. 43, ал. 1 от ЗСУ от държавния бюджет чрез бюджетите на общините се финансират само социални услуги, включени в Националната карта на социалните услуги. Съгласно чл. 43, ал. 3 от ЗСУ стандартът за делегирана от държавата дейност, по който се финансира от държавния бюджет социална услуга, не може да надвишава размера на разходите за нейното предоставяне. Съгласно чл. 43, ал. 4 от ЗСУ общините и частните доставчици на социални услуги нямат право да получават приходи от предоставянето на социални услуги, които се финансират от държавния бюджет.

Социалните услуги, които са делегирани от държавата дейности са дейностите по предоставяне на държавни публични услуги, до които населението следва да има осигурен равностоен достъп в съответствие с действащото законодателство и които се финансират изцяло или частично от държавния бюджет чрез бюджетите на общините.

Според ЗСУ социалните услуги могат да се предоставят от държавата, общините, български физически лица, регистрирани по Търговския закон, юридически лица и физически лица, извършващи търговска дейност и юридически лица, възникнали съгласно законодателството на друга държава - членка на Европейския съюз или на друга държава от Европейското икономическо пространство, след вписване в регистър към Агенцията за социално подпомагане (АСП). Тук, обаче, е важно да се уточни, че частните доставчици нямат интерес със собствено финансиране да изграждат и предоставят подобни социални услуги, при положение, че тези дейности са ангажимент на държавата и се финансират със средства от държавния бюджет. Частните субекти, независимо, че нямат ограничение съгласно действащото специално законодателство да предоставят социални услуги, , реално не ги предоставят със собствено финансиране. Тези доставчици обикновено кандидатстват за възлагане на управлението на социалните услуги, делегирани от държавата дейности, като в случаите на възлагане общините са задължени да предоставят на доставчика целия размер на финансовите средства, съставляващи финансовия стандарт за съответните делегирани от държавата дейности, в рамките на сроковете, в които се осъществява предоставянето на субсидиите от държавния бюджет. Съгласно ЗСУ кметът на общината осъществява контрол за целесъобразното разходване на предоставените средства от държавния бюджет, като в случай на констатирани нарушения прекратява възлагането на управлението на услугата. Въпреки че управлението на делегираните от държавата дейности може да бъде възложено на частни доставчици и те да получават финансиране от държавния бюджет чрез общините, тези доставчици нямат реална икономическа изгода от предоставянето на услугите, тъй като не реализират печалба от извършваната дейност. При хипотеза на възлагане на частен доставчик на предоставянето на социална услуга собствеността на материалните активи не се променя и остава общинска собственост.

Важно е да се отбележи че общините нямат търговски или икономически интерес от предоставянето на въпросните социални услуги. Като доставчици на социални услуги, които са делегирани от държавата дейности, общините не осъществяват икономическа дейност, а изпълняват регламентираните им законови задължения към населението. Следва да се подчертае изразения публичен характер на системата, липсата на потенциална ценова конкуренция, задължението на общините да осигурят достатъчно места в услугите, фактът, че събираните такси не покриват реалните разходи, както и елементът на солидарност, който е характерен за системата на социалните услуги.

В допълнение всички дейности по проекта, свързани с възлагане на проектиране, извършване на строителни дейности и/или доставка на оборудване и обзавеждане, ще бъдат възлагани от общините крайни получатели по реда на Закона за обществените поръчки и при спазване на разпоредбите на т. 89-96 от Известието на Комисията относно понятието за държавна помощ, посочено в чл.107, параграф 1 от Договора за функционирането на Европейския съюз (2016/C 262/01).

Следва да се отбележи, че УО на ПРР финансира единствено инфраструктурата и не носи отговорност за финансиране на самите услуги или за възлагането им. Предвид че финансирането на услугите може да се осъществява първоначално със средства от други европейски програми, а в последствие със средства от държавния бюджет за

делегирани от държавата дейности, определянето на приложимия режим по държавни помощи за финансирането на конкретните услуги е от компетенциите на съответния финансиращ орган. В тази връзка, в случай че в бъдеще финансиращият орган определи, че някои от услугите представляват услуги от общ икономически интерес, при възлагането на такива услуги бенефициентите трябва да включат в размера на компенсацията и стойността на обновената по ПРР инфраструктура.

16.9. Жилищно настаняване

За мерки, свързани с неикономически дейности, които представляват управленска, административна дейност, при която овластеният със закон орган притежава властнически правомощия, може да бъде приложен режим на „непомощ“

За мерки, свързани с осигуряване на модерно и достъпно жилищно настаняване, чрез изграждането на жилища, се прилага:

16.9.1. Режим съгласно Решение на ЕК 2012/21/ЕС от 20 декември 2011 година относно прилагането на член 106, параграф 2 от Договора за функционирането на Европейския съюз за държавната помощ под формата на компенсация за обществена услуга, предоставена на определени предприятия, натоварени с извършването на услуги от общ икономически интерес.

Дейността по осигуряване на жилища за жилищно настаняване представлява услуга от общ икономически интерес (УОИИ) и в тази връзка, за да бъде безвъзмездната финансова помощ за тази дейност съвместима с общия пазар, следва да се прилагат правилата по държавните помощи, приложими към УОИИ.

Предвид факта, че общината (чрез своите органи), като собственик на инфраструктурата, сама определя кой и по какъв начин да стопанисва инфраструктурата, то тя се явява възложител на услугата по жилищно настаняване и администратор на помощта към оператора на услугата (общината осигурява средствата за изпълнение на дейностите по предоставяне на услугата и тези средства, заедно с финансираната по проекта инфраструктура, представляват компенсация за УОИИ). С оглед на посоченото, за да осигури съответствие на компенсацията с правилата по държавните помощи общината следва да възложи услугата в съответствие с изискванията на Решението за УОИИ. Предоставянето на услугата и съответно стопанисването на инфраструктурата може да се възложи както на външно за общината лице (например търговско дружество), така и на общинско предприятие, на второстепенен разпоредител с бюджет или на звено/дирекция в самата общинска администрация. При всички случаи операторът на инфраструктурата, дори когато не е отделно юридическо лице, а част от общинската администрация се разглежда като получател на компенсация за предоставяне на услугите по жилищно настаняване. За да осигури съответствие на проектните предложения за жилища с правилата по държавните помощи в договорите за безвъзмездна финансова помощ УО на ПРР ще залага изискване към бенефициентите след изграждането/ремонта на инфраструктурата да възлагат предоставянето на услугите по настаняване във финансираните по програмата жилища в съответствие с изискванията на Решението за УОИИ, като това задължение следва да се спазва в рамките на целия икономически полезен живот на активите. Разработването на акта за възлагане в съответствие с изискванията на Решението е ангажимент на общините, който те ще поемат със сключването на договора за БФП.

Това може да стане чрез приемането на съответни наредби на общинските съвети, които да регламентират начина на предоставяне на услугата и съответните изисквания. Наредбите следва да регламентират реда за стопанисване, финансиране, настаняване, ползване, мониторинг и контрол на социалното жилище, което освен настаняване осигурява и мерки за социално приобщаване на ползвателите (образование, заетост, обучение, здравеопазване и др.). **В наредбите следва да се заложи задължение общината при възлагането на услугата да спази всички изисквания на Решение на Комисията от 20 декември 2011 година относно прилагането на член 106, параграф 2 от Договора за функционирането на Европейския съюз за държавната помощ под формата на компенсация за обществена услуга, предоставена на определени предприятия, натоварени с извършването на услуги от общ икономически интерес**

<u>За този вид помощ важи посоченото в т. 16.5.4 от настоящите Насоки за кандидатстване.</u>

<u>В случай, че финансирането на инфраструктура за жилищно настаняване е по т. 16.5.4 съгласно Решение на ЕК 2012/21/ЕС от 20 декември 2011 година относно прилагането на член 106, параграф 2 от Договора за функционирането на Европейския съюз за държавната помощ под формата на компенсация за обществена услуга, предоставена на определени предприятия, натоварени с извършването на услуги от общ икономически интерес (Решението), за инфраструктура за жилищно настаняване НЕ се прилага ограничението компенсацията, предоставяна на съответното предприятие, да не надвишава левовата равностойност на 15 млн. евро годишно (посочени в т. 16.5.4.), предвид разпоредбите на чл.2, параграф 1, буква „в“ на Решението.</u>

16.10. Култура, спорт и туризъм

16.10.1. Режим „непомощ“

Когато подпомаганата инфраструктура е достъпна за обществеността безвъзмездно, не е на лице държавна помощ.

Когато от посетителите на културна институция или от участниците в културна дейност или дейност за опазване на културното или историческо наследство, в това число опазване на природата, открита за широката общественост, се изисква да плащат някаква сума, която покрива само една малка част от реалните разходи, не променя нестопанското естество на тази дейност, тъй като платената сума не може да се счита за истинско възнаграждение за предоставената услуга. Подпомагането на такива дейности също попада в режим „непомощ“. Незаменяеми дейности по опазване на културното или историческо наследство като например, съхраняването на обществени архиви, съдържащи уникални документи също отговарят на критериите за нестопанско естество. С оглед на посоченото, подпомагането на читалища и обществени библиотеки попада извън обхвата на правилата по държавните помощи.

За инфраструктура от тази група дейности, за която може да се обоснове чисто местно значение и която е малко вероятно да привлече ползватели или посетители от сходни оферти в други държави членки, подпомагането също няма да представлява държавна помощ.

Съгласно т. 34 от Известието на комисията относно понятието за държавна помощ, посочено в чл. 107, пар. 1 от Договора за функциониране на Европейския съюз /Известието/ (2016/C 262/01) някои дейности, свързани с опазването на културното наследство могат да

бъдат организирани по нетърговски начин и поради това да са от нестопанско естество. Според Комисията „дейностите в областта на културата или за опазване на културното наследство, които са достъпни за обществеността безвъзмездно, преследват чисто социална и културна цел, чието естество е нестопанско. В този смисъл фактът, че от посетителите на културна институция или от участниците в културна дейност или дейност за опазване на културното или историческо наследство, в това число опазване на природата, открита за широката общественост, се изисква да плащат някаква сума, която покрива само една малка част от реалните разходи, не променя нестопанското естество на тази дейност, тъй като платената сума не може да се счита за истинско възнаграждение за предоставената услуга.“ В допълнение, според т. 36 от известието „много дейности по опазване на културното или историческо наследство обективно са незаменяеми (напр. съхраняването на обществени архиви, съдържащи уникални документи) и поради това изключват наличието на истински пазар. Според Комисията тези дейности също отговарят на критериите за нестопанско естество.“ В тази група попадат библиотеките и читалищата, поради следните съображения: За **библиотека и читалище** се приема, че са в съответствие с изискванията на т. 34 и 36 от Известието.

За всички останали случаи, за които не може да се обоснове липса на държавна помощ, ще се прилага един от следните режими:

16.10.2. Режим на Минимална помощ (помощ „de minimis”) съгласно условията, описани в Приложение 5 „Условия за предоставяне на минимални помощи в съответствие с Регламент (ЕС) 2023/2831“, неразделна част от настоящите Насоки.

16.10.3. Режим „Помощи за култура и опазване на културното наследство“, съгласно чл. 53 на Регламент (ЕС) № 651/2014 за обявяване на някои категории помощи за съвместими с вътрешния пазар в приложение на членове 107 и 108 от Договора (Общ регламент за групово освобождаване – ОРГО).

А) СПЕЦИФИЧНИ УСЛОВИЯ ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА ПОМОЩТА:

В тази режим попадат интервенциите в обекти на културната инфраструктура и/ или културното наследство, различни от библиотеки и читалища, когато от експлоатацията на тази инфраструктура се генерират приходи. Безвъзмездна финансова помощ се предоставя под формата на „**Помощи за култура и опазване на културното наследство“** в съответствие с изискванията на Регламент (ЕС) № 651/2014 за обявяване на някои категории помощи за съвместими с вътрешния пазар в приложение на членове 107 и 108 от Договора (Общ регламент за групово освобождаване – ОРГО).

Помощите се предоставят за следните културни цели и дейности:

а)музеи, архиви, артистични и културни центрове и средища, театри, кина, оперни театри, концертни зали, други организации за представления на живо, институции, ангажирани със съхраняване на филмовото наследство, и други подобни артистични и културни инфраструктури, организации и институции;

б) материално наследство, в това число всички форми на движимо и недвижимо културно наследство и археологически обекти, паметници, исторически обекти и сгради; природно наследство, свързано с културно наследство, или ако е признато официално като културно или природно наследство от компетентните публични органи;

Помощите за вестници и списания, независимо от това дали те са в хартиен или електронен формат, не са допустими за финансиране.

За целите на режима по държавните помощи за допустими се считат следните разходи:

- разходи за изграждане, модернизиране, закупуване, съхраняване или подобряване на инфраструктура, **ако поне 80 % от нейния годишен времеви (от работните часове на година, през които инфраструктурата е отворена) или пространствен капацитет (най-малко 80% от повърхността/площта на инфраструктурата) се използват за културни цели.** –

- разходи за опазване и съхраняване на материално културно наследство, включително допълнителни разходи за съхранение при подходящи условия;

- разходи за подобряване на достъпа на обществеността до културното наследство, включително разходи за цифровизация и други нови технологии, разходи за подобряване на достъпността за лица със специални нужди (по-специално рампи и подемници за хора с увреждания, надписи на брайловата азбука и релефни експонати в музеите) и за насърчаване на културното многообразие по отношение на представянето, програмите и посетителите;

- други разходи, направени пряко в резултат на проекта.

Изпълнението на условието 80% от пространствения/времевия капацитет на инфраструктурата да се използва за културни цели следва да бъде декларирано от бенефициента с декларация Приложение 4.5. „Декларация по чл.53 на ОРГО“. Посоченото ще бъде проверявано на етап изпълнение чрез проверки на място.

Общият размер на помощта по проекта, не следва да надхвърля разликата между допустимите разходи и оперативната печалба от инвестицията. Оперативната печалба се приспада от допустимите разходи предварително въз основа реалистични предвиждания. През съответния период е позволено операторът на инфраструктурата да задържа разумна печалба (разумната печалба се включа в методологията за изчисляване на помощта в ОРГО чрез формулата за дисконтиране).

В случая на инвестиционни помощи размерът на помощта не следва да надхвърля разликата между допустимите разходи и оперативната печалба от инвестицията т.е:

x = ДР[47]-ОП[48]

Оперативната печалба се изчислява, като разликата между сконтираните приходи и сконтираните оперативни разходи през икономическия живот на инвестицията, като тази разлика е положителна стойност. Оперативната печалба се приспада за целия живот на инвестицията (периодът на амортизация на инвестицията съгласно приложимите счетоводни стандарти). Оперативните разходи включват разходи за персонал, материали, услуги, възложени на външни изпълнители, комуникации, енергия, поддръжка, наем, управление, но

[47] Допустимите разходи също трябва да бъдат дисконтирани (вижте член 7, параграф 3, параграф 2 от ОРГО)

[48] Пример за изчисляване: Общите разходи (дисконтирани) за проекта/дейността за местна инфраструктура е в размер на €145 000, съставени изцяло от инвестиционни разходи. Това означава, че допустимите разходи ще бъде 145 000 евро. Изчислено е, че оперативните печалби (сконтираните приходи и сконтираните оперативни разходи за целия икономически живот (амортизационен период) на инвестицията), въз основа на прогнози ще бъдат 90 000 евро. Следователно общата помощ ще бъде 145 000 € - 90 000 € = 55 000 €

не включват амортизационните разходи и разходите за финансиране, ако те са били покрити с инвестиционна помощ (Ако в изчислението инвестиционната помощ не се включва амортизационните разходи, те могат да бъдат отразени в изчисляването на оперативните разходи). Сконтирането на приходите и оперативните разходи с подходящ дисконтов процент позволява реализирането на разумна печалба. За целите на процедурата за изчисляване на оперативната печалба сконтовия процент е равен на 4%. Сконтираните приходи и сконтираните оперативни разходи се изчислява съгласно финансов анализ (чрез инкрементален метод, като се вземат предвид само промените в разходите/приходите, причинени от проекта).

За целите на процедурата „оперативна печалба“ означава разлика между сконтираните приходи и сконтираните оперативни разходи през икономическия живот на инвестицията, като тази разлика е положителна стойност[49].

!!!Изчисляването на размера на помощта чрез финансов анализ ще бъде обект на проверка от УО чрез предоставяне на становища от експерт-финансисти или независими оценители, които притежават съответната експертиза.

ВАЖНО:

Бенефициент се задължава да води отделна счетоводна отчетност за инфраструктурата, със съответните аналитични счетоводни сметки и партиди, необходими за проследяване на приходите и оперативните разходи за инфраструктурата.

За помощи, които не надхвърлят 2,2 милиона евро, максималният размер на помощта може да се определи като 80 % от допустимите разходи. (без да се прилага финансов анализ).

!!!Съгласно, чл. 4, б.)щ, прагът за финансиране (максималният размер на финансирането) за инвестиционни помощи за култура и опазване на културното наследство, не следва да надвишава левовата равностойност на 165 милиона евро за проект.

За да се установи, дали са спазени изискванията за максимален размер и интензитет на помощта в съответствие с чл. 4 и чл. 53 от Регламент (ЕС) № 651/2014, се взема предвид общият размер на държавната помощ за подпомаганата дейност или подпомагания проект или предприятие (културна организация).

Администратор на помощта е МРРБ.

ОБЩИТЕ УСЛОВИЯ ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА НАСТОЯЩАТА ПОМОЩ СА ОПИСАНИ В ПРИЛОЖЕНИЕ 6.6. „Условия по чл. 53 „Помощи за култура и опазване на културното наследство“, неразделна част от настоящите Насоки.

Приложение 6.6. „Условия по чл. 53 „Помощи за култура и опазване на културното наследство“, е неразделна част от административния договор за БФП, когато финансирането по даден проект/дейност се отпуска в режим по чл. 53 ОРГО.

[49] За целите на процедурата за изчисляване на оперативната печалба сконтовия процент е равен на 4%.

Когато БФП се отпуска като държавна помощ, на етапа на кандидатстване се представя Приложение 4 Декларация държавни_минимални помощи“ и Приложение 4.2. „Декларация за получена държавна/минимална помощ“.

16.10.4. Режим „Помощи за спортни инфраструктури и мултифункционални инфраструктури за отдих“, съгласно чл. 55 на Регламент (ЕС) № 651/2014 за обявяване на някои категории помощи за съвместими с вътрешния пазар в приложение на членове 107 и 108 от Договора (Общ регламент за групово освобождаване – ОРГО).

А)СПЕЦИФИЧНИ УСЛОВИЯ ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА ПОМОЩТА:

За спортна инфраструктура, която се експлоатира по икономически начин -предоставя се за ползване срещу заплащане/плащат се такси от потребителите/предоставя се на концесия, се прилага чл. 55 на Регламент (ЕС) № 651/2014.

За изпълнение на изискванията на чл. 55 на Регламент (ЕС) № 651/2014 следва да се спазват следните изисквания:

Спортната инфраструктура не се използва изключително от един единствен професионален спортист[50].

Използването на спортната инфраструктура от други потребители, професионални или непрофесионални спортисти, **възлиза поне на 20% от времевия годишен капацитет (от работните часове на година, през които инфраструктурата е отворена/функционира)**. Ако инфраструктурата се използва от няколко ползватели едновременно, се изчисляват съответните части от заетия времеви капацитет.

Многофункционалните инфраструктури за отдих се състоят от съоръжения за отдих с многофункционален характер, които предлагат по-специално културни услуги и услуги, свързани с отдих.

!Не са допустими по смисъла на чл. 55 на Регламент (ЕС) № 651/2014 финансирането на паркове и хотелските обекти.

Достъпът до спортните инфраструктури или многофункционалните инфраструктури за отдих следва да е отворен за няколко ползватели и се предоставя на прозрачна и недискриминационна основа.

Предприятията, които са финансирали поне 30 % от инвестиционните разходи за инфраструктурата, могат да получат преференциален достъп при по-изгодни условия, при условие че тези условия са оповестени публично.

Ако спортната инфраструктура се използва от професионални спортни клубове, конкретния бенефициент оповестяват тарифите за използването ѝ публично.

Всяка концесия или друго възлагане на трета страна на спортната инфраструктура или многофункционалната инфраструктура за отдих се извършва на открита, прозрачна и

[50] Професионален спорт“ означава практикуването на спорт като платена професионална дейност или платена услуга, независимо от това дали е сключен официален трудов договор между професионалния спортист и съответната спортна организация, и когато възнаграждението надхвърля разходите за участие и представлява значителна част от дохода на атлета. Разходите за път и настаняване при участие в спортни събития не се считат за възнаграждение.

недискриминационна основа, като надлежно се вземат предвид приложимите правила за възлагане на обществени поръчки.

Помощта се предоставя за инвестиционна помощ, включително помощ за изграждане или модернизиране на спортна инфраструктура и мултифункционална инфраструктура за отдих.

Кандидатът следва да обоснове в т. 10. Допълнителна информация, необходима за оценка на проектното предложение от Формуляра за кандидатстване, как ще бъде използва спортната инфраструктура, как ще се осигури:

- Спортната инфраструктура да не се използва изключително от един единствен професионален спортист. Използването на спортната инфраструктура от други потребители, професионални или непрофесионални спортисти, възлиза поне на 20 % от времевия годишен капацитет. Ако инфраструктурата се използва от няколко ползватели едновременно, се изчисляват съответните части от заетия времеви капацитет.

-Достъпът е отворен за няколко ползватели и се предоставя на прозрачна и недискриминационна основа. Предприятията, които са финансирали поне 30 % от инвестиционните разходи за инфраструктурата, могат да получат преференциален достъп при по-изгодни условия, при условие че тези условия да са оповестени публично.

-В случай че спортната инфраструктура се използва от професионални спортни клубове, тарифите за използването ѝ се оповестяват публично.

- в случай на концесия или друго възлагане на трета страна на модернизацията и/или експлоатацията се извършва на открита, прозрачна и недискриминационна основа, като надлежно се вземат предвид приложимите правила за възлагане на обществени поръчки.

Посоченото ще бъде проверявано на етап изпълнение чрез проверки на място.

Допустимите разходи включват разходите за инвестиции в материални активи.

За инвестиционните помощи за спортна инфраструктура и мултифункционална инфраструктура за отдих размерът на помощта не надхвърля разликата между допустимите разходи и оперативната печалба от инвестицията. Оперативната печалба се приспада от допустимите разходи предварително, въз основа на реалистични предвиждания.

През съответния период е позволено операторът на инфраструктурата да задържа разумна печалба (разумната печалба се включа в методологията за изчисляване на помощта в ОРГО чрез формулата за дисконтиране).

В случая на инвестиционни помощи размерът на помощта не следва да надхвърля разликата между допустимите разходи и оперативната печалба от инвестицията т.е:

x = ДР[51]-ОП[52]

[51] Допустимите разходи също трябва да бъдат дисконтирани (вижте член 7, параграф 3, параграф 2 от ОРГО)

[52] Пример за изчисляване: Общите разходи (дисконтирани) за проекта/дейността за местна инфраструктура е в размер на €145 000, съставени изцяло от инвестиционни разходи. Това означава, че допустимите разходи ще бъде 145 000 евро. Изчислено е, че оперативните печалби (сконтираните приходи и сконтираните оперативни разходи за целия икономически живот (амортизационен период) на инвестицията), въз основа на прогнози ще бъдат 90 000 евро. Следователно общата помощ ще бъде 145 000 € - 90 000 € = 55 000 €

Оперативната печалба се изчислява, като разликата между сконтираните приходи и сконтираните оперативни разходи през икономическия живот на инвестицията, като тази разлика е положителна стойност. Оперативната печалба се приспада за целия живот на инвестицията (периодът на амортизация на инвестицията съгласно приложимите счетоводни стандарти). Оперативните разходи включват разходи за персонал, материали, услуги, възложени на външни изпълнители, комуникации, енергия, поддръжка, наем, управление, но не включват амортизационните разходи и разходите за финансиране, ако те са били покрити с инвестиционна помощ (Ако в изчислението инвестиционната помощ не се включва амортизационните разходи, те могат да бъдат отразени в изчисляването на оперативните разходи). Сконтирането на приходите и оперативните разходи с подходящ дисконтов процент позволява реализирането на разумна печалба. За целите на процедурата за изчисляване на оперативната печалба сконтовия процент е равен на 4%. Сконтираните приходи и сконтираните оперативни разходи се изчислява съгласно финансов анализ (чрез инкрементален метод, като се вземат предвид само промените в разходите/приходите, причинени от проекта).

За целите на процедурата „оперативна печалба“ означава разлика между сконтираните приходи и сконтираните оперативни разходи през икономическия живот на инвестицията, като тази разлика е положителна стойност[53].

!!!Изчисляването на размера на помощта чрез финансов анализ ще бъде обект на проверка от УО чрез предоставяне на становища от експерт-финансисти или независими оценители, които притежават съответната експертиза.

ВАЖНО:

Бенефициент се задължава да води отделна счетоводна отчетност за инфраструктурата, със съответните аналитични счетоводни сметки и партиди, необходими за проследяване на приходите и оперативните разходи за инфраструктурата.

За помощи, които не надхвърлят 2,2 милиона евро, максималният размер на помощта може да се определи на равнище 80 % от допустимите разходи като алтернатива на прилагането на горепосочения метод (разликата между допустимите разходи и оперативната печалба от инвестицията, въз основа на реалистични предвиждания)

!!!Максимално допустимия размер на помощта по чл. 4, пар. 1, буква „бб“ от Регламент на Комисията (ЕС) № 651/2014 – за помощи за спортни и мултифункционални инфраструктури за отдих е: 33 милиона евро или общите разходи, надхвърлящи 110 милиона евро на проект;

Всяка помощ, предоставена съгласно член 55 от ОРГО, не може да надвишава 33 милиона евро за инвестиционна помощ, нито може да се отнася за проект, за който общите разходи надхвърлят 110 милиона евро. Лимитът от 110 милиона евро за общите разходи включва всички разходи по проекта.

Администратор на помощта е МРРБ.

[53] За целите на процедурата за изчисляване на оперативната печалба сконтовия процент е равен на 4%.

ОБЩИТЕ УСЛОВИЯ ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА НАСТОЯЩАТА ПОМОЩ СА ОПИСАНИ В ПРИЛОЖЕНИЕ 6.7.„Условия по чл. 55 „Помощи за спортни инфраструктури и мултифункционални инфраструктури за отдих“, неразделна част от настоящите Насоки.

Приложение 6.7. „Условия по чл. 55 „Помощи за спортни инфраструктури и мултифункционални инфраструктури за отдих“, е неразделна част от административния договор за БФП, когато финансирането по даден проект/дейност се отпуска в режим по чл. 36а ОРГО.

Когато БФП се отпуска като държавна помощ, на етапа на кандидатстване се представя Приложение 4 Декларация държавни_минимални помощи“ и Приложение 4.2. „Декларация за получена държавна/минимална помощ“.

17. ХОРИЗОНТАЛНИ ПРИНЦИПИ:

При изпълнение на проектното предложение, кандидатът се задължава да спазва чл. 9 от Регламент 2021/1060 относно следните хоризонтални принципи:

- устойчиво развитие, включително опазване на околната среда, на равенството между мъжете и жените, на равните възможности и недискриминация, включително достъпност за хора с увреждания;
- заложени в Хартата на основните права на Европейския съюз[54];
- заложени в Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания[55];
- за ненанасяне на значителни вреди („do no significant harm”/DNSH principle) по смисъла на Регламент (ЕС) 2020/852[56].

Във формуляра за кандидатстване на всяко проектно предложение, кандидатът следва да представи информация за съответствието на проектното предложение с посочените принципи. За поемане на ангажимент за спазването на посочените принципи, на етапа на кандидатстване кандидатът попълва Е-Декларация към Формуляра за кандидатстване в ИСУН (ПРИЛОЖЕНИЕ №1). Прилагането на заложените в проектното предложение принципи ще се проследява и на етап изпълнение.

17.1. Устойчиво развитие

Задължение на кандидата/партньора, отговорен за изпълнението на дадена дейност по изготвяне на инвестиционен проект, е да провери дали предложеният инвестиционен проект подлежи на оценка на въздействието върху околната среда, съгласно чл. 81 от Закона за опазване на околната среда (ЗООС)[57], като се обърне към съответните компетентни органи, съгласно чл. 94 от Закона за опазване на околната среда за преценка на необходимостта от

[54] Харта на основните права на Европейския съюз
[55] Конвенция на ООН за правата на хората с увреждания
[56] Регламент (ЕС) 2020/852
[57] Закон за опазване на околната среда

Оценка на въздействието върху околната среда (ОВОС). В случай на необходимост от ОВОС, последната се изготвя и се прилага към техническата документация на проектното предложение.

Задължение на кандидата, отговорен за изпълнение на дейностите по изготвяне на инвестиционен проект, е да провери и дали предложеният инвестиционен проект подлежи на оценка по чл. 31 от Закона за биологичното разнообразие (ЗБР) за съвместимостта на проекта с предмета и целите на опазване на защитените зони[58], като се обърне към съответните компетентни органи по реда на чл. 7 от Наредба за условията и реда за извършване на ОВОС за съвместимостта на планове, програми, проекти и инвестиционни предложения с предмета и целите на опазване на защитените зони[59]. В случай на необходимост от оценка за съвместимост, последната се изготвя и се прилага към техническата документация.

ВАЖНО!!!

Изисквания, произтичащи от Становището по Екологична оценка на ПРР 2021-2027, които кандидатът и партньорите следва да се съблюдават в процеса на изпълнение на проектното предложение:

1. По време на фазата на строителството при изпълнение на дейностите:

i. от страна на бенефициента да се осигури ефективен контрол за прилагането на релевантните за съответната дейност мерки за ограничаване на емисиите от прах и вредни вещества в атмосферата (оросяване на площадката, товарене, разтоварване и превозване на генерираните строителни отпадъци и строителни материали съобразно приложимите мерки и изисквания по чл. 70 от Наредба № 1 за норми за допустими емисии на вредни вещества (замърсители), изпускани в атмосферата от неподвижни източници на емисии), съответно да се докладва по какъв начин са изпълнени мерките;

ii. да се извършва селективно разрушаване, разделно събиране и съхранение на генерираните строителни отпадъци, с цел получаване на висококачествени фракции с висок потенциал за оползотворяване;

iii. да се осигури защита, чрез прилагане на безопасни строителни практики на защитените видове по ЗБР на ниво екземпляр (например строителните работи да бъда съобразени с размножителния сезон на прилепите, който е между м. май и м. септември).

2. По отношение на предвидените ВиК сградни инсталации - да се даде приоритет на изграждането на съвременни водопроводни мрежи и канализационни системи, на поддържането им в добро състояние, като не се допускат загуби и течове.

3. При предвиждане на терени за разполагане на нови жилищни райони, обекти с обществено предназначение по смисъла на т. 29в от § 1 от Допълнителните разпоредби (ДР) на ЗООС и големи транспортни пътища по смисъла на т. 29е от §1 от ДР на ЗООС, в близост до съществуващи предприятия с нисък или висок рисков потенциал, да се извърши

[58] Закон за биологичното разнообразие

[59] Наредба за условията и реда за извършване на ОВОС за съвместимостта на планове, програми, проекти и инвестиционни предложения с предмета и целите на опазване на защитените зони

потвърждаване на безопасните разстояния до тези предприятия или да бъдат предприети допълнителни технически мерки за ограничаване на рисковете за човешкото здраве и околната среда.

4. Планирането и изграждането на нови, както и изменения в съществуващи предприятия/съоръжения с нисък или висок рисков потенциал да се извършва след потвърждаване на безопасните разстояния за тези предприятия до жилищни райони, площи с обществено предназначение, зони за отдих, големи транспортни пътища, и когато е целесъобразно до райони с особена природозащитна чувствителност и обекти на културно-историческото наследство в околностите на предприятията, с цел тяхното опазване.

5. Да се спазват съотносимите за всеки инвестиционен проект мерки:

i. включени в Програмите от мерки за постигане на целите за опазване на околната среда в ПУРБ за 4те Басейнови дирекции;

ii. включени в Програмите от мерки към ПУРН за 4те Басейнови дирекции, както и със забраните, ограниченията и регламентите на чл. 143, 146, 149, ал. 2 и ал. 3 от ЗВ.

iii. от Становища по екологична оценка на ПУРБ за 4те Басейнови дирекции и мерки от Становища по екологична оценка на ПУРН за 4те Басейнови дирекции.

6. За всички планирани инвестиционни предложения и проекти да се спазват съответните забрани и ограничения в поясите на СОЗ, съгласно, регламентирани в Наредба № 3/ 16.10.2000 г. за условията и реда за получаване, проектиране, утвърждаване и експлоатация на санитарно-охранителните зони около водоизточниците и съоръженията за питейно-битово водоснабдяване и около водоизточниците на минерални води, използвани за лечебни, профилактични, питейни и хигиенни нужди.

7. При изпълнение на проектите, местоположението да се съобрази с конкретната дейност, очакваните емисии на вредности в околната среда и наличието на обекти, подлежащи на здравна защита.

8. Инвестиционните проекти на всички видове строежи трябва да съдържат анализ на източниците на шум на строителната площадка и описание на мерките за ограничаване на шума по време на строителството в зависимост от избраното местоположение на строежа, разстоянията до местата с нормиран шумов режим, продължителността и фазите на строителството, продължителността на работите през деня и през седмицата, както и от използваните строителни машини и транспортни средства.

9. При реализиране на проектни предложения да се предвиди и осъществява управление на отпадъците – събиране, временно съхранение, предаване за рециклиране, повторна употреба и оползотворяване, съгласно Закона за управление на отпадъците и подзаконовите нормативни актове към него. Задължително преди строителство да се съгласува План за управление на околната среда и План за управление на строителните отпадъци с кмета/кметовете на Общината/Общините, в които попада инвестиционното предложение.

10. При инвестиционни предложения, при които се очакват евентуални неблагоприятни последствия върху околната среда и човешкото здраве, да се предвидят ефективни мероприятия и да се предприемат своевременни мерки за възможното им отстраняване.

11. В процедурите по екологичното законодателство по отношение на програми за саниране, трябва да бъде зададено и проучване за наличието на синатропни защитени видове (прилепи, лястовици, бързолети и др.), съобразяване на сезона на строителни действия съобразно установените видове; по отношение на пътната инфраструктура да се обследват съществуващите алтернативи за преминаване на защитени видове през трасетата. Докладът трябва да установи съществуващите прилепни убежища на тези видове за всяка от разглежданите алтернативи.
12. Дейностите за развитие на туризма да се изпълняват при съобразяване на нормите за рекреационно натоварване на територията.
13. За местоположението на всеки нов пътен обект да бъдат предложени и разгледани варианти, съобразени с режимите за ползване на защитени територии, защитени зони, зоните за защита на водите по реда на чл.119а от ЗВ, опазване на културно-историческото наследство, спазване на забраните и ограниченията на санитарно-охранителни зони и обекти, подлежащи на здравна защита.
14. Шумозащитните мерки, при необходимост от прилагане на такива, да са обект на допълнителен, отделен проект, който включва акустична, архитектурна и конструктивна част.
15. При планирането и проектирането на устройството на градовете, задължително да се спазва нормативноопределеното зониране на градската среда. Планирането, проектирането и изграждането на нови жилищни сгради, комплекси и квартали да се извършва след проектиране и изграждане на необходимата техническата инфраструктура (водоснабдяване, осигуряващо вода за питейно-битови цели, електроснабдяване и др.), както и след отреждане на терени, които са предвидени за изграждане на необходимата социална инфраструктура (детски и учебни заведения, лечебни заведения и др.).
16. При проектирането и изграждането на обекти, потенциални източници на вредности в околната и жизнената среда, местоположението им да се определя съобразно предвидените за тази дейност зони и територии, съгласно действащите устройствени планове и съобразява с близостта на обекти, подлежащи на здравна защита и зони и територии, в които са разположени такива обекти.

17.2. Равни възможности и недопускане на дискриминация, равенство между половете

При реализиране на процедурата ще се съблюдават принципите на равенство между половете и равните възможности и недопускане на дискриминация, в съответствие със заложените принципи в Хартата на основните права на Европейския съюз. Ще се съблюдава стриктно за равнопоставеността, както между мъжете и жените, и участие на хора в неравностойно положение, така и между представителите на различните малцинствени групи. Ще се осъществява превенция и навременно отстраняване на всички предпоставки, водещи до неравнопоставеност. В този контекст, в процеса на избора на изпълнители от страна на бенефициентите ще се прилага българското законодателство, като всички икономически оператори, които отговарят на поставените условия, ще могат да се включат независимо от пол и етническа принадлежност. Процедурата, както и документите за нейната реализация

(насоки, условия, указания, инструкции и др.) не съдържат ограничителни условия по отношение участие на жените в процеса на изпълнение.

17.3. Принцип за ненанасяне на значителни вреди („do no significant harm”/DNSH principle) по смисъла на Регламент (ЕС) 2020/852 на Европейския парламент и на Съвета от 18 юни 2020 година за създаване на рамка за улесняване на устойчивите инвестиции и за изменение на Регламент (ЕС) 2019/2088 (Регламента за таксономията).

Дейностите по ЕФРР са в съответствие с принципа за ненанасяне на значителни вреди (Do Not Significant Harm principle). Видовете действия са оценени като съвместими с принципа на DNSH, съгласно техническите насоки за DNSH по Националния план за възстановяване и устойчивост на Република България.

Всички мерки, включени в настоящата процедура, следва да допринасят за екологичния преход, като отчитат шестте екологични цели, заложени в чл. 9 от Регламента за таксономията:

1) смекчаване на изменението на климата;

2) адаптиране към изменението на климата;

3) устойчиво използване и опазване на водните и морските ресурси;

4) преход към кръгова икономика;

5) предотвратяване и контрол на замърсяването;

6) защита и възстановяване на биологичното разнообразие и екосистемите.

Принципът за „ненанасяне на значителни вреди“ трябва да се тълкува по смисъла на чл. 17 от Регламента за таксономията, в който се определя какво представлява „значителна вреда“ за шестте екологични цели, обхванати в него. В тази връзка, като се отчита целият жизнен цикъл на продуктите и услугите, предоставяни посредством дадена икономическа дейност, се приема, че дейността нанася значителни вреди за някой от шестте екологични цели, и съответно НЕ е налице спазването на принципа за „ненанасяне на значителни вреди“, ако при:

1) смекчаването на изменението на климата, тази дейност води до значителни емисии на парникови газове;

2) адаптирането към изменението на климата, тази дейност води до увеличаване на неблагоприятното въздействие на настоящия климат и на очаквания бъдещ климат върху самата дейност, или върху населението, природата или активите;

3) устойчивото използване и опазването на водните и морските ресурси, тази дейност влошава:

- доброто състояние или добрия екологичен потенциал на водните обекти, включително на повърхностните и подземните води; или

- доброто екологично състояние на морските води;

4) кръговата икономика, включително предотвратяването на образуването на отпадъци и тяхното рециклиране:

- тази дейност води до значителна неефективност при използването на материали или при прякото или непряко използване на природни ресурси като невъзобновяеми източници на

енергия, суровини, вода и земя, на един или повече етапи от жизнения цикъл на продуктите, включително по отношение на трайността и на възможностите за поправка, осъвременяването, повторната употреба или рециклирането на продуктите;

- тази дейност води до значително увеличаване на образуването, изгарянето или обезвреждането на отпадъци, с изключение на изгарянето на нерециклируеми опасни отпадъци; или

- дългосрочното обезвреждане на отпадъци може да причини значителни и дългосрочни вреди на околната среда;

5) предотвратяването и контрола на замърсяването, тази дейност води до значително увеличение на емисиите на замърсители във въздуха, водата или почвата в сравнение с положението преди започването на дейността; или

6) защитата и възстановяването на биологичното разнообразие и екосистемите, тази дейност:

- влошава в значителна степен доброто състояние и устойчивостта на екосистемите; или

- влошава природозащитния статус на местообитанията и видовете, включително тези от интерес за Съюза – извършено обследване за недопускане на нарушения по чл. 17 от Директивата за местообитанията, във връзка с чл. 2 от Директивата за птиците.

На етапа на кандидатстване за дейности за Енергийна ефективност следва да се представи обследване за извършване на проверка за наличие на местообитания на защитени видове, застрашени от изпълнението на проекта, вкл. обследване на обекта на интервенция за наличие на убежища и екземпляри от консервационно значими синантропни видове (прилепи, птици). В случай, че при извършената проверка за липса на местообитания на защитени видове в обекта на интервенция е установено наличието на защитени видове, то проектът следва да предвиди мерки за тяхната защита и опазване – безопасно извеждане на прилепи от убежищата, недопускане на ремонтни дейности по време на зимуването на прилепите и по време на гнездовия сезон на птиците, взимане на предварителни мерки, за да се предотврати гнездене то преди началото на размножителния сезон след консултация със специалист.

С оглед съответствие на настоящата процедура с Известието на Комисията – „Технически насоки за прилагането на принципа за „ненанасяне на значителни вреди“ съгласно Регламента за Механизма за възстановяване и устойчивост (2021/C58/01)“[60], и с цел гарантиране в максимална степен на спазването на принципа за „ненанасяне на значителни вреди“, за целите на настоящата процедура няма да се подкрепят:

- дейности и активи, свързани с изкопаеми горива, включително използване надолу по веригата;

- дейности и активи по схемата на ЕС за търговия с емисии;

[60] Известие на Комисията Технически насоки за прилагането на принципа за „ненанасяне на значителни вреди“ съгласно Регламента за Механизма за възстановяване и устойчивост 2021/C 58/01

- дейности и активи, свързани със сметища, инсталации за изгаряне на отпадъци и заводи за механично-биологично третиране;

- дейности и активи, при които дългосрочното обезвреждане на отпадъци може да причини вреда на околната среда.

ВАЖНО!!! На етапа на кандидатстване за всеки проект се извършва самооценка на мерките по отношение на принципите на DNSH като се попълва към формуляра за кандидатстване Приложение № 5.3. „Контролен лист за самооценка съгласно „принципа за ненанасяне на значителни вреди“ (DNSH)“ по отношение на шестте екологични цели:

- Смекчаване на изменението на климата;
- Адаптиране към изменението на климата;
- Устойчиво използване и опазване на водните и морските ресурси;
- Преход към кръгова икономика;
- Предотвратяване и контрол на замърсяването;
- Защита и възстановяване на водното биоразнообразие и на водните екосистеми.

Съблюдаването на принципа за „ненанасяне на значителни вреди“ ще се проследява и на етап изпълнение на проекта, като за удостоверяване на съответствието на инвестицията с посочения принцип, в процеса на изпълнение и/или в края на проекта бенефициентите ще подлежат на контрол, който да удостовери съответствието на подкрепените дейности с принципа DNSH и посочените екологични цели. УО на ПРР има право да извърши проверка във всеки един етап от кандидатстването до изпълнение на проекта и да даде указания и/или препоръки с цел постигане на съответствие с принципа DNSH, които са задължителни за кандидата/бенефициента.

На етап изпълнение на проекта следва да се спазва следното:

- Съгласно изискванията на Закона за управление на отпадъците, преди започване на строително-монтажни дейности възложителят е отговорен за изготвянето на план за управление на строителните отпадъци. В изпълнение на нормативната уредба всеки план следва да съдържа прогноза за образуваните строителни отпадъци (СО) и степента на тяхното материално оползотворяване, прогноза за вида и количеството на продуктите от оползотворени СО, които се влагат в строежа, както и мерки, които се предприемат при управлението на образуваните СО. Бенефициентът е задължен да възложи задължения към участниците в строително-инвестиционния процес за спазване на изискванията за изпълнение на целите за рециклиране и оползотворяване на СО и за влагане на рециклирани строителни материали и/или оползотворяване на СО в обратни насипи. Законовите регламенти гарантират правилното третиране на СО при изпълнението на СМР. В този смисъл „План за управление на строителните отпадъци“ следва да бъде неразделна част от всеки инвестиционен проект, с обхват и съдържание, съгласно Наредба за управление на строителните отпадъци и за влагане на рециклирани строителни материали - ДВ, бр. 98 от 8 декември 2017 г., в сила от 12.12.2017 г. *При изготвянето му следва да се има предвид, че е предвидено 70 % (тегловни) от неопасните отпадъци от строителство и разрушаване генерирани на строителните обекти да бъдат подготвени за повторно използване, рециклиране и друго оползотворяване на материали,*

включително насипни дейности, при които се използват отпадъци за заместване на други материали, в съответствие с йерархията на отпадъците и Протокола на ЕС за управление на отпадъците от строителство и разрушаване.

- Инвестиционните проекти за изпълнение на енергийното обновяване на сгради следва да гарантират спазването на нормативните изисквания относно влагане на материали и компоненти, които не застрашават живота и здравето на хората и не увреждат околната среда – не отделят отровни газове и опасни частици, не излъчват радиация, не замърсяват водата или почвата; бенефициентите са длъжни да гарантират, че строителните компоненти и материалите, използвани при обновяването на сградата, не съдържат азбест, нито вещества, които предизвикват много голямо безпокойство, както е определено въз основа на списъка на веществата, подлежащи на разрешение, посочен в приложение XIV Регламент (ЕО) № 1907/2006.
- В процеса на изпълнение на строително-монтажните дейности бенефициентът контролира спазването на мерките за намаляване на шума, праха и емисиите на замърсители. Указания за това следва да бъдат дадени в „План за безопасност и здраве“, който следва да бъде част от всеки инвестиционен проект.
- Бенефициентът следва да гарантира, че няма да бъдат нанесени значителни вреди на доброто състояние и устойчивостта на екосистемите; или инвестицията няма да доведе до влошаване природозащитния статус на местообитанията и видовете, включително тези от интерес за Съюза, на база становище на съответната компетентна институция – РИОСВ/МОСВ.

17.4. Климатична устойчивост

Съгласно изискванията на чл. 73, ал. 2, буква „й“ на Регламент (ЕС) 2021/1060 Управляващият орган следва да гарантира постигането на климатичната устойчивост на инфраструктурните инвестиции с очаквана продължителност (lifespan) най-малко 5 години, които програмата предвижда да подкрепи.

Постигането на климатична устойчивост означава процес за предотвратяване на податливостта на инфраструктурата на евентуални климатични последици в дългосрочен план, като същевременно се гарантира спазването на принципа за поставяне на енергийната ефективност на първо място, както и че равнището на емисии на парникови газове, произтичащи от проекта, е в съответствие с целта за неутралност по отношение на климата до 2050 г.

17.5. Достъпна физическа среда за хората с увреждания

Задължение на кандидата/партньорите, отговорни за изпълнение на дейностите по изготвяне на инвестиционен проект е да предвиди всички необходими технически възможни мерки за осигуряване на достъпна архитектурна среда в съответствие с изискванията на Наредба № РД-02-20-2 от 26.01.2021 г. за определяне на изискванията за достъпност и универсален дизайн на елементите на достъпната среда в урбанизираната територия и на сградите и съоръженията, в зависимост от вида и предназначението на съответния обект на интервенция.

В края на изпълнението на проекта бенефициентите следва задължително да представят информация във финалния си отчет относно осигуреното съответствие на проекта с принципите, описани в настоящата точка.

18. МИНИМАЛЕН И МАКСИМАЛЕН СРОК ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ПРОЕКТНО ПРЕДЛОЖЕНИЕ:

Планираната продължителност на всяко проектно предложение, включително дейностите, предвидени в него, **не може да надвишава 36 месеца.**
Крайният срок за изпълнение на проектните предложения, финансирани по процедурата, е **31.12.2029 г.**
Кандидатите по настоящата процедура следва да предвидят в продължителността на проектните предложения процедури като провеждане на обществени поръчки за строителство, услуга и/или доставка, процес по строителство и въвеждане в експлоатация, отчетност, окончателно разплащане към изпълнителите и др.

19. РЕД ЗА ОЦЕНЯВАНЕ НА ПРОЕКТНИТЕ ПРЕДЛОЖЕНИЯ:

Оценката на проектното предложение се извършва на два етапа. За да бъде одобрено за финансиране, проектното предложение трябва да отговаря на всички критерии за административно съответствие и допустимост (оценка „ДА" или „Н/П" на критерии от 1 до 29), както и да получи определения минимален брой точки по критериите за техническа и финансова оценка. В случай, че на даден критерий за административно съответствие и допустимост бъде поставена оценка „НЕ", проектното предложение трябва да се върне за отстраняване на нередовности, непълноти и/или несъответствия, за което УО на ПРР изпраща уведомление на конкретния бенефициент и определя разумен срок за отстраняването им, който не може да бъде по-кратък от една седмица.
Успешно преминалите оценката за административно съответствие и допустимост проектни предложения се оценяват в съответствие с критериите за техническа и финансова оценка.

В съответствие с чл. 44, ал. 2 от ЗУСЕФСУ и чл. 25, ал. 4 от ПМС № 23/13.02.2023 г.[61], оценяването на проектно предложение се извършва в срок до три месеца от датата на подаването му. В случай на установяване на нередовности, непълноти и/или несъответствия, срокът по оценяване на проектното предложение спира да тече до датата на тяхното отстраняване и до постигане на пълно съответствие с критериите за техническа и финансова оценка.

[61] ПМС № 23 от 13.02.2023 г. за определяне на детайлни правила за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ по програмите, финансирани от Европейските фондове при споделено управление за програмен период 2021 - 2027 г.

ВАЖНО!!!

В РЕЗУЛТАТ ОТ ОЦЕНКАТА НА ПРОЕКТНОТО ПРЕДЛОЖЕНИЕ, УПРАВЛЯВАЩИЯТ ОРГАН СИ ЗАПАЗВА ПРАВОТО ДА ОТСТРАНИ ЗАЛОЖЕНИ ОТ КАНДИДАТА ДЕЙНОСТИ, ПО ПРЕПОРЪКИ НА ОЦЕНИТЕЛИТЕ, В СЛУЧАИТЕ, КОГАТО ТЕ СА НЕДОПУСТИМИ И/ИЛИ СА СВЪРЗАНИ С НЕДОПУСТИМИ РАЗХОДИ.

20. КРИТЕРИИ И МЕТОДИКА ЗА ОЦЕНКА НА ПРОЕКТНИТЕ ПРЕДЛОЖЕНИЯ:

Оценката на проектните предложения се извършва на два етапа чрез оценка по критерии за административно съответствие и допустимост и по критерии за техническа и финансова оценка, одобрени от Комитета за наблюдение на ПРР 2021-2027. Оценката на проектните предложения се документира чрез попълването на оценителни листове от двама оценители в ИСУН, включващи следните критерии:

Критерии за административно съответствие и допустимост	ДА	НЕ	Н/П	Източник за проверка/ Бележки
1. Проектното предложение е подадено от лицето, представляващо кандидата, или от оправомощено лице и е приложен документ за оправомощаване/упълномощаване.	☐	☐		Формуляр за кандидатстване в ИСУН 2020
2. Всички раздели на Формуляра за кандидатстване в ИСУН 2020 са попълнени с изискуемата информация, съгласно Насоките за кандидатстване.	☐	☐		Формуляр за кандидатстване в ИСУН 2020
3. Кандидатът е допустим по настоящата процедура.	☐	☐		Раздел „Данни за кандидата“ във формуляра за кандидатстване
4. Партньорите са допустими и отговорят на изискванията на Насоките за кандидатстване (ако е приложимо).	☐	☐	☐	Раздел „Данни за партньори“ във формуляра за кандидатстване
5. Приложено е партньорско споразумение между кандидата и партньора/ите (ако е приложимо).	☐	☐	☐	Раздел „Прикачени документи“ на формуляра за кандидатстване

6. Към проектното предложение са приложени всички изискуеми документи от кандидата и партньора/ите *(ако е приложимо)*, съгласно Насоките за кандидатстване, като документите за които е указано са коректно попълнени, подписани и приложени в изискуемия формат, съгласно Насоките за кандидатстване.	☐	☐		Раздел „Прикачени документи“ на формуляра за кандидатстване
7. Проектното предложение е в съответствие с одобрената концепция за интегрирана териториална инвестиция (ИТИ), включена в Общата програмна концепция за приноса на фондовете на ЕС към Интегрираната териториална стратегия за развитие на региона, одобрена от съответния Регионален съвет за развитие, както и са налични средства по ПРР за неговото финансиране.	☐	☐		Раздел „Допълнителна информация необходима за оценка на проектното предложение“ на формуляра за кандидатстване
8. Дейностите, предвидени за финансиране в проектното предложение по отношение на пътна, здравна, образователна, социална и културна инфраструктура, са в съответствие с националните стратегии и картите на нуждите в секторите, изготвени от органите, отговорни за съответните политики, в т.ч., тези, за които на Фаза 1 е било представено писмо за подкрепа, вече са включени в съответните национални стратегии или карти на нуждите *(ако е приложимо)*.	☐	☐	☐	Раздел „Допълнителна информация необходима за оценка на проектното предложение“ на формуляра за кандидатстване

9. Дейностите, предвидени за финансиране в проектното предложение, за мерки за социална и здравна инфраструктура се основават на резултатите от индивидуалните оценки на нуждите и потребностите на засегнатите лица. Инвестициите трябва да са в съответствие и да допринасят за стратегията за деинституционализация и политиките и правните рамки на ЕС за правата на човека: Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания, включително Общ коментар 5 и заключителните бележки на Комитета на ООН по правата на хората с увреждания, Европейския стълб на социалните права и Стратегията за правата на хората с увреждания, при надлежно зачитане на принципите на равенство, свобода на избор, право на независим живот, достъпност и забрана на всички форми на сегрегация *(ако е приложимо)*.	☐	☐	☐	Раздел „Допълнителна информация необходима за оценка на проектното предложение“ на формуляра за кандидатстване
10. Инфраструктурните мерки при инвестиции в социална или в образователна инфраструктура или жилищно настаняване са комбинирани с подходящи меки мерки *(ако е приложимо)*.	☐	☐	☐	Раздел „Допълнителна информация необходима за оценка на проектното предложение“ на формуляра за
11. В случай на проектно предложение, предвиждащо инвестиции в нови социални услуги, е извършена служебна проверка и е получено потвърждение от Агенцията за социално подпомагане, че предложеното от съответната община създаване на нова социална услуга съответства на държавната политика и предоставянето ѝ ще бъде обезпечено финансово *(ако е приложимо)*.	☐	☐	☐	Извършена служебна проверка чрез Агенция за социално подпомагане
12. В случай на проектно предложение, предвиждащо инвестиции в нова образователна инфраструктура, за същата е представено писмо за подкрепа от Министерство на образованието и науката, което потвърждава, че изграждането на обектите е в съответствие с националните приоритети и че след изграждането ѝ ще бъде осигурено нейното функциониране *(ако е приложимо)*.	☐	☐	☐	Раздел „Прикачени документи“ на формуляра за кандидатстване

13. В случай на проектно предложение, включващо мерки, свързани с енергийна ефективност или обновяване или изграждане на сграден фонд, същите следва да се изпълняват интегрирано с мерки за зелена градска инфраструктура, включително с мерки за облагородяване на територии с неблагоприятни социално-икономически характеристики, вземащи под внимание нуждите на местните общности *(ако е приложимо)*.	☐	☐	☐	Раздел „План за изпълнение / Дейности по проекта“ на формуляра за кандидатстване
14. В случай на проектно предложение, включващо мерки за енергийна ефективност и устойчиво обновяване на жилищни и обществени сгради (с изключение на ученически общежития), в бюджета е заложено собствено участие в размер на минимум 5% от допустимите разходи, включени в проектното предложение *(ако е приложимо)*.	☐	☐	☐	Раздели „Бюджет“ и „План за изпълнение / Дейности по проекта“ на формуляра за кандидатстване
15. В случай на проектно предложение, включващо мерки за енергийна ефективност и устойчиво обновяване на жилищни сгради, в проектното предложение е представена изискуемата съгласно Насоките за кандидатстване информация/ документи относно енергийно бедни домакинства и за техните жилища е предвидено 100% безвъзмездно финансиране *(ако е приложимо)*.	☐	☐	☐	Раздели „Допълнителна информация необходима за оценка на проектното предложение“ и „Прикачени документи“ на формуляра за кандидатстване

16. В случай на проектно предложение, включващо мерки, свързани с енергийна ефективност или обновяване на сграден фонд, са приложени доклад за резултатите от обследването за енергийна ефективност, резюме за резултатите от обследването за енергийна ефективност и сертификат за енергийни характеристики на сграда в експлоатация, изготвени съгласно Наредба № Е-РД-04-2 от 16.12.2022 г. за обследване за енергийна ефективност, сертифициране и оценка на енергийните спестявания на сгради, с предписан пакет от енергоспестяващи мерки за постигане на най-малко клас на енергопотребление „В“ и минимум 30% намаляване на преките и непреките емисии на парникови газове в сравнение с предварителните емисии *(ако е приложимо)*.	☐	☐	☐	Раздел „Прикачени документи“ на формуляра за кандидатстване
17. Проектното предложение е в съответствие с изискванията на приложимия режим за държавна помощ, съгласно Насоките за кандидатстване и Указанията за оценка на съответствието на проектните предложения с правилата за държавни помощи[62].	☐	☐		Раздел „Допълнителна информация необходима за оценка на проектното предложение“ на формуляра за кандидатстване
18. Общият размер на исканото финансиране чрез безвъзмездна финансова помощ на проектното предложение е равен или по-малък от общия размер на исканото финансиране чрез безвъзмездна финансова помощ за съответните мерки/ дейности в одобрената концепция за ИТИ.	☐	☐		Раздели „Бюджет“ и „План за изпълнение / Дейности по проекта“ на формуляра за кандидатстване
19. Продължителността на проектното предложение не надвишава максимално допустимия период на изпълнение, съгласно Насоките за кандидатстване.	☐	☐		Раздели „Основни данни“ и „План за изпълнение/ Дейности по проекта“ на формуляра за кандидатстване
20. Дейностите в проектното предложение, съответстват на допустимите дейности по настоящата процедура и на планираните дейности в одобрената концепция за ИТИ.	☐	☐		Раздел „План за изпълнение / Дейности по проекта“ на формуляра за кандидатстване

[62] По отношение на проверката за съответствие с приложимия режим на държавна помощ на етапа на оценка ще се използват всички приложения към пакета документи, свързани с отделните схеми за държавна помощ.

21. Проектното предложение предвижда мерки за информация, прозрачност и видимост, съгласно Насоките за кандидатстване.	☐	☐		Раздели „Бюджет“ и „План за изпълнение / Дейности по проекта“ на формуляра за кандидатстване
22. Разходите в проектното предложение са допустими за финансиране по процедурата и съответстват на предвидените дейности в проектното предложение.	☐	☐		Раздели „Бюджет“ и „План за изпълнение / Дейности по проекта“ на формуляра за кандидатстване
23. Кандидатът е представил финансова обосновка за реалистичност и съответствие с пазарните цени за разходите, за които се предвижда финансиране с безвъзмездни средства съгласно изискванията на Насоките за кандидатстване.	☐	☐		Раздели „Допълнителна информация необходима за оценка на проектното предложение“ и „Прикачени документи“ на формуляра за кандидатстване
24. Включените в бюджета на проектното предложение разходи, финансирани с безвъзмездна финансова помощ, съответстват на определените изисквания или ограничения, посочени в Насоките за кандидатстване.	☐	☐		Раздели „Бюджет“ и „План за изпълнение / Дейности по проекта“ на формуляра за кандидатстване
25. Проектното предложение отговоря на изискванията за териториален обхват на допустимите дейности съгласно Насоките за кандидатстване.	☐	☐		Раздел „Основни данни“ на формуляра за кандидатстване
26. Проектното предложение е в съответствие с хоризонталните принципи и изискванията по ПРР, описани в Насоките за кандидатстване, както следва: - устойчиво развитие; - равни възможности и недопускане на дискриминация; - равенство между половете; - достъпна физическа среда за хората с увреждания; - климатична устойчивост.	☐	☐		Раздел „Допълнителна информация необходима за оценка на проектното предложение“ на формуляра за кандидатстване

27. При изпълнение на дейностите, включени в проектното предложение, са предвидени подходи за гарантиране на равенството, приобщаване и недискриминация чрез насърчаване на достъпа до качествено, приобщаващо и предотвратяващо всички форми на сегрегация образование, жилищно настаняване, здравеопазване, социални и дългосрочни грижи, основни несегрегирани услуги за всички и по-специално за маргинализирани групи като роми, хора с мигрантски произход, хора с увреждания и други специални нужди, възрастни хора, бездомни и др. *(критерият е приложим за проектни предложения за образователна, социална и здравна инфраструктура, както и за жилищно настаняване).*	☐	☐	☐	Раздел „Допълнителна информация необходима за оценка на проектното предложение“ на формуляра за кандидатстване
28. Проектното предложение е в съответствие с принципа за ненанасяне на значителни вреди по смисъла на чл. 17 от Регламент (ЕС) 2020/852.	☐	☐		Раздел „Допълнителна информация необходима за оценка на проектното предложение“ на формуляра за кандидатстване
29. Целевите стойности на индикаторите са правилно остойностени и са обвързани със съответните дейности и разходи.	☐	☐		Раздел „Допълнителна информация необходима за оценка на проектното предложение“ на формуляра за кандидатстване
Критерии за техническа и финансова оценка	**Макс. брой 90 т.**			**Праг за преминаване – 40 т.**
1. Проектното предложение адресира уязвими групи *(уязвими групи са: хора в неравностойно положение, вкл. с увреждания; деца под 18 г.; малцинства (в това число маргинализирани общности като роми); безработни и/или неактивни лица/ младежи; лица в риск от отпадане или отпаднали от системата на образованието; лица без завършени класове от началния и/или прогимназиалния етап; неграмотни или слабо*	Макс. 15 т.			Раздел „Допълнителна информация необходима за оценка на проектното предложение“ на формуляра за кандидатстване
Дейностите в проектното предложение са насочени към две или повече уязвими групи.	15 т.			

Дейностите в проектното предложение са насочени към една уязвима група.	10 т.			
Дейностите в проектното предложение не са насочени към уязвими групи.	0 т.			
2. Проектното предложение адресира територии със специфични проблемни характеристики (зони със социални, икономически или екологични проблеми), дефинирани в Интегрираната териториална стратегия за развитие на региона и/или в Плана за интегрирано развитие на общината на целевите територии *Територии със специфични проблемни характеристики са:* *(1) териториите в демографски риск, посочени в Интегрираната териториална стратегия за развитие на региона на региона, или* *(2) зони със социални, икономически или екологични проблеми, идентифицирани в Плана за интегрирано развитие на общината на съответните общини, или* *(3) територии в риск от наводнения, посочени в Интегрираната териториална стратегия за развитие на региона на региона и идентифицирани в Плановете за управление на риска от наводнения като райони със значителен потенциален риск от наводнения* Ако отговора е Да, проектното предложение получава 15 т. Ако отговора е Не, проектното предложение получава 0 т.	Макс. 15 т.			Раздел „Допълнителна информация необходима за оценка на проектното предложение“ на формуляра за кандидатстване
3. В проектното предложение са включени дейности с пряк принос към климатичните цели За едно проектно предложение се приема, че има пряк принос към климатичните цели, ако може да бъде отнесено към един или няколко от кодовете на интервенция с принос към климата съгласно Насоките за кандидатстване.	Макс. 10 т.			Раздел „Допълнителна информация необходима за оценка на проектното предложение“ на формуляра за кандидатстване
В проектното предложение са включени дейности, които могат да бъдат отнесени към повече от един код на интервенция с принос към климата.	10 т.			

В проектното предложение са включени дейности, които могат да бъдат отнесени към един код на интервенция с принос към климата.	5 т.			
В проектното предложение са включени дейности, които не могат да бъдат отнесени към нито един код на интервенция с принос към климата.	0 т.			
4. Проектното предложение допринася за принципите на Новия Европейски Баухаус (устойчивост, естетика, принадлежност) Ако отговора е Да, проектното предложение получава 10 т. Ако отговора е Не, проектното предложение получава 0 т.	Макс. 10 т.			Раздел „Допълнителна информация необходима за оценка на проектното предложение“ на формуляра за кандидатстване
5. Проектното предложение предвижда участие на партньор от други държави в обхвата на Дунавската стратегия или от Черноморския район и/или дейности, които ще се финансират от програмите INTERREG и/или транснационалната програма „Черноморски басейн“ 2021-2027 и/или Програмата „Дунав“ 2021 – 2027 Ако отговора е Да, проектното предложение получава 5 т. Ако отговора е Не, проектното предложение получава 0 т.	Макс. 5 т.			Раздел „Допълнителна информация необходима за оценка на проектното предложение“ на формуляра за кандидатстване
6. Проектното предложение включва мерки с пряк принос към изпълнението на приоритетните дейности от Плана за действие за изпълнението на Стратегията на ЕС за Дунавския регион[63] Ако отговора е Да, проектното предложение получава 5 т. Ако отговора е Не, проектното предложение получава 0 т.	Макс. 5 т.			Раздел „Допълнителна информация необходима за оценка на проектното предложение“ на формуляра за кандидатстване
7. План за изпълнение на дейностите, включени в проектното предложение	Макс. 20 т.			Раздел „План за изпълнение / Дейности по проекта“ на формуляра за кандидатстване

[63] Приложение 9.3. Действия СЕСДР

- Планът за изпълнение на дейностите е реалистичен: дейностите са подходящи и необходими за постигане на очакваните резултати. - Дейностите са описани ясно и конкретно и за всяка дейност е описан резултат от изпълнението й. - Разпределението на дейности във времето е балансирано и би позволило безпроблемно изпълнение на проекта.	20 т.			
Два от горепосочените критерии са изпълнени	10 т.			
Един от горепосочените критерии е изпълнен	5 т.			
8. Принос на проектното предложение към индикаторите по процедурата - Принос към 3 и повече индикатора – 10 т. - Принос към 2 индикатора – 5 т. - Принос към един индикатор – 1 т.	Макс. 10 т.			Раздел „Индикатори“ на формуляра за кандидатстване

Техническа и финансова оценка се извършва само за проектните предложения, които са преминали успешно оценка на административното съответствие и допустимостта.

Проектните предложения, получили минимум **40 точки** на техническа и финансова оценка, се класират в низходящ ред съобразно получената оценка, като за финансиране се предлагат всички проекти по реда на класирането до покриване на общия бюджет по процедурата.

Всички проектни предложения, които са преминали минималния праг на оценка, но за които не достига финансиране по процедурата, ще формират списък с резервни проектни предложения, които може да бъдат финансирани в случай на наличие на допълнителен финансов ресурс.

!!!Проектни предложения, които не получат минималния изискуем брой точки не покриват изискванията за качество и ще бъдат отхвърлени.

21. НАЧИН НА ПОДАВАНЕ НА ПРОЕКТНИТЕ ПРЕДЛОЖЕНИЯ:

При подаване на формуляра и документите за кандидатстване в ИСУН се приемат следните функции:

- водещият партньор изпълнява функцията на „Кандидат“, като попълва документи и е-декларации за кандидата съгласно Насоките за кандидатстване;
- всички останали партньори в изпълняват функцията на „Партньори“ за целите на кандидатстването като всеки партньор попълва документи и декларации за партньор съгласно Насоките за кандидатстване.

Подаването на проектно предложение по настоящата процедура се извършва изцяло по електронен път чрез попълване на уеб базиран формуляр за кандидатстване и подаване на

формуляра и придружителните документи чрез Информационната система за управление и наблюдение на средствата от ЕФСУ, раздел „Европейски фондове при споделено управление (2021-2027)“, единствено с използването на валиден Квалифициран електронен подпис (КЕП), издаден от доставчик на квалифицирани електронни удостоверителни услуги по смисъла на чл. 3, параграф 20) от Регламент (ЕС) № 910/2014, чрез модула „Е-кандидатстване“ на следния интернет адрес: https://eumis2020.government.bg.

Подготовката и подаването на проектното предложение в ИСУН се извършва по следния начин: конкретният кандидат влиза в ИСУН, след регистрация чрез имейл и парола, избира настоящата процедура за кандидатстване от „Отворени процедури“ и създава ново проектно предложение.

Настоящите Насоки за кандидатстване са публикувани на интернет адресите на:

- Единния информационен портал за Структурните фондове в България www.eufunds.bg в рубрика „Изпълнение“ => „Отворени процедури“;
- Програма „Развитие на регионите“ 2021-2027 – www.bgregio.eu => Изпълнение => Процедури отворени за кандидатстване;
- Модула за електронни услуги ИСУН https://eumis2020.government.bg/ в рубриката „Електронно кандидатстване“ => „Процедури за БФП“ => „Европейски фондове при споделено управление (2021-2027)”.

!!!Формулярът за кандидатстване се попълва съгласно ПРИЛОЖЕНИЕ 9 „Указания за попълване и подаване на Електронен формуляр за кандидатстване по Програма „Развитие на регионите“ 2021-2027 в ИСУН 2020“.

За целите на подаване на електронния формуляр за кандидатстване са налични публично достъпните ръководствата за работа с ИСУН 2020/ раздел „ПОМОЩ“ - https://eumis2020.government.bg/bg/s/Default/Manual.

Към формуляра за кандидатстване задължително се прилагат всички приложими документи, посочени в раздел 22. „Списък на документите, които се подават на етап кандидатстване“ на настоящите Насоки за кандидатстване.

ВАЖНО: Проектното предложение се подава електронно чрез ИСУН като се подписва с валиден КЕП към датата на кандидатстване от лице, което е официален представляващ на кандидата или упълномощено от него лице. При упълномощаване следва да се прикачи в ИСУН, изрично пълномощно/заповед за упълномощаване.

ВАЖНО!!! Допустими кандидати по настоящата процедура са обединения на кандидат, водещ партньор по одобрена концепция за интегрирани териториални инвестиции (КИТИ), и партньори, изпълняващи дейности по ПРР в одобрената КИТИ, определени за конкретни бенефициенти, в съответствие с чл. 43, ал. 1 от ЗУСЕФСУ, съгласно Приложение 2 към настоящите Насоки за кандидатстване.

Обединението се създава за целите на кандидатстването по настоящата процедура, като водещият партньор го представлява пред Управляващия орган, а съгласието на партньорите да бъдат представлявани от водещия партньор следва да бъде удостоверено със съответен документ/и, например декларация, пълномощно, споразумение, протокол

от проведена среща и т.н. Посоченият/те документ/и се прилага/т на етапа на кандидатстване.

Моля, обърнете внимание, че профилът от който се подава проектното предложение впоследствие ще бъде използван за комуникация с УО на ПРР 2021-2027, вкл. за отстраняване на нередовности във връзка с подаденото проектно предложение по време на оценката на проектните предложения и етапа на договаряне. По време на етапа на оценката на проектните предложения, както и при сключването на договори, комуникацията с кандидата и отстраняването на нередовности по подаденото проектно предложение ще се извършват електронно чрез профила на кандидата в ИСУН, от който е подадено съответното проектно предложение. Към проектното предложение може да бъде асоцииран нов профил, различен от профила, от който то е подадено, след изрично заявление, подписано с КЕП от законния представител на кандидата, до дирекция ЦКЗ, съгласно Чл. 24. от Наредбата за определяне на условията, реда и механизма за функциониране на информационната система за управление и наблюдение на средствата от европейските фондове при споделено управление (ИСУН) и за провеждане на производства пред управляващите органи посредством ИСУН (загл. изм. - ДВ, бр. 46 от 2024 г.).

До приключването на работата на Оценителната комисия кандидатът има възможност да оттегли своето проектно предложение като подаде писмено искане пред УО.
Кандидатът носи отговорност за пълнотата и верността на представената в проектното предложение информация.

22. СПИСЪК НА ДОКУМЕНТИТЕ, КОИТО СЕ ПОДАВАТ НА ЕТАП КАНДИДАТСТВАНЕ:

При кандидатстване с проектно предложение, кандидатът следва да представи по електронен път чрез ИСУН всички изискуеми документи, както следва:

Документи, които се подават от кандидата:

1. **Формуляр за кандидатстване** - *попълва се електронно в ИСУН;*
2. **Пълномощно/заповед на лицето, което подписва с електронен подпис от името на кандидата** - документите за кандидатстване по проектното предложение в ИСУН и допълненията и поясненията към него (прилага се в случаите, когато конкретният кандидат е упълномощил друго лице да го представлява при електронното подписване и потвърждаване на формуляра за кандидатстване) - *подава се във формат сканирано копие;*
3. **Документи, потвърждаващи съгласие на партньорите за подаване на проектното предложение от водещия партньор-кандидат за целите на кандидатстване с**

проектно предложение по настоящата процедура - *подава се във формат сканирано копие;*

4. **Документ за собственост на обектите включени в ПП (за всички включени обекти)** *подава се във формат сканирано копие в архивиран файл;*

5. Документи, необходими за кандидатстването, приложими в зависимост от спецификата на дейностите, включени в ПП:

Документ - Приложение	**Наименование на приложението**	**Формат**	**Приложим за ПП/дейност/ обект на интервенция (инфраструктура)**
Приложение 1	Декларация условия за кандидатстване	от кандидата - попълва се електронно в ИСУН, в раздел „Е-Декларации“ на формуляра за кандидатстване от партньорите – подава се във формат сканирано копие	!За всяко проектно предложение
Приложение № 3а, заедно със - Справка, издадена от компетентната дирекция „Социално подпомагане”, потвърждаваща декларираните лица в т.1. на Приложение 3а, които са получавали целева помощ за отопление по Закона за социално подпомагане за предходния отоплителен сезон; - Справка, издадена от компетентната дирекция „Социално подпомагане”, потвърждаваща декларираните лица в т.2. на Приложение 3а, които получават месечни социални помощи за предходните 12 месеца преди подаване на заявлението за участие, съгласно Закона за социалното подпомагане.	Декларация, съдържаща информация за енергийно уязвимите лица в сградата	сканирано копие	В случай на дейности за ЕЕ на МЖС, в които има енергийно бедни семейства. Документите се подава от кандидат/партньор, отговорен за изпълнението на дейността
Приложение № 3б	Доклад при обследване на сграда за наличие на защитени видове	сканирано копие	В случай на дейности за ЕЕ.

			Подава се от кандидат/партньор отговорен за дейността.
Приложение№ 4 Приложение № 4.1.	Приложение 4 „Декларация за държавни/минимални помощи“ Приложение 4.1Декларация получени минимални помощи -– подава се във формат сканирано копие	сканирано копие в архивиран файл	За проект/дейност в режим на финансиране “de minimis. Декларациите се подават от кандидат/партньор, собственик на инфраструктурата В случай на ЕЕ на МЖС Приложение 4.1Декларация получени минимални помощи се попълва от собственика/ците на апартамент/и, в който/които се извършва стопанска дейност
Приложение № 4 Приложение № 4.2.	Декларация държавни_минимални помощи“ „Декларация за получена държавна/минимална помощ“	сканирано копие в архивиран файл	За проектни предложения/дейности с режим на финансиране съгласно чл. 56, съгласно чл. 26, съгласно чл. 36а, съгласно чл. 36б, съгласно 53, съгласно чл. 55 на ОРГО. Декларациите се подава от кандидата/партньора, собственик на обект за финансиране в съответния режим по ОРГО
Приложение № 4.3.	Разходи ССО стоп. предн – за обектите в сградата със стопанско предназначение (съгласно Указанията в Приложение 4.3.1.)	сканирано копие в архивиран файл	За проекти/дейности за ЕЕ на МЖС, когато собствениците на самостоятелни обекти в сградата

			(ССО), извършват стопанска дейност
Приложение№ 4.3.2.	Справка за собствениците на самостоятелни обекти.	сканирано копие	Попълва се сдружението на собствениците за ПП/дейности за ЕЕ на МЖС
Приложение№ 4.4 Приложение № 4.4.1.	Декларация за държавни/минимални помощи Декларация за получени държавни/минимални помощи	сканирано копие	За проект/дейност с режим на финансиране съгласно чл. 38а на ОРГО.. Декларациите се попълват от собственика/ците на съответната сграда
Приложение 4.5.	Декларация по чл.53 на ОРГО	сканирано копие	За проект/дейност с режим на финансиране по чл.53 на ОРГО Декларацията се подава от кандидата/партньора собственик на обекта.
Приложение№ 4.6.	Декларация т.19 и т.21 от Рамката	сканирано копие	За проект/дейност с режим на финансиране съгласно Рамката за държавни помощи за научни изследвания, развитие и иновации (Рамката) Декларацията се попълва от собственика на обекта
Приложение № 4.7.	МСП Декларация за обстоятелствата по чл. 3 и чл. 4 от Закона за малките и средните предприятия и Справка за обобщените параметри на предприятието	сканирано копие	Подава се когато кандидат/партньорът иска да се възползва от по-високия интензитет по ОРГО, определен за микро/малки и средни предприятия.

Приложение №5.2.	Контролен лист за съответствие с принципите на новия европейски БАУХАУС	сканирано копие	Когато ПП включва обект/и, които предвиждат прилагане на принципа за НОВИЯ ЕВРОПЕЙСКИ БАУХАУС
Приложение №5.3.	Контролен лист за самооценка относно съблюдаване на принципа за „ненанасяне на значителни вреди“	сканирано копие в един архивиран файл	!За всяко проектно предложение. Приложение 5.3. се подава за всеки обект, включен в ПП от съответния кандидат/партньор, отговарящ по съответната дейност на ПП
Приложение № 7	Декларация за степен на проектна готовност		За инфраструктурни обекти, за които на етапа на кандидатстване няма пълна проектна готовност. Прилага се за всеки инфраструктурен обект от собственика на инфраструктурата.
Приложение № 8	Финансова обосновка	*Подава се във формат EXCEL*, заедно с всички придружаващи документи в един архивиран файл	!За всяко проектно предложение. Приложение 8 се подава от кандидата.
6. Техническа и друга документация			
Обследване за енергийна ефективност (доклад и резюме), придружено от сертификат за енергийни характеристики на сграда в експлоатация		сканирано копие	Задължителен документ за всички проекти/дейности, които предвиждат енергийна ефективност в сгради
Обследване за установяване на техническите характеристики на сградата и технически паспорт		сканирано копие	Задължителен документ за всички проекти/дейности,

			които предвиждат енергийна ефективност в сгради
КСС за всеки обект на интервенция, включен в ПП		подават се във файл формат EXCEL в един общ zip. файл	КСС се подготвя от кандидата/партньора, собственик на съответната инфраструктура
Финансов анализ		подават се във файл формат EXCEL в един общ zip. файл	Подава се от собственика на инфраструктурата за обекти в режим по чл. 53, 55 и 56, на ОРГО
Обосновка за замяна на партньор		Подава се от кандидата в zip. файл	Подава се в случай на замяна на партньор!
Становище на РИОСВ/МОСВ за съгласуване спрямо Закона за опазване на околната среда (ЗООС) и Закона за биологичното разнообразие (ЗБР), като се представи, когато е приложимо, съгласно националното законодателство:		подават се сканирано копие в един общ zip. файл	!За всеки обект/дейност следва да се представи от собственика на инфраструктурата
Работен/технически проект за обекта на инвестиция, съгласуван и одобрен, съгласно чл. 145, ал. 1 и ал. 3 от ЗУТ, придружен от подробни количествени сметки по приложимите части и подробна количествено-стойностна сметка (КСС); Комплексен доклад за оценка на съответствието за инвестиционния проект с основните изисквания към строежа, изготвен от консултант по чл. 142, ал. 6, т. 2 от ЗУТ. или изготвено конструктивно становище от строителен инженер на база Архитектурно заснемане, архитектурен план за предвидените промени, архитектурна записка и оглед на място (за обекти в хипотезата на чл.151 по ЗУТ)		Сканирано копие	За всеки обект, за който е налична посочената документация

ГФО за последната финансова година		Сканирано копие	За обекти, които се финансират съгласно Рамката за държавна помощ за научни изследвания, развитие и иновации
Акт за възлагане на УОИИ		Сканирано копие	За дейности проекти, които ще се финансират в съответствие с Решение на ЕК 2012/21/ЕС относно прилагането на член 106, параграф 2 от Договора за функционирането на Европейския съюз за държавната помощ под формата на компенсация за обществена услуга, предоставена на определени предприятия, натоварени с извършването на услуги от общ икономически интерес Акта се предоставя от собственика на инфраструктурата.
7. Други придружаващи документи по видове дейности:			
7.1. За инфраструктурни дейности за насърчаване на икономическата активност			
ПУП		сканирано копие	За ПП за икономически дейности (индустриални паркове/зони)
Договор/меморандум, споразумение или съвместно изявление за намерение, доказващ ангажимент на висше училище/ научноизследователска организация или техни звена/институти		сканирано копие	В случай на дейност за научно-изследователска (иновативна) инфраструктура

ПУП довеждаща инфраструктура		сканирано копие	В случай че е необходим за елементите на довеждащата инфраструктура
Становища от електропреносния/газопреносния и др. оператори (ЕСО ЕАД, Булгартрансгаз ЕАД, ОРЕМ/ОГРМ и др.) и индикативен бюджет и график за изграждане		сканирано копие	В случай че се предвижда присъединяване към електропреносна/газопреносна мрежа и др.
7.2.За ЕЕ на МЖС			
Договор/и със съответното сдружение на собственици		сканирано копие	При ЕЕ на МЖС
7.3.За дейности за устойчива градска мобилност			
План за устойчива градска мобилност		сканирано копие	За дейности/ПП за устойчива градска мобилност
Договор/ите за обществена услуга с оператора		сканирано копие	За дейности в режим на финансиране, съгласно Регламент 1370
7.4. За дейности за зелена градска среда и дейности, свързани с улична мрежа/пешеходни и велоалеи			
Декларация, че елементите на подземната техническа инфраструктура под обекта на интервенция за напълно изградени и/или реконструирани към момента на кандидатстване и не се предвижда планово изграждане или реконструкция на съществуваща подземна инфраструктура за период от 5 години след одобряване на искането за окончателно плащане или документ, с който бенефициента се ангажира да осигури собствен ресурс или друг източник на финансиране за подземната инфраструктура, преди стартиране на СМР по ПРР		сканирано копие	За дейности, свързани с улична мрежа/пешеходни и велоалеи
7.5. За дейности за пътна инфраструктура			
Доказателства като стратегически или устройствени документи, картен материал, статистически данни от направения анализ и др.		Сканирано копие	В случай на инвестиции в четвъртокласни пътища

7.6. За здравна инфраструктура			
Разрешение за дейност със съответното ниво на компетентност за конкретната специалност		Сканирано копие	При покупка на апаратура за диагностика на сърдечно-съдови заболявания и онкологични заболявания
7.7. За социална инфраструктура			
Потвърждение от Агенция за социално подпомагане че социалната услуга съответства на държавната политика и че финансирането на услугата е обезпечено		Сканирано копие	За дейности, които включват изграждане на инфраструктура за социални услуги

23.

КРАЕН СРОК ЗА ПОДАВАНЕ НА ПРОЕКТНИТЕ ПРЕДЛОЖЕНИЯ:

Крайният срок за подаване на проектни предложения е до 11.02.2025 г., 18:00 ч.

УО си запазва правото да обяви нов/допълнителен срок за кандидатстване за кандидати-водещи партньори от резервните списъци съгласно Приложение 2, за които ще има наличен финансов ресурс при освобождаване на финансов ресурс в процеса след откриване на процедурата. Посоченото се извършва при съобразяване на условията, посочени в т.11 на настоящите Насоки за кандидатстване, както и при спазване на общия бюджет на ниво региони за планиране.

Кандидатите могат да задават допълнителни въпроси и да искат разяснения във връзка с Насоките за кандидатстване до 3 седмици преди крайния срок за подаване на проектни предложения. Допълнителни въпроси могат да се задават само в ИСУН, раздел „Европейски фондове при споделено управление (2021-2027)“, Програма „Развитие на регионите“ 2021-2027, процедура „Подкрепа за интегрирано градско развитие в 40 градски общини“.
Отговорите на въпросите на кандидатите се публикуват на интернет страницата на програмата на (www.bgregio.eu), както и в ИСУН, в раздела на процедурата, в 10-дневен срок от получаването им, но не по-късно от две седмици преди изтичането на срока за кандидатстване.
Разясненията се дават по отношение на Насоките за кандидатстване, не могат да съдържат становище относно допустимостта на дейности, разходи и бенефициенти, качеството на проектното предложение и са задължителни за всички кандидати/ партньори.
Няма да бъдат предоставяни отговори на въпроси, зададени по телефона. Няма да бъдат изпращани индивидуални отговори на зададени от кандидатите по процедурата въпроси.

24. ДОПЪЛНИТЕЛНА ИНФОРМАЦИЯ:

При наличие на положителен резултат от оценяването, Ръководителят на Управляващия орган (РУО) в едноседмичен срок от приключване на оценяването взема решение за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ за одобреното проектно предложение.

Решението на РУО на ПРР да предостави безвъзмездна финансова помощ се обективира в **Административен договор за предоставяне на БФП (ПРИЛОЖЕНИЕ № 10)**, в който са описани правата и задълженията, които възникват за конкретните бенефициенти.

В контекста на чл. 2, пар. 9, буква а) от Регламент (ЕС) 2021/1060, според който „бенефициент означава публичен или частен субект, образувание със или без правосубектност или физическо лице, които отговарят за започването на операциите или за започването и изпълнението им“, в административния договор за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ навсякъде, където се посочва „Бенефициентът“/ „Всеки бенефициент“ условията се отнасят кумулативно за водещия партньор и партньорите, сформирали обединените за целите на кандидатстването и подписали Договора за БФП.

Уведомяването на конкретните бенефициенти-водещи партньори за сключване на административен договор за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ се извършва писмено чрез ИСУН. Писменото уведомление съдържа и изискване на документи от всички конкретни бенефициенти, необходими за подписване на административния договор за предоставяне на БФП.

По време на изпълнение на дейностите по проектното предложение, конкретните бенефициенти (следва да спазват изискванията на **Административния договор за предоставяне на БФП, Общите условията към административен договор (ПРИЛОЖЕНИЕ № 11) и всички приложения към тях.**

За целите на електронното отчитане на договора, преди подписване на договора, кандидатът-водещ партньор следва да създаде в публичния модул на системата ИСУН **Профил за достъп на бенефициенти до договора**. Образец на Заявление за профил за достъп може да бъде изтеглен от ИСУН, в модул „Помощ“, меню „Заявление за достъп до модул Е-отчитане (за бенефициент)“ на следния електронен адрес: https://umis2020.government.bg/. Профил за достъп може да се създаде на представляващия бенефициента, а в случай на упълномощаване – на не повече от две други лица. Електронната поща на лицата, които ще бъдат посочени в заявлението, следва да бъде лична служебна поща за лица от структурата на бенефициента. Попълненият от кандидата профил за Е-отчитане следва да бъде добавен на следния електронен адрес: https://eumis2020.government.bg/. След вход в системата следва да се избере модул „Е-кандидатстване“, меню „Проектни предложения“, подменю „Профили за Е-отчитане“, след което да се избере бутон „Добави профил“. След въвеждане на профила за достъп в системата ИСУН, кандидатът следва да информира УО на ПРР, за да бъде профилът за достъп прегледан и активиран.

Всички бенефициенти получават профил за достъп в ИСУН по договора.

25. ПРИЛОЖЕНИЯ КЪМ НАСОКИТЕ ЗА КАНДИДАТСТВАНЕ:

ПРИЛОЖЕНИЯ - УСЛОВИЯ ЗА КАНДИДАТСТВАНЕ:

ПРИЛОЖЕНИЕ А: Формуляр за кандидатстване -попълва се електронно в ИСУН, заедно с е-декларации (попълват се като част от Формуляра за кандидатстване в ИСУН)

Приложение №1: Декларация за съответствие с изискванията по процедурата при кандидатстване (попълва се електронно в ИСУН)

ПРИЛОЖЕНИЕ №2: Конкретни бенефициенти – кандидати и партньори

ПРИЛОЖЕНИЕ №3: Заявление за помощ_Предварителни дейности

ПРИЛОЖЕНИЕ №3а: Декларация, съдържаща информация за енергийно уязвимите лица в сградата

ПРИЛОЖЕНИЕ №3б: Доклад при обследване на сграда за наличие на защитени видове

ПРИЛОЖЕНИЕ №4: Декларация за държавни/минитални помощи

ПРИЛОЖЕНИЕ №4.1.: ДЕКЛАРАЦИЯ за получени минимални помощи

ПРИЛОЖЕНИЕ №4.2.: Декларация за получена държавна/минимална помощ

ПРИЛОЖЕНИЕ 4.3 Разходи ССО със стопанско предназначение

ПРИЛОЖЕНИЕ 4.3.1. Указание за попълване на приложение 4.3.

ПРИЛОЖЕНИЕ 4.3.2. Справка за собствениците на самостоятелни обекти

ПРИЛОЖЕНИЕ 4.4. Декларация за държавни/минимални помощи по чл.38а на ОРГО

ПРИЛОЖЕНИЕ 4.4.1. Декларация за получени държавни/минимални помощи по чл.38а на ОРГО

ПРИЛОЖЕНИЕ 4.5. Декларация по чл.53 на ОРГО

ПРИЛОЖЕНИЕ 4.6. Декларация по т. т. 19 и 21 от Рамка за държавна помощ за научни изследвания, развитие и иновации

ПРИЛОЖЕНИЕ 4.7. Декларация за обстоятелствата по чл. 3 и чл. 4 от Закона за малките и средните предприятия и Справка за обобщените параметри на предприятието

ПРИЛОЖЕНИЕ №5: Условия за предоставяне на минимални помощи в съответствие с РЕГЛАМЕНТ (ЕС) №2023/2831 НА КОМИСИЯТА от 13 декември 2023 г. относно прилагането на членове 107 и 108 от договора за функционирането на европейския съюз към помощта de minimis

ПРИЛОЖЕНИЕ №5.1.: Условия за предоставяне на минимални помощи в съответствие с РЕГЛАМЕНТ (ЕС) №2023/2831 НА КОМИСИЯТА от 13 декември 2023 г. относно прилагането на членове 107 и 108 от договора за функционирането на европейския съюз към помощта de minimis – за жилищни сгради

ПРИЛОЖЕНИЕ №5.2. Контролен лист за съответствие с принципите на Новия Европейски Баухаус

ПРИЛОЖЕНИЕ №5.2а.Указания за попълване на Приложение 5.2.

ПРИЛОЖЕНИЕ №5.3. Контролен лист за самооценка относно съблюдаване на принципа за „ненанасяне на значителни вреди“

ПРИЛОЖЕНИЕ №6.1. Условия за групово освобождаване на инвестиции съгласно член 56 „инвестиционни помощи за местни инфраструктури“ от Регламент (ЕС) № 651/2014 (ОРГО)

ПРИЛОЖЕНИЕ №6.2. Условия за групово освобождаване на инвестиции съгласно член 26 „инвестиционни помощи за научноизследователски инфраструктури“ от Регламент (ЕС) № 651/2014 (ОРГО)

ПРИЛОЖЕНИЕ №6.3. Условия за групово освобождаване на инвестиции съгласно член 38а „инвестиционни помощи за мерки за енергийната ефективност в сградите“ от Регламент (ЕС) № 651/2014 (ОРГО)

ПРИЛОЖЕНИЕ №6.4. Условия за групово освобождаване на инвестиции съгласно член 36а „инвестиционни помощи за инфраструктури за зареждане с електроенергия или гориво“ от Регламент (ЕС) № 651/2014 (ОРГО)

ПРИЛОЖЕНИЕ №6.5. Условия за групово освобождаване на инвестиции съгласно член 36б „инвестиционна помощ за придобиването на чисти превозни средства или превозни средства с нулеви емисии и за модернизирането на превозни средства“ от Регламент (ЕС) № 651/2014 (ОРГО)

ПРИЛОЖЕНИЕ №6.6. Условия за групово освобождаване на инвестиции съгласно член 53 „помощи за култура и опазване на културното наследство“ от Регламент (ЕС) № 651/2014 (ОРГО)

ПРИЛОЖЕНИЕ №6.7. Условия за групово освобождаване на инвестиции съгласно член 55 „помощи за спортни инфраструктури и мултифункционални инфраструктури за отдих“ от Регламент (ЕС) № 651/2014 (ОРГО)

ПРИЛОЖЕНИЕ №7: Декларация за степен на проектна готовност

ПРИЛОЖЕНИЕ №8: Финансова обосновка

ПРИЛОЖЕНИЕ №9: Указания за попълване и подаване на Електронен формуляр за кандидатстване по Програма „Развитие на регионите“ 2021-2027 в ИСУН 2020

ПРИЛОЖЕНИЕ №9.1.: Индикатори ПРР

ПРИЛОЖЕНИЕ №9.2.: Кодове климат

ПРИЛОЖЕНИЕ №9.3.: Действия за изпълнението на Стратегията на ЕС за Дунавския регион

ПРИЛОЖЕНИЕ №9.4.: ПРИЛОЖИМИ ОБЛАСТИ НА ИНТЕРВЕНЦИЯ И ИНДИКАТОРИ ЗА ДОПУСТИМИТЕ МЕРКИ ПО ПРР

ПРИЛОЖЕНИЯ - УСЛОВИЯ ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ:

ПРИЛОЖЕНИЕ №10: Проект на административен договор за предоставяне на БФП

ПРИЛОЖЕНИЕ №11: Общи условия към административен договор

ПРИЛОЖЕНИЕ №12: Финансова идентификация

ПРИЛОЖЕНИЕ №13: Указание на министъра на финансите за третиране на данък върху добавената стойност като допустим разход при изпълнение на проекти по програмите, финансирани от Европейския фонд за регионално развитие (ЕФРР), Европейския социален фонд плюс (ЕСФ+), Кохезионния фонд (КФ), Фонда за справедлив преход (ФСП) и Европейския фонд за морско дело, рибарство и аквакултури (ЕФМДРА), Фонд "Убежище, миграция и интеграция" (ФУМИ), Фонд "Вътрешна сигурност" (ФВС), програмата по Инструмента за финансова подкрепа за управлението на границите и визовата политика (ИУГВП), както и на средствата за финансиране на подхода "Водено от общностите местно развитие" от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони (ВОМР) на ЕС, за програмен период 2021 – 2027 г.

ПРИЛОЖЕНИЕ №13.1:Декларация ДДС

ПРИЛОЖЕНИЕ №14: Единен наръчник на бенефициента за прилагане на правилата за информация и комуникация (Приложение 1 към Национална комуникационна стратегия 2021 - 2027 г.)

ПРИЛОЖЕНИЕ №15: Наредба № Н-5 от 29 декември 2022 г. за определяне на правилата за извършване на плащания, за верификация и счетоводно отчитане на разходите, за възстановяване и отписване на неправомерни разходи и за осчетоводяване, както и сроковете и правилата за приключване на счетоводната година по програмите.

ПРИЛОЖЕНИЕ 16: Декларация банкова сметка

ПРИЛОЖЕНИЕ 17: Банкова гаранция